

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
YÖNETİM ORGANİZASYON BİLİM DALI

**BANKACILIKTA KAYNAK MALİYETİ VE TİCARİ KREDİ
FİYATLANDIRMA ÜZERİNE ETKİLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Emel GÜNDOĞDU**

İstanbul, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
YÖNETİM ORGANİZASYON BİLİM DALI

**BANKACILIKTA KAYNAK MALİYETİ VE TİCARİ KREDİ
FİYATLANDIRMA ÜZERİNE ETKİLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Emel GÜNDOĞDU

Öğrenci No:

060744039

Danışman:

Yrd.Doç.Dr. Çiğdem MERCANLIOĞLU

İstanbul, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim. 19/08/2009

Emel GÜNDOĞDU

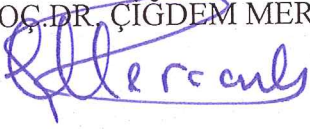
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

27.08.2009

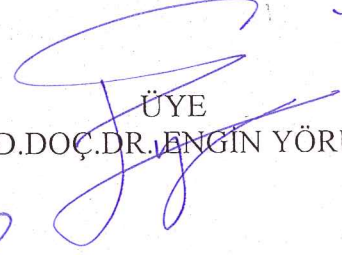
Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Yönetim Organizasyon* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 060744039 numaralı *Emel Gündoğdu'nun* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**BANKACILIKTA KAYNAK MALİYETİ VE TİCARİ KREDİ FİYATLANDIRMA ÜZERİNE ETKİLERİ**" tezini, Yönetim Kurulumuzun 21.08.2009 tarih ve 2009/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Kampüsünde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 7 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

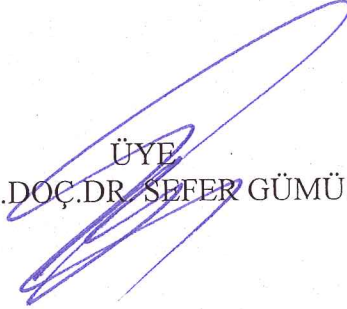
DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. ÇIGDEM MERCANLIOĞLU

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. ENGİN YÖRÜK

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. SEFER GÜMÜŞ

BANKACILIKTA KAYNAK MALİYETİ VE TİCARİ KREDİ FİYATLANDIRMA ÜZERİNE ETKİLERİ

Tezi Hazırlayan: Emel GÜNDOĞDU

ÖZET

Ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olan bankacılık sektörü için küreselleşme ile birlikte, rekabet giderek artmıştır. Türk bankacılık sektöründe, son yıllarda banka sayısındaki artış, özellikle yabancı sermayeli bankaların sektörde yer alması, rekabeti daha da arttırmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak, bankalara duyulan güven ve müşteri memnuniyetinin yanı sıra pazarlama, teknolojik alt yapı, fiyatlama, ürün çeşitliliği ve farklılığı önem kazanmaya başlamıştır. Müşterileri şubesine bekleyen bankacılık anlayışı yerini, müşterilerini ziyarete giden anlayışa bırakmıştır. Böyle bir ortamda, mevcut müşteri portföyünü koruyarak, yeni müşteri kazanılması daha da zorlaşmıştır.

Bankacılık sektöründe yaşanan değişimlere paralel olarak müşterilerin de beklentileri değişmiştir. Günümüzde banka müşterileri, kredi kullanmak istediğinde, birkaç bankadan fiyat almakta, en düşük fiyatı veren bankadan kredi kullanarak maliyetini azaltmaya çalışmaktadır. Böyle bir ortamda amacı kar elde etmek olan bankalar için, düşük kaynak maliyetinin önemi daha da artmıştır. Kaynak maliyetinin düşük olması, bankanın rakipleri karşısında, rekabet gücünü arttırmasının yanında, yüksek kar marjını da beraberinde getirmekte ve hareket esnekliği sağlamaktadır.

Bankanın çeşitli kaynakları olmakla birlikte en önemlisi mevduattır. Mevduat içerisinde de maliyeti en düşük olan kaynak vadesiz mevduattır. Rekabetin çok yoğun yaşandığı bankacılık sektöründe vadesiz mevduatın bankalar için önemi daha da artmıştır.

Ticari müşteriler bireysel müşterilere göre fiyata daha duyarlıdırlar. Birçok bankada kredi limiti olan ticari müşteriler en düşük fiyatı veren bankadan kredi kullanmayı tercih ederler. Bu durumda kaynak maliyeti en düşük olan banka diğer bankalarla rahatlıkla rekabet edebilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynak Maliyeti, Vadesiz Mevduat, Kredi, Kredi Fiyatlandırma

RESOURCE COST IN BANKING AND ITS EFFECTS ON FINANCIAL CREDIT PRICING

Prepared by : Emel GÜNDOĞDU

Abstract

By the growing effect of globalization, rivalry has showed a remarkable increase in the banking area, which has a significant role in a country's economy. Specifically in Turkish banking sector, increasing number of banks some of which have foreign capital in share has made rivalry increase more in recent years. In accordance to these developments, marketing, technological infrastructure, pricing and product diversity has started to gain special importance in addition to confidence to the banks and customer satisfaction. The concept of waiting for their customer in banking subsidiary has given place to the concept of visiting their customers in their own places. In this environment, gaining new customers while sustaining existing customer portfolio has been more difficult.

Parallel to these developments, customer expectancy has changed in banking sector. Nowadays when bank customers want to use credit for trying to reduce the credit cost, she/he examines the offers from various banks and decides to use credit from the bank, which offers the lowest price. In these circumstances, for the banks, which have the purpose of only reaping profits, the importance of the low resource cost has further increased. The low resource cost provides maneuver flexibility and brings about high profit margin besides increasing competitive power, against their rivals.

Banks have various resources, but the most important one is the bank deposit. Current deposit is the lowest resource cost in the bank deposits. The importance of the current deposit has further increased in banking sector in which the rivalry exists intensively.

Commercial customers are more sensible about prices comparing individual customers. The commercial customers prefer to use credit from the bank, which offers the lowest price. In this situation, the bank having the lowest resource cost easily competes against the other banks.

Key words: Resource Cost, Current Account, Credit, Credit Pricing.

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
İçindekiler	I
Tablolar Listesi	VII
Şekiller Listesi	IX
Kısaltmalar	X
Giriş	1

I.BÖLÜM

BANKACILIK VE TEMEL HESAPLAMA KAVRAMLARI

1. BANKACILIK	2
1.1. Bankacılık Kavramı	2
1.2. Bankacılığın Tarihçesi	3
1.3. Banka Türleri	5
1.3.1. Merkez Bankaları	5
1.3.2. Ticari Bankalar	6
1.3.3. Yatırım Bankaları	6
1.3.4. Kalkınma Bankaları	6
1.3.5. Katılım Bankaları	7
1.4. Bankacılık Fonksiyonları	7
2. BANKACILIKTAKİ TEMEL HESAPLAMA KAVRAMLARI	9
2.1. Faiz	9
2.1.1. Basit Faiz	9
2.1.2. Bileşik Faiz	10
2.2. Valör, Adat	11
2.3. Komisyon	11
2.4. Net Bugünkü Değer	12
2.5. Gelecekteki Değer	12

II. BÖLÜM

BANKACILIKTA FON KAYNAKLARI VE KAYNAK MALİYETLERİ

1. BANKALARIN FON KAYNAKLARI	13
1.1. Özkaynaklar	13
1.1.1. Sermaye	14
1.1.2. Yedekler	15
1.2. Yabancı Kaynaklar	15
1.2.1. Mevduat	15
1.2.1.1. Vade Bakımından Mevduat Türleri	17
1.2.1.2. Müşteri Bakımından Mevduat Türleri	17
1.2.2. T.C. Merkez Bankası Reeskont Kredileri	18
1.2.3. Bankalararası Para Piyasası	20
1.2.4. Repo	21
1.2.5. Menkul Kıymet İhracı ile Sağlanan Kaynaklar	21
1.2.6. Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK)	22
1.2.7. Yurtdışından Sağlanan Krediler	22
1.2.8. Diğer Kaynaklar	24
2. KAYNAK MALİYETİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR	24
2.1. Yasal Yükümlülükler	25
2.1.1. Zorunlu Karşılık Oranı	25
2.1.2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	29
2.1.3. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu	33
2.1.4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	37
2.1.5. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Gider Katkı Payı	38
2.1.6. Vergiler ve Fonlar	38
2.2. Bankacılık Faaliyetleri ile İlgili Unsurlar	39
2.2.1. İşletme Giderleri	39
2.2.2. Komisyon Giderleri	39
2.2.3. Günlük Nakit İhtiyacını Karşılama Üzere Tutulan Kasa	39

3. KAYNAK MALİYETİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ	40
3.1. Ortalama Fiili Maliyetleme Yöntemi	41
3.2. Marjinal Maliyeti Hesaplama Yöntemi	42
3.3. Ağırlıklı Ortalama Fon Maliyeti Hesaplama Yöntemi	42
3.4. Statik Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemi	42
3.5. Dinamik Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemi	43

III. BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ FİYATLANDIRMA

1. KREDİ KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ	44
1.1. Kredi Kavramı	44
1.2. Kredi Çeşitleri	46
1.2.1. Teminatlarına Göre Krediler	46
1.2.2. Vadelerine Göre Krediler	46
1.2.3. Niteliklerine Göre Krediler	47
1.2.4. Veriliş Amacı Açısından Krediler	47
1.2.5. Kaynaklarına Göre Krediler	47
1.2.6. İş Konusu Açısından Krediler	48
1.2.7. Kredi Kullandırma Yetkisi Açısından Krediler	48
2. KREDİ FİYATLANDIRMA	48
2.1. Kredi Fiyatlandırmayı Etkileyen Faktörler	50
2.1.1. Fonlama Maliyeti	50
2.1.2. Kredi ile İlgili Maliyetler	51
2.1.3. Kredi Riski	51
2.1.4. Kredi Vadesi ve Geri Ödeme Şekli	53
2.1.5. Kredinin Teminatı	54
2.1.6. Kredi Müşterisi	57
2.1.6.1. Seçkin Müşteriler	58
2.1.6.2. Verimli Projeleri Olan Müşteriler	58
2.1.6.3. İlişkileri Yoğun Olan Müşteriler	59
2.1.7. Banka Politikası	59

2.2. Kredi Fiyatlandırması Sürecinde Etkili Riskler	60
2.2.1. Risklerin Yönetimi ile İlgili Politikalar	61
2.2.1.1. Riskin Doğmasını Önlemeye Yönelik Politikalar	61
2.2.1.1.1. Risklerin Yansıtılması	62
2.2.1.1.2. Risk Tutarının Küçültülerek Çeşitlendirilmesi	62
2.2.1.1.3. Riskin Sınırlandırılması	62
2.2.1.1.4. Riskin Farklılaştırılması	63
2.2.1.2. Gerçekleşen Risklerin Etkilerini Karşılamaya Yönelik Politikalar	63
2.2.2. Kredi Maliyetini Etkileyen Riskler	68
2.2.2.1. Likidite Riski	68
2.2.2.2. Faiz Oranı Riski	68
2.2.2.3. Açık Pozisyon Riski	69
2.3. Kredi Fiyatlandırma Yöntemleri	69
2.3.1. Maliyete Dayalı Fiyatlandırma Yöntemleri	70
2.3.1.1. Maliyet Artı Kar Marjı Fiyatlandırması	71
2.3.1.2. Marjinal Fiyatlandırma	72
2.3.2. Maliyete Dayalı Olmayan Fiyatlandırma Yöntemleri	73
2.3.2.1. Kullanım Değeri Yöntemi	74
2.3.2.2. Piyasa Fiyatı Yöntemi	74
2.3.2.3. Müşteri İlişkilerine Dayanan Fiyatlandırma	75
2.3.2.4. Pazara Giriş Fiyatlandırması	75
2.3.2.5. Pazarın Kaymağını Alma Yöntemi	76

IV. BÖLÜM

KAYNAK MALİYETİNİN HESAPLANMASI VE KREDİ FİYATLANDIRMA

1. KAYNAK MALİYETİNİN HESAPLANMASI	77
1.1. Kaynak Maliyetinin Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem ve Varsayımlar	77
1.2. Vadesiz Mevduat Miktarı Düşük Olan A Bankasının Kaynak Maliyetinin Hesaplanması	78
1.2.1. YTL Mevduat Maliyetinin Hesaplanması	78

1.2.2. YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması	79
1.2.2.1. USD Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması	79
1.2.2.2. EUR Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması	80
1.2.2.3. Toplam YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması	82
1.2.3. Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	82
1.2.3.1. USD Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	82
1.2.3.2. EUR Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	83
1.2.3.3. Toplam Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	83
1.2.4. Özkaynak Maliyetinin Hesaplanması	84
1.2.5. Kaynak Maliyetinin Hesaplanması	84
1.3. Vadesiz Mevduat Miktarı Yüksek Olan B Bankasının Kaynak Maliyetinin Hesaplanması	85
1.3.1. YTL Mevduat Maliyetinin Hesaplanması	85
1.3.2. YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması	86
1.3.2.1. USD Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması	86
1.3.2.2. EUR Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması	87
1.3.2.3. Toplam YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması	89
1.3.3. Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	89
1.3.3.1. USD Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	89
1.3.3.2. EUR Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	90
1.3.3.3. Toplam Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması	90
1.3.4. Özkaynak Maliyetinin Hesaplanması	91
1.3.5. Kaynak Maliyetinin Hesaplanması	91
2. KAYNAK MALİYETİNE GÖRE KREDİ FİYATLANDIRMASI	93

V. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE VADESİZ MEVDUAT İLE AKTİF KARLILIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

1. ANALİZDE KULLANILAN YÖNTEM VE VARSAYIMLAR	96
---	-----------

2. AKTİF KARLILIĞIN (BAĞIMLI DEĞİŞKEN) NORMAL DAĞILMA VARSAYIMININ İNCELENMESİ	101
3. VERİLERİN BASİT DOĞRUSAL REGRESYON ANALİZİ İLE İNCELENMESİ	102
4. VADESİZ MEVDUAT ORANI İLE AKTİF KARLILIK ORANI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ	103
SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	105
KAYNAKÇA	107
ÖZGEÇMİŞ	110

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>		<u>Sayfa</u>
1.	Mevduat Dağılımı	16
2.	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Reeskont ve Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranları	19
3.	Yeni Türk Lirası Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları	27
4.	Yabancı Para Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları	28
5.	Risk Faktörleri ve Puanları Özet Tablosu	32
6.	Prim Kategorileri ve Prim Oranları Tablosu	32
7.	Kredi Dağılımı	45
8.	Kredibilite Riskinin Yönetiminde Politika ve Araçlar	65
9.	A Bankasının YTL Mevduatının Net Maliyeti	78
10.	A Bankasının YTL Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	79
11.	Kur Değişimi	79
12.	A Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti	80
13.	A Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	80
14.	A Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti	81
15.	A Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	82
16.	A Bankasının YP Mevduatının Maliyeti	82
17.	A Bankasının USD Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti	83
18.	A Bankasının EUR Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti	83
19.	A Bankasının Yurtdışından Alınan Kredilerinin Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	83
20.	A Bankasının Kaynak Maliyeti	84
21.	B Bankasının YTL Mevduatının Net Maliyeti	85
22.	B Bankasının YTL Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	86
23.	Kur Değişimi	86
24.	B Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti	87
25.	B Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	87
26.	B Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti	88
27.	B Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	89
28.	B Bankasının YP Mevduatının Maliyeti	89
29.	B Bankasının USD Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti	90

30.	B Bankasının EUR Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti	90
31.	B Bankasının Yurtdışından Alınan Kredilerinin Ağırlıklı Ortalama Maliyeti	90
32.	B Bankasının Kaynak Maliyeti	91
33.	A Bankasının Kredi Fiyatlandırması	94
34.	B Bankasının Kredi Fiyatlandırması	95
35.	Analize Dahil Edilen Aktif Büyüklüğü 2.500.000.000 YTL'den Büyük Olan Ticari Bankaların 2008 Yılı Seçilmiş Bilanço Kalemleri	98
36.	Analiz Edilen Bankaların Vadesiz Mevduat Oranı ile Aktif Karlılık Oranı	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No.</u>	<u>Sayfa</u>
1. Kredi Fiyatlandırmasının Hedefi	50

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.k.	Adı Geçen Kitap
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BSMV	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senedi
DTH	Döviz Tevdiat Hesabı
EUR	Euro
IDA	International Development Association
IFC	International Finance Corporation
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
KİT	Kamu İktisadi Teşekkülleri
KKDF	Kaynak Kullanım Destekleme Fonu
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SSDF	Savunma Sanayi Destekleme Fonu
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi
USD	Amerikan Doları
VDMK	Varlığa Dayalı Menkul Kıymet
YP	Yabancı Para
YTL	Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

Bankalar fon arz edenler ile fon talep edenler arasındaki aracılık işlevini yerine getirirken maksimum karı hedeflemektedir. Bu hedefi gerçekleştirmek için topladıkları fonları belli bir kar marjıyla plase etmektedirler. Bankaların kaynak maliyeti düştükçe kar marjı artmaktadır. Mevduat bankaların kaynakları içinde en önemli kaynak olup, maliyeti kredi fiyatını doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmada vadesiz mevduatın kaynak maliyetini azaltıcı etkisi ve kaynak maliyetinin kredi fiyatlandırma üzerine etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde bankacılık, banka türleri, bankacılığın gelişimi ve temel kavramlar üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde bankaların fon kaynakları, kaynakların maliyetini etkileyen unsurlar ve kaynak maliyeti hesaplama yöntemlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde kredi, krediyi etkileyen riskler ve kredi fiyatlandırma yöntemleri açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde ise bankaların kaynakları içinde en önemli yere sahip vadesiz mevduatın kaynak maliyetini düşürücü etkisi ve kaynak maliyetinin kredi fiyatlandırma üzerine etkisi örnek bir çalışmayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada vadesiz mevduat miktarı farklı iki banka için kaynak maliyeti hesaplanarak, bulunan kaynak maliyetine göre ticari kredi fiyatlandırması yapılmıştır.

I. BÖLÜM

BANKACILIK VE TEMEL HESAPLAMA KAVRAMLARI

1. BANKACILIK

1.1. Bankacılık Kavramı

Genel anlamda banka; halktan mevduat toplayan ve kendi hesabına kredi veren mali kurumlar olarak tanımlanabilir. “Banka işletmelerinin faaliyetleri, diğer işletmelerin faaliyetlerinden farklı olmakla birlikte dört aşamadan oluşur.

- 1- Sermaye koyma, teşkilatlandırma, hizmet birimlerinin tamamlanması ve kamuya duyurma(tedarik),
- 2- Mevduat toplama, kaynak oluşturma,
- 3- Kredi verme, kaynak kullandırma,
- 4- Faaliyetlerin denetimidir.”¹

Bankalar tasarruf sahiplerinden fonları toplayıp fon talep edenlere belli bir faiz karşılığında ve belli bir vadede geri ödenmesi koşuluyla ödünç verirler. Böylece ekonomide fon arz edenler ile fon talep edenler arasında aracılık işlevini yerine getirerek fonların etkin kullanımını sağlarlar. Küçük miktarlardaki birikimleri büyük miktarlarda kredilere dönüştürerek ekonomiye katkı sağlarlar.

Bankalardan faaliyetlerini kısa vade ile sınırlayanlar ticari bankalar, uzun vade ile sınırlayanlar tasarruf bankaları olarak adlandırılmaktadır. Fakat, günümüzde bankaların birçoğu hem kısa hem uzun vadeli faaliyette bulunmaktadır.

01.11.2005 tarih ve 25983 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankalar Kanunu'nun 6. maddesinde, Türkiye’de bir bankanın kurulmasına veya yurt dışında kurulmuş bir bankanın Türkiye’deki ilk şubesinin açılmasına, bu Kanunda öngörülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumunun kurulduğu en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla

¹ Altan, M., Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık, İstanbul, 2001, s.41.

alınacak kararlar izin verilir denmektedir. Aynı Kanunu'nun 7. maddesinde ise kuruluş şartlarını şöyle sıralamaktadır;

- a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b) Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,
- c) Kurucuların bu Kanunda belirtilen şartlara haiz olması,
- d) Yönetim Kurulu üyelerinin bu Kanunun kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen nitelikleri ve planlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek mesleki tecrübeye haiz olması,
- e) Öngörülen faaliyet konularının planlanan mali, yönetim ve organizasyon yapısı ile uyumlu olması,
- f) Nakden ve her türlü muvazaadan arı olarak ödenmiş sermayesinin en az otuz milyon Yeni Türk Lirası olması,
- g) Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması,
- h) Kurumun etkin denetimini engellemeyecek şeffaf ve açık bir ortaklık yapısı ve organizasyon şemasına sahip olması,
- i) Konsolide denetimini engelleyici nitelikte herhangi bir hususun bulunmaması,
- j) Öngörülen faaliyet konularına ait iş planlarını, kuruluşun mali yapısı ile ilgili projeksiyonlarını sermaye yeterliliğini de içerecek şekilde, ilk üç yıl bütçe planını ve yapısal örgütlenmesini gösteren bir faaliyet programını iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi de dahil olmak üzere ibraz etmesi, şarttır.

1.2. Bankacılığın Tarihçesi

Modern anlamda bankacılık 19. yüzyılda ortaya çıkmasına rağmen bankacılığın tarihinin Sümer ve Babil'e kadar uzanmaktadır. Sümerlerde kurulan maket bilinen ilk bankadır. Maketlerin kredi ve mevduat işlemleri yaptığı, tarım kredisi verdiği bilinmektedir. Bankacılıkla ilgili ilk yasalar Hammurabi devrinde ortaya çıkmıştır. Hammurabi kanunlarında ödünç işlerinin nasıl yönetileceği, borcun vadesinde nasıl tahsil olunacağı, tahsil edilecek faizin oranı gibi konular yer almaktaydı. Ticaretin gelişmesi para ile ilgili sorunları ortaya çıkarmıştır. İspanyolların Güney Amerika'dan getirdikleri altınlarla çeşitli sikkeler basması, paraların çeşitliliği ve ayarlarının bozuk olması, paraların birbirine karşı değerinin saptanmasında güçlükler yaratıyordu. Modern anlamda ilk banka

1609 yılında Amsterdam Bankası olmuştur. Daha sonra Hamburg Bankası ve Venedik Bankası kurulmuştur. İngiltere Bankası ilk merkez bankasıdır.²

Türkiye’de ise Tanzimat’a kadar faiz ve para ticaretini azınlıklar yürütmekteydi. Bunların işyerleri genelde galata civarında olduğu için, galata bankerleri olarak adlandırılmaktaydılar. 1847 yılında galata bankerlerinden iki kişi İstanbul Bankası adı altındaki bankayı kurmuşlardır. 1856 yılında Bank-ı Osmani kurulmuştur. Daha sonra bu bankaya banknot çıkarma yetkisi verilmiştir. 1863 yılında Bank-ı Osmanı-i Şahane adlı bankanın kurulması üzerine kapatılmış sermayesi de yeni kurulan bankaya aktarılmıştır. Bank Osmanı-i Şahane 1925 yılına kadar Merkez Bankası işlevini sürdürmüştür. 1924 yılında İzmir iktisat kongresinin bir ana ticaret bankası kurulmasına ilişkin kararı doğrultusunda İş Bankası kurulmuş, 1925 yılında da Türk Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda sırasıyla, Emlak Kredi Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Sümerbank, Etibank, Denizcilik Bankası ve Halk Bankası kurulmuştur.³

“1980 günümüz bankacılığı dışa açılma serbestleşme olarak tarihe geçmiştir. 1 Temmuz 1980’de vadesiz mevduata verilen faizlerle bazı tercihli kredilerden alınan faizler dışında faiz oranlarının serbest bırakılarak pozitif reel faiz uygulamasına geçilmesine ve bankaların mevduat sertifikası çıkarmalarına izin verilmiştir. Ekonominin dışa açılması ve dünya finans sistemi ile bütünleşme çabaları birçok yabancı bankayı harekete geçirmiştir.”⁴

“24 Ocak 1980 kararlarından sonra Türk Bankacılık Sektörü geniş bir açılım kazanmış, faizler serbest bırakılmış ve pozitif faiz uygulamasına geçilmiştir. Bu dönemde yabancı bankaların kurulmasına ve şube açmalarına izin verilmiş, Türk bankacılığının dışa açılması sağlanmıştır. Bankaların kaynak yapıları değişmiş, bankalar çeşitli enstrümanlar ile mevduat harici kaynaklar bulmuşlardır. Bankacılıkta otomasyona geçiş ve elektronik bankacılık bu dönemde başlamıştır.”⁵ Bankalar, 1980 döneminde başlayan teknolojik altyapı ve otomasyon çalışmalarının büyük bir kısmını 1990’lı yıllarda tamamlamıştır.

² Parasız,İ., Para Banka ve Finansal Piyasalar, Bursa, 1997, s.91-92

³ Güney, A., Banka İşlemleri, İstanbul, 2007, s.2.

⁴ Duranlar, S., Bankacılık, Edirne, 2007, s.14.

⁵ Altan, a.g.k., s.48.

1.3. Banka Türleri

Finansal sistem içerisinde yer alan bankaları faaliyetlerine göre, Merkez Bankaları, Ticari Bankalar, Yatırım Bankaları, Kalkınma Bankaları ve Katılım Bankaları olarak sınıflandırabiliriz.⁶

1.3.1. Merkez Bankaları

Merkez bankaları üstlendikleri görevler gereği diğer bankalardan farklı bir konumdadır. Bir ülkenin yasal olarak milli parasını çıkaran tek kurum olan merkez bankaları bu özelliği ile ülke ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. “Merkez Bankası para ve kredi işlerini ticari hayatın ihtiyacına ve devletin genel ekonomi politikasına göre düzenlemeye çalışan, bankaların nakit rezervlerini muhafaza eden, bankalar arasında takas işlemlerini düzenleyen, uluslar arası ödemelerde döviz gelir ve giderlerinin hesabını tutan ve ülkenin döviz altın rezervlerini muhafaza eden en üst finansal kurumdur. Gerçekten, günümüzde merkez bankaları gibi nihai ödünç veren bir kurum olmadan ekonominin ihtiyaçlarına göre para arzının ayarlanabilmesi, kredi arz ve talebinin dengelenebilmesi mümkün değildir.”⁷

“Merkez Bankaları kar amacı olmayan bir kamu kuruluşu gibi gözükse de ilk kez ticaret bankası olarak ortaya çıkmıştır. XX. yüzyılın başındaki kamulaştırma çabaları ile birlikte kamu niteliğine dönüşmüştür. İlk banknot ihracı XVII. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. Asıl Merkez Bankacılığı anlayışı XVIII. yüzyıl ile birlikte ortaya çıkmıştır. 1694 yılında kurulan İngiliz Bankası ilk Merkez Bankası olarak bilinmektedir.”⁸

Merkez Bankası uygulayacağı politikaları ekonominin ihtiyacına göre, hazine ve maliye bakanlığı ile koordineli belirlemektedir. Bir ülkenin milli parasını çıkaran tek kurum olduğundan kamu yararını ön planda tutarak bu görevini yerine getirmektedir.

⁶ Güney, a.g.k. s.4.

⁷ Uludağ, İ. ve Arıcan, E., Finansal Hizmetler Ekonomisi, İstanbul, 2001, s.12.

⁸ Duranlar, a.g.k., s.35.

1.3.2. Ticari Bankalar

Ticari bankalar, genel olarak, mevduat toplama ve kredi verme gibi geleneksel bankacılık işlevlerini yerine getiren finansal kurumlardır. Ticari bankaların en önemli özelliği mevduat toplamaları ve çek hizmeti vererek kaydi para yaratmalarıdır.

“Ticaret bankaları, yeniden yarattıkları vadesiz mevduat hesaplarının bir toplumda atıl bekleyen üretim kaynaklarının harekete geçirilmesini sağlayacak şekilde kullanılmasını temin ettikleri sürece, piyasaya yeni mal arzını mümkün kılmak suretiyle toplumun genel ekonomik refahını sağlamaya yardım etmiş olurlar. Aksine olarak ticaret bankalarının vadesiz mevduat hesapları esasen kullanılmakta olan üretim kaynaklarına karşı talebi daha da arttırmak suretiyle enflasyona yol açabilir.”⁹

Ticari bankalar Merkez Bankasının fonksiyonları dışındaki tüm bankacılık fonksiyonlarını yerine getirmektedir.

1.3.3. Yatırım Bankaları

Yatırım Bankaları genel anlamda ticaret bankaları gibi çalışmakta olup, bunun yanında şirket birleşme ve devirlerine aracılık, portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı, finansal kiralama, nakdi ve gayri nakdi kredi verme gibi faaliyetleri de vardır. “Tahvil ihraç ederek ve/veya yurtiçi-yurtdışı finansal kurumlardan sağladıkları kredileri sanayi şirketlerinin uzun vadeli yatırımlarının finansmanında kullanan, muhtelif konularda sanayi işletmelerine danışmanlık hizmeti veren bankalardır.”¹⁰

Yatırım bankalarının geniş bir şube ağı olmadığından, ticari bankalara göre bankacılık faaliyetleri daha kısıtlıdır.

1.3.4. Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları, yatırım projeleri ve programlarının hazırlanması, değerlendirilmesi, finansmanı ve tamamlanması işlevlerini yerine getirirler.

⁹ Duranlar, a.g.k., s.26.

¹⁰ Güney, a.g.k., s.4.

“Kalkınma bankalarının üstlendikleri görevlerini şöyle sıralayabiliriz;

- Sektörlere yönelik yapacakları çalışmalarla yatırım projelerini hazırlayıp, bu projeleri kredilerle destekleyerek yatırımları teşvik etmek, özendirmek,
- Şirketlerin yatırımlarını orta ve uzun vadeli kredilerle finanse etmek,
- Şirketlerin halka açılmasına katkı sağlayarak sermaye piyasasının gelişmesine katkı sağlamak,
- Hükümet politikaları ile uyumlu olarak yabancı sermayenin ülke yatırımlarına kanalize olmasına yardımcı olmak,
- Sermaye piyasasının gelişmesine zemin hazırlamak.”¹¹

Kalkınma bankaları, projeleri ve kalkınma programlarını uzun vadeli kredilerle finanse ederler.

1.3.5. Katılım Bankaları

Faiz gelirini tercih etmeyen toplumun bir kesiminin bankacılık faaliyetlerini yürüttüğü bankalar katılım bankalarıdır. “Mali sektörde faaliyet gösteren, reel ekonomiyi finanse eden ve bankacılık hizmetleri sunan bankalardır. Katılım bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları faizsiz finansman prensipleri dahilinde ticaret ve sanayide değerlendirerek, oluşan kar veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşmaktadır. Bu bankaların isimlerindeki “katılım” sözcüğü yapılan bankacılık türünün kar ve zarara katılma prensibine dayalı bir bankacılık olduğunu ifade eder.”¹²

Faizsiz bankacılık uygulaması bu bankaları diğer bankalardan ayırmaktadır. Katılım bankaları faiz geliri istemeyen halkın atıl fonlarını ekonomiye kazandırmaktadır.

1.4. Bankacılık Fonksiyonları

Bankaların fonksiyonlarını şu başlıklar altında toplayabiliriz;¹³

- Finansal aracılık fonksiyonu,
- Kaynakların etkin kullanımını sağlama fonksiyonu,

¹¹ Güney, a.g.k., s.18.

¹² Duranlar, a.g.k., s.71.

¹³ Akgüç, Ö., 100 soruda Türkiye’de Bankacılık, İstanbul, 1992, ss.5-7.

- Kaydi para yaratma fonksiyonu,
- Finansal piyasalarda risk yönetimi fonksiyonu,
- Gelir ve servet dağılımını etkileme fonksiyonu,
- Dış ticareti geliştirme fonksiyonu,
- Para ve maliye politikalarının etkinliğini artırma fonksiyonu,
- Ekonomiyi yönlendirme ve enflasyonu kontrol altında tutma fonksiyonu.

Bunları kısaca açıklayacak olursak;

1. Finansal aracılık fonksiyonu: Bankaların temel işlevi aracılıktır. Tasarrufların toplandığı faizlendirildiği ve kredi olarak tekrar ekonomiye döndürüldüğü bir havuz görevi görürler.

2. Kaynakların etkin kullanımını sağlama fonksiyonu: Bankalar fon fazlası olanlardan fon ihtiyacı olanlara kaynak aktararak atıl fonlara akıcılık sağlamak ve hareketlendirmektedir. Kısa süreli ve küçük miktarlardaki fonları uzun süreli ve büyük miktarlardaki fonlara dönüştürmektedirler.

3. Kaydi para yaratma fonksiyonu: Bankaların en önemli özelliği mevduat toplayarak satın alma gücü yaratabilmeleridir. Mevduat sahipleri bankalardaki paraları üzerine çek keşide edebildiğinden ek bir satın alma gücü oluşur. Bankaların müşterilerine kredi limiti tahsis etmesi ve bu kredi limitlerinden çek kullanma hakkı tanınması, kredi kartı uygulaması ile de kaydi para yaratılabilmektedir.

4. Finansal piyasalarda risk yönetimi fonksiyonu: Risk yönetim aracı olarak geliştirilen türev ürünlerinin (risk yönetimi aracı olarak geliştirilen forward, future, opsiyon, swap sözleşmeleri) etkin bir risk yönetimi aracı olarak kullanılmalarında, bankalar hem taraf hem de aracı olarak katılmaktadırlar.

5. Gelir ve servet dağılımını etkileme fonksiyonu: “Gelir dağılımındaki eşitsizlik alt gelir grupları için tasarrufu imkansız hale getirir. Bankacılık sistemi, izlediği kredilendirme politikaları ile ekonomide gelir ve servet dağılımı üzerinde etkili olabilmektedir. Bankaların öncelikli sektörler veya yörelere sağlayabileceği düşük faizli krediler neticesinde oluşan istihdam alanları alt gelir gruplarının gelirlerinin nispi olarak yükselmesine yol açarak daha adil bir gelir dağılımına olanak sağlayabilir.”¹⁴

¹⁴ Altan, a.g.k., s.71.

6. Dış ticareti geliştirme fonksiyonu: Bankacılık sistemi, geliştirdiği, uyguladığı çeşitli ödeme ve kredilendirme yöntemleri ile firmaların ithalat-ihracat işlemlerinin kolay, hızlı ve güvenilir şekilde yürütülmesini sağlayarak uluslar arası ticaretin artmasını sağlamaktadır.

7. Para ve maliye politikalarının etkinliğini artırma fonksiyonu: T.C. Merkez Bankası para politikası araçlarını (Mevduat zorunlu karşılık oranı, reeskont oranı, açık piyasa işlemleri, v.b) ekonomide ihtiyaç duyulan para arzını istenilen yönde değiştirebilir. Bu araçlar para piyasası olan bankaların mevduat ve kredi hacimlerini doğrudan etkiler.

8. Ekonomiye yönlendirme ve enflasyonu kontrol altında tutma fonksiyonu: Mevduat faizlerinin artması tasarrufları arttırdığından kısa dönemde toplam arz arttırır. Kredi faizlerinin artması üretim maliyetlerini attırdığından uzun dönemde toplam arzı azaltır. Reel faiz oranı enflasyona bağlı olarak artar veya azalır. Enflasyon oranının yükselmesinde ise para arzının genişlemesi önemli bir yer tutar. Para arzının kontrol altına alınmasında bankalar aracılığı ile uygulanan para politikası araçları kullanılır.

2. BANKACILIKTAKİ TEMEL HESAPLAMA KAVRAMLARI

2.1. Faiz

Paranın zaman değeri, fiyatıdır. Faiz yapılan nakit plasmanlarda paranın değişim değerinin devredilmesi ve geri dönmeme riskine karşı alınan bedeldir. Örneğin 300.000.- YTL değerindeki bir kredinin faizi %20 olduğunda; vade sonuna kadar anapara ve faiz oranının aynı kalması durumunda, yıl sonunda 60.000.- YTL faiz alınacağı anlamına gelir. Kredinin bir yıldan daha kısa süreli kullanılması durumunda faiz; toplam yıllık faizin kullanılan gün süre/toplam yıllık gün sayısı (kredi işlemlerinde yıl içindeki gün sayısı 360, mevduat ve menkul değerler işlemlerinde 365 olarak kabul edilir) kadar kesridir.

2.1.1. Basit Faiz

Belirli bir kapitalin belirlenmiş olan bir faiz oranından vade sonunda elde edilecek olan faiz tutarını ifade etmektedir. Söz konusu faiz oranı % olarak ifade edilmektedir. Basit faiz formülü kredi işlemleri için, $F = A \cdot n \cdot x / 36.000$ formülüyle, mevduat ve menkul değer işlemleri için, $F = A \cdot n \cdot x / 36.500$ formülüyle hesaplanmaktadır.

F= faiz tutarı

A=Ana para

n= vade

t= faiz oranı

2.1.2. Bileşik Faiz

Bileşik faiz basit faiz oranına göre hesaplanan faiz tutarlarının anaparaya eklenerek faizin faizinin de hesaplanmaya katılmasıyla elde edilir. Başka bir deyişle belli bir vadede anaparanın I. devre sonunda getirmiş olduğu faizle birleştirilerek II. devrede bu miktar üzerinden faizde kalması ve bu suretle her devre sonunda gittikçe büyüyen bir anaparanın meydana gelmesidir. Bileşik faiz değerlendirme ve karşılaştırma faizi olarak kullanılır. Belli bir tutardan alınacak ya da verilecek faiz tutarı basit faiz oranı kullanılarak hesaplanırken, farklı vadelere ve farklı basit faizlere sahip hesapların verimlilik karşılaştırılması bileşik faiz hesaplanarak yapılır.

Yılda dört kez faizi tahsil edilen bir kredi hesabının basit faiz oranı yıllık %40 ise, bileşik faiz oranı yıllık %46,41 olacaktır. Bu rakamı bulurken iki türlü hesaplama yapılabilir.

a) Herhangi bir tutara her üç ayda bir bileşiği bulunmak istenen yıllık basit faiz oranından faiz hesaplanarak anaparaya eklenir ve yıl sonunda bulunan toplam tutardan yıl başındaki başlangıç parası düşülerek elde edilen toplam faiz başlangıç parasına oranlanarak bulunabilir. Örneğin 1.000 YTL'lık bir krediye ilk 90 gün için %40 yıllık basit faizden hesaplanan faiz tutarı 50 YTL ($1.000 \times 90 \times 0,40 / 360 = 50$ YTL) olacaktır. İkinci dönem başı yeni anapara 1.100 YTL, hesaplanan faiz 110 YTL ($1.100 \times 90 \times 0,40 / 360 = 110$ YTL) olacaktır. Üçüncü dönem başı yeni anapara 1.210 YTL, hesaplanan faiz 121 YTL ($1.210 \times 90 \times 0,40 / 360 = 1.210$ YTL) olacaktır. Dördüncü dönem başı yeni anapara 1.331 YTL, hesaplanan faiz 133,10 YTL ($1.331 \times 90 \times 0,40 / 360 = 133,10$ YTL) olacaktır. 1.000 YTL olarak kullanılan kredi vade sonunda 1.464,10 olduğuna göre, yıllık bileşik faiz oranı %46,41 ($464,10 / 1.000 \times 100 = \%46,41$) olarak bulunacaktır.

b) Yıllık basit faizin, dönme sayısına (toplam gün sayısının faize esas olan gün sayısına bölünmesi sonucu elde edilir) bölünmesiyle ulaşılabilecek dönemsel basit faize 1 eklenerek bulunacak rakamın dönme sayısı kadar üssü alınmasıyla bileşik faiz bulunabilir.

Dönme sayısı: $360/90=4$

Dönemsel basit faiz oranı: $\%40/4= \%10$

Yıllık bileşik faiz: $(1+0,10)^4=1,4641$

$(1,4641-1)\times 100=\%46,41$

Bileşik faiz oranı ve vadesi bilinen hesapların basit faizleri hesaplanabilir. Bu hesaplamayla, kaynaklar plase edilirken müşteriye teklif edilecek basit faiz oranı bulunabilir.

2.2. Valör, Adat

Faiz hesaplanmalarında iki önemli kavram; valör ve adattır. “Valör, faizin başladığı ve bittiği gün anlamına gelmektedir. Bankalarda para çekilişlerinde aynı iş günü, para yatırımlarında bir sonraki iş günü valör olarak yani faiz hesaplanmasının başladığı ve bittiği gün olarak kabul edilir. Ancak müşteriler ile yapılan anlaşmalar gereği para yatırımlarında da valör aynı iş günü olabilir. Faize esas gün sayısının hesaplanmasında valör günü hesaplamaya dahil edilirken son gün hariç tutulur.”¹⁵

Adat, iki işlem arasındaki valör gününün miktar ile çarpılmasından çıkan sonuca adet denir. Basit faiz formülündeki anapara ile vadenin çarpımı sonucu adet elde edilir.

2.3. Komisyon

Bankalar, müşterilerine sundukları ürün ve hizmetler karşılığında belli bir bedel alırlar. Bankaların müşterilerden tahsil ettikleri bu bedeller, faiz dışındaki önemli bir gelir kalemidir. “Bankalar kaynak hareketi gerektirmeyen, bilanço dışı kayıtlarda (nazım kayıtlarda) takip edilen ve risk doğuran gayri nakit kredi işlemleri için ve risk doğurmayan hizmetleri karşılığında komisyon alırlar. Tanımdan da anlaşılacağı gibi komisyon gelirleri;

a) Risk doğuran gayri nakit kredi işlemleri (teminat mektupları, akreditif taahhütleri, kabul/aval kredileri, vadeli döviz alım satımları vb.) için,

b) Risk yaratmayan hizmetler karşılığı (%100'lü akreditif taahhütleri, ihracat akreditifleri, vesaik ve mal mukabili ithalat işlemleri, kiralık kasa işlemler vb.) elde edilir.”¹⁶

¹⁵ Şakar, H., Bankalarda Kredilendirme Teknikleri, İstanbul, 2002, s.14-15.

¹⁶ Şakar, a.g.k.,s.28.

Komisyon oranları işlemin türüne, tutarına ve riskin büyüklüğüne göre değişmekte olup müşterinin banka ile çalışma hacmine, müşteri verimliliğine ve rakip banka komisyon oranlarına göre değişebilir.

2.4. Net Bugünkü Değer

Net Bugünkü Değer gelecekteki değeri bilinmeyen bir menkul değer, alacak ya da borcun belirli bir iskonto oranına göre bugünkü değerinin bulunmasıdır.

$$\text{Net Bugünkü Değer} = \frac{\text{Vadedeki Değer}}{(1 + \text{Dönemsel Faiz})^{\text{Dönem Sayısı}}}$$

Örneğin, aylık taksitleri 1.000.- YTL olan ve 30 günde bir faiz tahsil edilen bir kredinin yıllık basit faiz oranı %24 oranından 1., 2., ve 3. taksitlerinin net bugünkü değerini hesaplayacak olursak;

1. taksidin Net Bugünkü Değeri = $1.000 / (1 + 0,02)^1 = 980,39$.-YTL

2. taksidin Net Bugünkü Değeri = $1.000 / (1 + 0,02)^2 = 96,17$.-YTL

3. taksidin Net Bugünkü Değeri = $1.000 / (1 + 0,02)^3 = 943,33$.-YTL

sonuçlarını elde ederiz.

2.5. Gelecekteki Değer

Bugünkü değeri belli olan bir menkul değer, alacak ya da borcun belirlenmiş bir faiz oranı üzerinden hesaplanan gelecekteki değeridir.

$$\text{Gelecekteki Değer} = [\text{Net Bugünkü Değer} \times (1 + \text{Dönemsel Faiz Oranı})]^{\text{Dönem Sayısı}}$$

Örneğin, anaparası 1.000.000.-YTL ve yıllık basit faiz oranı %24 olan, faizinin her üç ayda bir tahakkuk ettiği bir ticari kredinin 1. ve 2. ayın sonundaki gelecek değerini hesaplayacak olursak;

1. üç ayın sonundaki Gelecekteki Değer = $[1.000.000 \times (1 + 0,02)^1] = 1.020.000$.-YTL

2. üç ayın sonundaki Gelecekteki Değer = $[1.000.000 \times (1 + 0,02)^2] = 1.040.400$.-YTL

II. BÖLÜM

BANKACILIKTA FON KAYNAKLARI VE KAYNAK MALİYETLERİ

1. BANKALARIN FON KAYNAKLARI

Tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, fon talep edenlere sunan bankaların, toplamış oldukları bu fonlar kaynakları içerisinde önemli bir yere sahip olmasına rağmen bankaların bu fonlar dışında da kaynakları mevcuttur. “Bankaların fon kaynakları özkaynaklar ve yabancı kaynaklardan oluşmaktadır. Bankaların kaynak yapısı plasmanlarını etkilemektedir. Özkaynaklar genellikle duran varlıklara bağlandıklarından plasman hacmi yabancı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılıdır.”¹ Bankalar faaliyetlerini kendi özkaynaklarından çok yabancı kaynaklar aracılığı ile sürdürmektedir.

1.1. Özkaynaklar

4389 sayılı bankalar Kanununun 2. maddesinde özkaynaklar; bankaların ödenmiş veya Türkiye’ye ayrılmış sermayeleri ve yedek akçeleri ile kurulca belirlenecek diğer sermaye benzeri kaynaklar toplamı olarak tanımlanmaktadır. Ödenmiş sermaye, bankaların üç aylık hesap özetlerindeki fiilen ödenmiş veya Türkiye’ye ayrılmış ve ödenmiş sermayelerinden, bilançoda görülen zararın yedek akçelerle karşılanamayan kısmı düşüldükten sonra kalan bakiyedir. “Bankanın özkaynakların da bir maliyeti vardır. Bu maliyet alternatif maliyet özelliğinde değerlendirilmelidir. Şöyle ki özkaynak için ayrılan para eğer bankada olmasaydı en az hazine bonusu veya mevduat faizi kadar getiri sağlayacaktır. Dolayısıyla bu fonun başka alanda sağlayabileceği kazanç maliyet olarak hesplanmalıdır.”² Bankalar fon plase ederken özkaynaklardan çok yabancı kaynaklardan sağladıkları fonları kullanmayı tercih etmelerine rağmen kredilerinin bir bölümünü özkaynaklarından karşılamaktadırlar.

¹ Babuşcu, Ş., Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama, İzmir, 2002, s.4.

² Baybar, Ş. ve Bayoğlu, A., Bankacılıkta Kaynak Maliyeti, Ankara, 1997, s.7.

1.1.1. Sermaye

Bankaların kuruluş esnasında ortakların iştirak olarak koydukları ya da koymayı taahhüt ettikleri miktar sermaye olarak tanımlanır. Sermayenin fonksiyonları altı başlık altında toplanabilir. “Bunlar;

- Kuruluş için gerekli olma,
- Bankanın iş hacmini sınırlandırma,
- Kar dağıtımını belirleme,
- Zararları karşılama,
- Mudiye güvence sağlama,
- Fon kaynağı olmadır.³

Bunlara ilave edebileceğimiz diğer fonksiyonlar, bankaların sermayelerinin Merkez Bankası ve İnterbank gibi diğer kaynaklardan yararlanma düzeyini belirlemesi ve verebileceği kredinin toplamını etkilemesidir.

“Sermaye olmadan, bankalar ne mevduat toplayabilir, ne de borç alabilirler. Sermaye önce işe başlamak, sonra da olabilecek zararları karşılayabilmek için gereklidir. Dolayısıyla banka belli bir fon kaynağının hissedarların isteği ve yasal zorunluluklar nedeniyle sermaye olarak bulundurmaya zorundadır.”⁴

“Sermayedarların bir firmaya özkaynak olarak koyacakları plasmandan bir getiri beklentisi vardır. Bu getiriyi sağlamak için özkaynak, en azından bu getiri beklentisi oranında gelir sağlayacak şekilde kullanılmalıdır. Bu durumda özkaynak maliyeti sermayedarların elde etmeyi planladığı getiridir. Bu getiride kar payı ödemeleri ve hisse fiyatındaki artışlar şeklinde olabilir.”⁵

Sermaye bankaların faaliyetlerini sürdürmesi için önemli olmakla birlikte, müşterilerin bankaya güven duymasını da sağlamaktadır.

³ Altan, a.g.k., s.105.

⁴ Baybar ve Bayoğlu, a.g.k., s.48.

⁵ Kandıralı, M. Y., Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, Ankara, 1998, s.41.

1.1.2. Yedekler

Yedek akçeler , bankaların bünyesini sağlamlaştırmak, gelişimini, devamlılığını ve banka ortakları ile alacaklılarının haklarının korunmasını sağlamak, ayrıca muhtemel zararlar nedeniyle doğabilecek özsermaye azalmalarını engellemek amacıyla, elde edilen karın yasal zorunluluk veya isteğe bağlı olarak dağıtılmayıp banka bünyesinde alıkonulan kısmıdır. Yasal bir zorunluluk sonucu olup olmadıklarına göre yedekler iki grupta toplanabilir.

- Yasal Yedekler,
- İhtiyari (isteğe bağlı) yedekler

1.2. Yabancı Kaynaklar

1.2.1. Mevduat

Gerçek ve tüzel kişilerin faiz veya herhangi bir ivaz karşılığında ve istenildiği anda veya belirli bir süre sonunda ya da belli bir ihbar süresine uyararak, geri almak üzere yatırdıkları paralara mevduat denir. Bilindiği gibi bankaların ana fonksiyonlarından biri, gerçek ve tüzel kişilerin ellerinde bulundurdukları ve gelecekteki harcamaları için biriktirdikleri paraları faiz vermek suretiyle mevduat olarak ödünç almak ve bu paraları yine faiz karşılığında kredi olarak vermektedir. 2006, 2007 ve 2008 yılı mevduat dağılımı tablo 1’de yer almaktadır.

Mevduatın Vade ve Türleri ile Katılma Hesaplarının Vadeleri Hakkında 29 Mart 2002 tarih ve 24710 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2002/1 sıra nolu tebliğin 2. Maddesi’ne göre mevduat türleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

- Tasarruf Mevduatı
- Resmi Kuruluşlar Mevduatı
- Ticari Kuruluşlar Mevduatı
- Bankalararası Mevduat
- Diğer Kuruluşlar Mevduatı

Aynı Tebliğ’in 8. Maddesi’nde vadelerine göre mevduat; vadesiz mevduat, vadeli mevduat, ihbarlı mevduat, birikimli mevduat olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 1: Mevduat Dağılımı

Yurt İçi Yerleşik Kişi	ARALIK 2006 (Milyon TL)	ARALIK 2007 (Milyon TL)	ARALIK 2008 (Milyon TL)
Tasarruf Mevduatı	109.530	136.620	180.315
Döviz Tevdiat Hesabı	108.754	111.619	141.858
Kıymetli Maden Depo Hesapları	250	163	344
Resmi Kuruluşlar Mevduatı	10.005	14.489	17.359
Ticari ve Diğer Kuruluşlar Mevduatı	58.452	69.462	82.423
Özel Cari Hesaplar	2.402	2.744	3.353
Katılma Hesapları	8.386	11.882	15.285
TOPLAM	297.779	346.979	440.937
Yurt Dışı Yerleşik Kişi			
Tasarruf Mevduatı	1.353	1.686	2.300
Döviz Tevdiat Hesabı	6.399	7.660	10.211
Kıymetli Maden Depo Hesapları	1	1	10
Ticari ve Diğer Kuruluşlar Mevduatı	1.751	342	761
Özel Cari Hesaplar	32	34	44
Katılma Hesapları	332	163	336
TOPLAM	9.868	9.886	13.662

Kaynak: BDDK Aylık Bülten Şubat 2007, Aylık Bülten Şubat 2008, Aylık Bülten Şubat 2009.

1.2.1.1. Vade Bakımından Mevduat Türleri

Vadesiz Mevduat: Bankanın izni aranmaksızın hesap sahibi tarafından istenildiği zaman kısmen veya tamamen çekilebilen, herhangi bir ihbar veya vade koşulu taşımayan mevduattır.

İhbarlı Mevduat: Çekileceği tarihten 7 gün önce yazılı bir ihbar verilmek suretiyle çekilebilecek mevduattır.

Vadeli Mevduat: Belirli bir vade sonunda çekilmek kaydıyla bankalara yatırılan paralardır. Vadeli mevduatlar 1 ay, 3 ay, 6 ay, 12 ay ve 1 yıldan daha uzun vadeli olarak sınıflandırılabilir.

Birikimli Mevduat: Asgari 5 yıl vade ile açılan, sözleşme ile belirlenen aylık veya üç aylık sürelerde hesaba para yatırmaya imkan veren mevduattır.

1.2.1.2. Müşteri Bakımından Mevduat Türleri

Tasarruf Mevduatı: Gerçek kişilere ait münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduattır.

Resmi Kuruluşlar Mevduatı: Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine, özel bütçeli idarelere, düzenleyici ve denetleyici kurumlara, sosyal güvenlik kurumlarına, yerel yönetimlere mahkemelere, savcılıklara, icra ve iflas dairelerine ve tereke hakimliklerine ait hesaplardır.

Ticari Kuruluşlar Mevduatı: Gerçek kişilerin ticari işletmelerine, her çeşit ortaklıklara , kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara ait müesseselere, bağlı ortaklıklara, iştiraklere ve müesseselerin ve bağlı ortaklıkların işletmelerine, yerel yönetimlerin ticari işletmelerine, döner sermayeli kuruluşlara, vakıfların, derneklerin, sendikaların, birliklerin ve mesleki kuruluşların kurdukları veya katıldıkları ticari işletmelere, kooperatiflere, sigorta şirketlerine, emeklilik şirketlerine ve banka dışı diğer mali kesime ait hesaplardır.

Bankalar Mevduatı: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve bankalar ile özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlara ait hesaplardır.

Diğer Kuruluşlar Mevduatı: Tasarruf, resmi, ticari ve bankalar mevduatı dışında kalan mevduattır.

1.2.2. T.C. Merkez Bankası Reeskont Kredileri

T.C. Merkez Bankasının bankalara kısa vadeli fon gereksinimlerini karşılamak için reeskont ve avans şeklinde açtıkları kredilerdir. “Merkez Bankalarının temel görevi para politikaları oluşturup bu politikaların milli ekonominin lehine yürütülmesini ve ülkede fiyat istikrarı sağlamaktır.”⁶ Bu hedefleri gerçekleştirmek için mevcut uygulamalarından bir tanesi de reeskont kredileridir. Reeskonta kabul edilecek ticari senet türleri ve diğer koşulları TCMB tarafından belirlenir.

Bankalar müşterilerine ait çeşitli senetleri kabul ederler. Banka bu senetleri vadesi gelene kadar beklemek yerine T.C. Merkez Bankasına iskonto ettirerek veya senetler karşılığında avans alarak kaynak sağlar. Merkez Bankası'nın reeskont kredilerine uyguladığı faiz oranı bu kaynağın ana maliyet unsurlarını oluşturmaktadır. Merkez Bankası uygulamış olduğu reeskont oranlarını yükselterek veya düşürerek bankaların ve dolayısıyla piyasanın genel likidite pozisyonunu etkilemektedir. Merkez Bankasının reeskont ve avans işlemlerinde uyguladığı faiz oranları tablo 2’de yer almaktadır.

⁶ Kandıralı, a.g.k., s.119.

Tablo 2: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Reeskont ve Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranları

Yürürlük Tarihi	Reeskont İşlemlerinde Uygulanan İskonto Oranı (%)	Avans İşlemlerinde Uygulanan Faiz Oranı (%)
10.06.1995	52	60
01.08.1995	50	57
02.08.1997	67	80
30.12.1999	60	70
17.05.2002	55	64
14.06.2003	50	57
08.10.2003	43	48
15.06.2004	38	42
13.01.2005	32	35
25.05.2005	28	30
20.12.2005	23	25
20.12.2006	27	29
28.12.2007	25	27
09.04.2009	19	20

Kaynak: <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/reeskont/reeskont.html>

1.2.3. Bankalararası Para Piyasası

TCMB bünyesindeki Interbank para piyasası, fon ihtiyaçları olan ve fon fazlaları olan bankaların karşılaştıkları bir piyasadır. Alıcı banka ile satıcı bankayı aynı piyasada buluşturma işlemi Merkez Bankası tarafından gerçekleştirilmektedir. Bankalar birbirini tanımadan işlemlerini gerçekleştirirler.

TCMB her gün kendi politikası çerçevesinde bu piyasadaki en düşük ve en yüksek borç verme oranını belirlemekte ve fon alışverişlerinin bu limitler dahilinde gerçekleşmesini istemektedir. Piyasadaki oranlar bu limitleri aştığında, TCMB kendi belirlediği üst limitlerden piyasayı fonlamakta veya piyasa likit olduğunda oranların daha fazla düşmesini engellemek için belirlediği minimum orandan piyasadaki likiditeyi kendisine çekmektedir.

İnterbank para piyasası dışında, ikincil para piyasası olarak adlandırılan piyasada, bankalar fon alışverişlerini özel bir düzenlemeye tabi olmadan kendi aralarında yaparlar. Bankaların bu piyasada işlem yapmalarının nedeni TCMB'nın kendilerine tanıdığı limitin yetersiz gelmesi, TCMB bünyesinde işlem yapmanın maliyetinin daha yüksek olması ve işlemlerin teminatsız yapılmasıdır. İşlemlerin teminatsız olmasından dolayı bankalar işlem yapabilecekleri bankalara ve işlem miktarına sınırlama getirmişlerdir. Buna piyasada kısaca line denilmektedir.

“Bankalar genelde kısa vadeli fonları bu piyasalara satarak değerlendirmektedirler. Aynı şekilde, bu piyasadaki kredi kullanan bankalar genelde geçici likidite ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Çünkü olası likidite riskine karşı maliyetinin ne olacağını bildikleri daha uzun vadeli fon kaynağı bulmak, gecelik borçlanmadaki belirsizlik riskinden daha basiretli bir fon yönetim biçimidir.”⁷

Bankalararası para piyasasından sağlanan kaynağın maliyeti, faiz oranı, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ve Merkez Bankası komisyonudur.

⁷ Kandıralı, a.g.k., s.20.

1.2.4. Repo

Repoya ilişkin yasal düzenlemeler 31 Temmuz 1992 tarihinde yayımlanan “Menkul Kıymetlerin Geri veya Satma Taahhüdü ile Alım Satımı Hakkında” ki Seri:V, No:7 tebliğ ile yapılmıştır. “Uygulamada daha çok kısa vadeli bir yatırım türü olan repo bir finansal aracı kurum tarafından hazine bonosu veya tahvil gibi menkul kıymetin satılması ve bu menkul kıymetin önceden belirlenmiş bir fiyattan ileri bir tarihte geri satın alınmak üzere anlaşma yapılmasıdır.”⁸ Reponun vadesi menkul kıymetin vadesini aşamaz.

“Repo işleminde borç para alınarak karşılığında menkul kıymet satılmakta, işlemin vadesi dolduğunda üzerinde anlaşmaya varılan faiz ve anapara ödenerek, menkul kıymet geri alınmaktadır. Repo işlemi bu özelliği nedeniyle teminatlı borçlanma niteliği taşımaktadır.”⁹

“İşlemin karlılık ölçüsü; ters repo yapan taraf (müşteri) için faiz gelirdir, repo yapan taraf (banka) için ise, işleme konu menkul kıymetin işlem vadesi süresince, müşteriye ödenen faiz giderinden daha fazla getirisi olması ve tahsil edilen paranın faiz giderinden yüksek gelire plase edilmesidir.”¹⁰

Reponun mevduata göre en büyük avantajı mevduat munzam karşılığına tabi olmamasıdır.

1.2.5. Menkul Kıymet İhracı ile Sağlanan Kaynaklar

Türk Ticaret Kanunu’nun 420. maddesine göre; anonim ortaklıkların ödünç para bulmak için, nominal değerleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine tahvil denir. Bankalar uzun vadeli yatırımların finansmanı için uzun vadeli fonlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlarını da tahvil ihraç ederek karşılarlar.

⁸ Baybar ve Bayoğlu, a.g.k.,s.35.

⁹ Uludağ ve Arıcan, a.g.k.,s.137.

¹⁰ Altan, a.g.k., s.120.

1.2.6. Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK)

Bankaların aktifindeki bazı değerlere karşılık olarak piyasaya tahvil ihraç etmesidir. Varlığa dayalı menkul kıymetin dayanağı bilanço aktifindeki varlıklar olduğundan bilanço daha likit hale gelmektedir. Türkiye’de 31 Temmuz 1992 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan, Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri III, No:14 “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlerin Kurul Kaydına Alınmasına ve Genel Finans Ortaklarının Kuruluş ve Faaliyet İlkelerine Dair Esaslar Tebliği” ile uygulamaya girmiştir. 27 Ağustos 2008 tarih 26980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri:III, No:35 “Varlık Finansmanı Fonlarına ve Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ” ile yeniden düzenlenmiştir.

VDMK ihracı, kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacaklar karşılığında doğrudan ve devir aldıkları alacakları karşılığında dolaylı olarak ihraç edilebilmektedir. Bankalar için VDMK ihracına konu alacaklar, ipotekli konut kredileri haricindeki tüketici kredilerinden, ipotekli kredilerden, motorlu kara taşıtları kredilerinden, proje finansmanı kredilerinden ve kurumsal kredilerden kaynaklanan alacaklardır.

1.2.7. Yurtdışından Sağlanan Krediler

Bankaların bankacılık teamülleri çerçevesinde borçlu sıfatıyla yurtdışından kredi temin etmeleri serbest bulunmaktadır.

Yurt dışından kredi kullanarak kaynak sağlamanın avantajlarından bir tanesi büyük bir mevduat şubeciliği gerektirmeden daha maliyetsiz fon bulmaktır.

“Bankaların yurt dışından sağladığı kaynaklar arasında uluslar arası kuruluşlar ve fonlarda bulunmaktadır. Genellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere belirli projeler esas alınarak ve uygun şartlarla orta ve uzun vadeli kredi vermek amacıyla oluşturulmuş çeşitli ülkelerin katılımı ile oluşturulan fonlardan (Örneğin IMF, IFC, IDA) kredi temin edilebilmektedir.”¹¹

¹¹ Ünay, V., Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri, İstanbul, 1989, s.56.

Yurtdışından alınan krediler içinde sendikasyon yer almaktadır.“Bu kredinin temel özellikleri, tutarın büyük montanlı olması ve minimum 3 ile 10 yıl olmak üzere orta ve uzun vadeli olarak verilmesidir. Hiç kuşkusuz vadeyi belirleyen temel faktörler, kredi kullanan tarafın riski ve verilen kredinin amacıdır. Genelde orta ve uzun vadeli verilen sendikasyon kredileri, Türkiye için genelde bir yıl vadeli olarak kullandırılıyor. Ancak Türkiye’de sendikasyon kredilerinin bir yıldan daha kısa süreli alınması halinde (bankalar için bir yıl, şirketler için iki yıl) KKDF kesintisi yapıldığından, genelde sendikasyon kredileri bir yıl bir hafta temin edilmeye çalışılıyor.

Sendikasyon kredisinin katılımcılar ve kullanıcılar açısından bazı avantaj ve dezavantajlarını şöyle sıralayabiliriz;

Katılımcılar açısından avantajları;

- 1- Kredi verenlerin aktif portföyü çeşitlenmiş oluyor,
- 2- Tek başına giremeyeceği piyasalara sendikasyona katılarak girebiliyor,
- 3- Birden fazla bankayla veya ödünç verenle paylaşılan risk sözkonusu oluyor,
- 4- İflas ve benzeri riskler azalıyor,
- 5- Katılımcıların uluslar arası ilişkileri gelişiyor ve deneyimi artıyor,
- 6- Organizasyon açısından yeterli olmayan katılımcılar ulaşamayacakları kredi pazarlarına girebiliyor.

Katılımcılar açısından dezavantajları;

1. Bu tür klasik kredi biçimindeki ikili ilişkiyi yani borç veren ile alan arasındaki ilişkiyi ortadan kaldırıyor,
2. Sendikasyona katılan katılımcı sayısı arttıkça yoğun fiyat rekabeti yaşanıyor ve sonuçta krediden beklenen getiri düşüyor.

Kullanan açısından avantaj ve dezavantajları;

1. Sendikasyon kredisi sağlayan kurumun yurtiçi ve yurtdışı itibarı ve kredibilitesi artıyor,
2. Kredi büyük miktarlarda sağlandığı için, borçlanan taraf sık sık piyasalardan ödünç bulmak için talepte bulunmuyor,
3. Kredinin maliyeti katılımcı sayısı arttıkça düşüyor.

Dezavantajı ise, sendikasyon kredisi ne amaçla alındı ise ancak o amaç için kullanılabilir.”¹²

Sendikasyon kredisinin işleyişine kısaca değinecek olursak; kredi almak isteyen banka ile lider banka arasında yapılan ön sözleşme ile borçlanacak banka kendi nam ve hesabına borç bulmak için lider bankayı görevlendirmiş oluyor. Lider banka belli bir ücret karşılığında uluslar arası piyasalarda kendi itibarını kullanarak borçlanacak kuruma kredi arıyor ve pazarlıklarını gerçekleştiriyor. Lider banka borçlanacak banka ve kredi verecek potansiyel banka veya finansal kurumları tanıtım toplantısına davet ediyor ve görüşmeler olumlu sonuçlanırsa ana sözleşme düzenleniyor.

1.2.8. Diğer Kaynaklar

Diğer kaynaklar başlığı altında, ithalat transfer emirleri, bloke paralar, havaleler, kredi teminatları v.b şekilde fonlar ve bankaların her dönemin gelir ve giderlerini aynı dönemin bilanço ve kar zarar hesaplarına yansıtılabilmek amacıyla yaptıkları reeskont işlemi (banka reeskonta tabi tuttuğu gider ve faizleri hemen ödemeyip, belli bir süre sonra ödemektedir) sayabiliriz.

2. KAYNAK MALİYETİNİ ETKİLEYEN UNSURLAR

Bankacılık sektöründe maliyetler ile fiyat arasındaki ilişki diğer işletmelere göre farklılık gösterir. Bunun temel nedeni ise bankaların para yaratmalarıdır. Bankalar topladıkları kaynakların üzerine belli bir kar marjı ilave ederek plase ettiklerinden, kaynak maliyeti bankanın kredi fiyatlandırmasını ve karlılığını doğrudan etkilemektedir. Kaynak maliyeti düşük olan bankaların rekabet gücünde önemli oranda artar. Gerektiğinde piyasanın altında faiz oranları ile kredi plase ederek müşteri sayısını ve kredi hacmini arttırabileceği gibi, piyasa düzeyinde faiz oranları ile kredi plase ederek karlılığını arttırabilir.

Kaynak maliyeti hesaplanırken, bankanın kullandığı her kaynağın maliyeti önce ayrı ayrı hesaplanır. Daha sonra söz konusu maliyetin işletmenin sermaye yapısı içindeki

¹² Uzunoğlu,S,Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri ve Kredi Fiyatlama, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları

ağırlıkları göz önünde bulundurularak ortalama kaynak maliyeti bulunur. Bankaların pasif maliyetleri genel anlamda kaynak maliyetinin bir ifadesidir.

2.1. Yasal Yükümlülükler

2.1.1. Zorunlu Karşılık Oranı

16.11.2005 tarih 25995 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2005/1 sayılı tebliğ ile düzenlenen zorunlu karşılık oranı, bankaların tabi oldukları muhasebe standartları ve kayıt düzeni esas alınarak belirlenen yurt içi toplam pasiflerden aynı tebliğin 4. sayfasında belirtilen indirilecek kalemlere ilişkin hesap bakiyelerinin indirilmesi sonucunda bulunacak tutarlar ile yurt dışındaki şubeleri adına Türkiye’de kabul ettikleri mevduat ile katılım fonu toplamı zorunlu karşılığa tabidir.

İndirilecek kalemler;

- Özkaynaklar,
- Özkaynak hesaplanmasında dikkate alınan sermaye benzeri borçlar,
- Pasifte yer alan karşılıklar,
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’na yükümlülükler,
- Kredi ve diğer alacaklar değerlendirme fonu,
- Repo işlemlerinden sağlanan fonlar,
- DİBS Ödünç İşlemleri Piyasası’ndan kaynaklanan yükümlülükler,
- Hazine’ye olan yükümlülükler,
- Hazine garantisizle yurtdışından sağlanan krediler,
- Fonlar ve fonlardan kullanılan kredi karşılıkları,
- Yurt içi bankalara yükümlülükler,
- Faiz/kar payı ve gider reeskontları,
- Kazanılmamış gelirler,
- Ertelenmiş vergiler,
- Altın depo hesapları,
- İhraç edilen gayrimenkul sertifikası bedelleri,
- Yurt dışı merkez ve şubelere yükümlülüklerin yurt dışı şubeler adına Türkiye’den kabul edilen mevduat/katılım fonu tutarına kadar olan kısmı,

- Takasa ibraz edilen diğer bankalara ait çeklerle ilgili yükümlülükler.

Serbest bölgelerde faaliyette bulunanlar dahil Türkiye’de kurulmuş veya şube açmak suretiyle Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar bu Tebliğ hükümlerine tabidir.

Münhasıran kıyı bankacılığı yapan bankalar, İller Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. ve Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. ile 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu gereğince iradi tasfiyeye giden bankalar tasfiyenin ilan edildiği tarihten itibaren, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilen kredi kuruluşları Fon’a devredildiği tarihten itibaren bu tebliğ hükümlerine tabi değildir.

Zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler iki haftada bir cuma günleri itibariyle hesaplanır. Cuma gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde, yükümlülüklerin hesaplanmasında bir önceki iş günü esas alınır.

Bankalar, Türk parası yükümlülükleri için Yeni Türk Lirası cinsinden, yabancı para yükümlülükleri için ABD Doları ve/veya Euro döviz cinslerinden olmak üzere, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılan hesaplarda nakden tesis ederler.

“Zorunlu Karşılık Oranları; Yeni Türk Lirası için %6, Yabancı Para için %9 dur.”¹³ Tablo 3 ve tablo 4’de Yeni Türk Lirası ve Yabancı Para zorunlu karşılık oranlarına uygulanan faiz oranları yer almaktadır.

¹³ <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/dim/disponibilite.html>

Tablo 3: Yeni Türk Lirası Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları

Yeni Türk Lirası Zorunlu Karşılıklarına Uygulanan Faiz Oranları	
Yürürlük Tarihi	Faiz Oranı (%)
19.12.2008-15.01.2009	12,00
12.12.2008-18.12.2008	13,00
20.11.2008-11.12.2008	12,18
18.07.2008-19.11.2008	12,56
17.06.2008-17.07.2008	12,18
16.05.2008-16.06.2008	11,81
15.02.2008-15.05.2008	11,43
18.01.2008-14.02.2008	11,62
14.12.2007-17.01.2008	11,81
15.11.2007-13.12.2007	12,18
17.10.2007-14.11.2007	12,56
14.09.2007-16.10.2007	12,93
21.07.2006-13.09.2007	13,12
26.06.2006-20.07.2006	12,93
08.06.2006-25.06.2006	11,25
28.04.2006-07.06.2006	9,93
04.01.2006-27.04.2006	10,12
24.05.2005-03.01.2006	10,25

Kaynak: http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/dim/TL_zorunlukarşilikfaizorani.html

Tablo 4:Yabancı Para Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları

Yürürlük Tarihi	Faiz Oranı (%)	
	USD	EURO
01.12.2008-11.12.2008	0,150	1,175
24.11.2008-30.11.2008	0,010	1,175
17.11.2008-23.11.2008	0,010	1,250
10.11.2008-16.11.2008	0,010	1,300
03.11.2008-09.11.2008	0,100	1,300
27.10.2008-02.11.2008	0,350	1,300
20.10.2008-26.10.2008	0,475	1,500
13.10.2008-19.10.2008	0,475	1,500
06.10.2008-12.10.2008	0,625	1,375
29.09.2008-05.10.2008	0,750	1,875
22.09.2008-28.09.2008	0,875	1,975
15.09.2008-21.09.2008	0,875	2,000
08.09.2008-14.09.2008	0,875	2,000
01.09.2008-07.09.2008	0,850	1,950
25.08.2008-31.08.2008	0,850	1,950
04.08.2008-24.08.2008	0,875	1,975
28.07.2008-03.08.2008	0,850	1,975
21.07.2008-27.07.2008	0,875	1,975
14.07.2008-20.07.2008	0,900	1,825
07.07.2008-13.07.2008	0,900	1,825
30.06.2008-06.07.2008	1,000	1,800
23.06.2008-29.06.2008	0,875	1,850
16.06.2008-22.06.2008	0,900	1,850
09.06.2008-15.06.2008	0,875	1,825
02.06.2008-08.06.2008	0,875	1,865
26.05.2008-01.06.2008	0,875	1,825
20.05.2008-25.05.2008	0,875	1,850
05.05.2008-19.05.2008	0,850	1,850
28.04.2008-04.05.2008	0,975	1,800
21.04.2008-27.04.2008	0,975	1,825
14.04.2008-20.04.2008	0,975	1,775
07.04.2008-13.04.2008	1,025	1,835
24.03.2008-06.04.2008	0,950	1,875
17.03.2008-23.03.2008	1,200	1,840
10.03.2008-16.03.2008	1,300	1,840
03.03.2008-09.03.2008	1,320	1,855
25.02.2008-02.03.2008	1,320	1,865
18.02.2008-24.02.2008	1,475	1,850
11.02.2008-17.02.2008	1,300	1,850
04.02.2008-10.02.2008	1,475	1,850
28.01.2008-03.02.2008	1,575	1,850
21.01.2008-27.01.2008	1,925	1,850
14.01.2008-20.01.2008	1,925	1,825
07.01.2008-13.01.2008	1,950	1,800
31.12.2007-06.01.2008	1,950	1,800

Kaynak: http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/dim/YP_zorunlukarşilikfaizorani.html

2.1.2. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, bankacılıkta güven ve istikrarı korumak ve bankaların mali bünyelerini güçlendirmek, gerektiğinde yeniden yapılandırmak ve bankalardaki tasarruf mevduatını sigorta etmek amacıyla kurulmuş bir tüzel kişiliktir.

22.07.1983 tarihinde 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur. Fon'a 16.06.1994 tarih ve 538 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile tasarruf mevduatını sigorta etmenin yanında, bankaların mali bünyelerini güçlendirme ve gereğinde yeniden yapılandırma görevi verilmiştir. 18.06.1999 tarih ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile Fonun Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca idare temsil olunması hükmüne bağlanmıştır.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun gelirleri;

- 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 63. maddesine göre kredi kuruluşlarının nezdlerindeki tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonlarının sigortaya tabi kısmı üzerinden ödemek zorunda oldukları primlerden,
- Kanunun 62. maddesine göre zamanaşımına uğrayan mevduat, katılım fonu, emanet ve alacaklardan,
- Kuruluş izni verilen bankaların kurucularının, faaliyete geçiş tarihinden itibaren bir yıl içerisinde, Kanunun 7. maddesinde belirtilen asgari sermayenin yüzde onu tutarında Fona yatıracakları sisteme giriş priminden,
- Kanunun 18. maddesi hükümleri çerçevesinde, BDDK tarafından verilen pay edinim ve pay devir izinlerinde, devralan tarafından, devralınan hisselerin nominal değerinin yüzde biri oranında devir payı olarak Fona yatırılacak tutarlardan,
- Kanun hükümlerine aykırılık dolayısıyla hükmolunacak adli para cezalarının yüzde ellisi ile verilecek idari para cezalarının yüzde doksandan,
- Kanunun 20. maddesi gereğince gerçekleşen tasfiye süreci sonunda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna tevdi edilip, takip eden yıl başından başlamak üzere on yıl süre ile her yıl başında usulüne göre ilan edilmek suretiyle saklanan ayni ve nakdi her türlü mevduat, katılım fonu, ile emanet ve alacaklardan, son ilan tarihinden itibaren altı ay içinde aranmadığı için Fona irat kaydedilen miktarlardan,

- 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanununun 40. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince tahsil edilen zorunlu karşılık ve umumi disponibilite cezai faizlerinden,

- Kanunun 81. maddesi hükümleri çerçevesinde, Kuruluş Birliklerince alınan özel ve genel nitelikteki karar ve tedbirlere zamanında ve tam olarak uymayan üyeler hakkında Kuruluş Birliklerinin yönetim kurullarınca uygulanan idari para cezalarının yüzde doksandan,

- Fon mevcudunun gelirleri ile sair gelirden, oluşmaktadır.

Fonun diğer finansman kaynakları;

- Fon, Hazine Müsteşarlığından izin almak kaydıyla borçlanabileceği gibi ihtiyaç hasıl olduğunda Fona ikrazen verilmek üzere Hazine Müsteşarlığınca özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihraç edebilir. Özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin faiz oranları ve geri ödeme şartları da dahil olmak üzere tabi olacağı usul ve esaslar Hazine Müsteşarlığı ile Fon tarafından müştereken belirlenir.

- Fon, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu görüşü alınmak suretiyle Kurul kararı ile bankalardan ileride doğacak prim yükümlülüklerine mahsuben bir önceki yılda ödedikleri sigorta primi toplamına kadar avans alabilir.

- Olaganüstü hallerde, Fon gelirlerinin ihtiyacı karşılamaması durumunda Fonun talebi üzerine Merkez Bankasınca Fona avans verilebilir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna tabi olmayan hesaplar;

- Bankaların hakim ortakları ile bunların ana, baba, eş ve velayet altındaki çocuklarına ait mevduat ve katılım fonları ile diğer hesaplar,

- Bankaların yönetim veya müdürler kurulu başkanı ve üyeleri, genel müdür ve yardımcıları ile bunların ana, baba, eş ve velayet altındaki çocuklarına ait mevduat ve katılım fonu ile diğer hesaplar,

- 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282. maddesindeki suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kapsamına giren mevduat ve katılım fonu ile diğer hesaplar,

- Kurul tarafından belirlenen diğer mevduat, katılım fonu ve hesaplar.

Tasarruf mevduatı sigorta fonu, Mart, Haziran, Eylül ve Aralık ayları sonu itibariyle düzenledikleri üç aylık hesap özetleri esas alınarak her üç ayda ayrı ayrı hesaplanır.

07.11.2006 tarih ve 26339 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik gereği, Türkiye’de faaliyet gösteren bir kredi kuruluşunun yurt içi şubelerinden gerçek kişiler adına açılmış olan ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan Yeni Türk Lirası, döviz ve kıymetli maden cinsinden, tasarruf mevduatı hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamının ve katılma hesapları birim hesap değerleri ile özel cari hesapların her bir gerçek kişi için 50.000 YTL’ sine kadar olan kısmı sigorta kapsamındadır.

05.05.2008 tarih 26867 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 01.01.2009 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmelik gereği; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fon’unca tahsil olunacak primler, sigortaya tabi hesapların sigorta kapsamında olan kısmının sigorta prim oranları ile çarpılması sonucu bulunur. Kredi kuruluşları, Risk Faktörleri ve Puanları Özet Tablosu’ndaki puana göre (Tablo 5) , Prim Kategorileri ve Prim Oranları Tablosu’ndaki (Tablo 6) belirtilen 4 adet prim kategorisinden birine dahil olacak ve dahil olduğu kategorinin prim oranı üzerinden sigorta primi ödeyecektir.

Tablo 5: Risk Faktörleri ve Puanları Özet Tablosu

	Risk Faktörleri	Maksimum Puan
1.	Sermaye Yeterliliği	25
1.1.	Sermaye Yeterliliği Oranları	20
1.1.1.	Sermaye Yeterliliği Standart Oranı (SYR Solo)	
1.1.2.	Konsolide Sermaye Yeterliliği Standart Oranı (SYR Konsolide)	
1.1.3.	Ana Sermaye Yeterlilik Oranı (Ana SYR Solo)	
1.2.	Varlık Sermaye Çarpanı	5
2.	Aktif Kalitesi	20
2.1.	Grup Kredileri Oranı	5
2.2.	Nakdi Kredi Yoğunlaşma Oranı	5
2.3.	Takipteki Krediler Oranı	5
2.4.	Ortalama Büyüme Oranı	5
3.	Karlılık	10
3.1.	Karlılık Oranı	5
3.2.	Etkinlik Oranı	5
4.	Likidite	10
4.1.	Serbest Sermaye Oranı	5
4.2.	Sigortalı Mevduat-Katılım Fonu Oranı	5
5.	Diğer Risk Faktörleri	35
5.1.	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun Derecelendirme Notu	30
5.2.	Halka Açıklık Oranı	5
	Toplam Puan	100

Tablo 6: Prim Kategorileri ve Prim Oranları Tablosu

Toplam Puan	Prim Kategorisi	Prim Oranı (Onbinde)
≥ 85	A	11
≥ 70 ve < 85	B	13
≥ 50 ve < 70	C	15
< 50	D	19

2.1.3. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi

Bakanlar kurulunun 88/12944 sayılı kararı ile, kalkınma planı ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere uygun olarak yatırımların yönlendirilmesi ve ihtisas kredilerinde kredi maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla 1211 sayılı TCMB Kanunu'na dayanılarak TCMB nezdinde KKDF oluşturulmuştur.

“Söz konusu fonun yasal dayanağı 3182 sayılı Bankalar Yasası'nın 37. ve 40. maddeleridir. Daha sonrasında 3182 sayılı Bankalar Yasası'nın yerini 4389 sayılı Bankalar Yasası almış ve bunu yeni yasanın 20/1-b maddesiyle Bakanlar kuruluna tanınmış yetki aynen sürdürülmüştür. Ancak 03.07.2001 tarih ve 24451 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Bazı Kanun hükmünde kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair” 4648 sayılı yasanın 16'ncı maddesinin e bendi ile 4389 sayılı Bankalar Yasası'nın anılan 20/1-b maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Fakat 4684 sayılı yasanın geçici 3/a maddesi ile “Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintilerinin bu konuda yeni düzenleme yapıncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlere göre tahsil edilmesi öngörülmüştür. 01.01.2002 tarihi itibariyle yasal düzenleme ile yürürlükten kaldırılan bu düzenleme kapsamında olan KKDF, 4684 sayılı yasanın geçici 3/a maddesine dayanak gösterilerek hali hazırda tahsil edilmektedir.”¹⁴

“Yatırımların yönlendirilmesi ve ihtisas kredilerinin maliyetlerinin düşürülmesi için kurulan ve kaynakları kredilerden yapılan kesintilerden oluşan KKDF, zamanla kısa vadeli sermaye hareketlerinin kontrolünde bir araç olarak kullanılmış ve bankaların yurtdışından sağladıkları krediler üzerinden fon kesintisi yapılmıştır.”¹⁵

12.05.1988 tarih ve 88/12944 sayılı Kararnameye İlişkin Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Hakkında 6 sayılı tebliğ ile Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'na yapılacak kesintilerin ve bu Fon'dan ihtisas kredilerine ödenecek primlerin oranı ile uygulamaya ilişkin esas ve şartları belirlenmiştir. Buna göre Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu kesinti tutarları;

¹⁴ Çiçek, M., “Bankacılık İşlemlerinin Vergisel Boyutu ve Kredi Fiyatlandırmasına Etkisi”, (T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2006), s.33.

¹⁵ Eroğlu, Z., A., Türk Bankacılık Sisteminde Kaynak Maliyeti, BDDK Mali Sektör Politikası Dairesi Çalışma Raporları, Temmuz, 2001, s.8.

- Bankalar ve finansman şirketlerince kullanılan tüketici kredilerinde (gerçek kişilere, ticari amaçlı kullanılmamak kaydıyla kullanılan krediler) %10 (16.03.2009 tarih, 27171 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Karar), diğer kredilerde %0,
- Bankalar ve finansman şirketlerinin yurt dışından sağladıkları kredilerde % 0,
- Bankalar ve finansman şirketleri dışında Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışından sağladıkları kredilerde %3
- Kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekline göre yapılan ithalatta %3’dür.

İhracatın finansmanı için Türk Lirası veya döviz olarak kullanılan krediler ile Türkiye’de yerleşik kişilerin yurt dışından ihracatın finansmanı için sağlayacağı kredilerde (İhracatı Teşvik Belgesi, Dahilde İşleme İzin Belgesi ve Vergi, Resim ve Harç İstisnası Belgesine bağlanmış ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerin finansmanında kullanılanlar dahil) ve İhracatı Teşvik Belgesi ile Dahilde İşleme İzin Belgesi kapsamında kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekline göre yapılan ithalatta, yukarıdaki oranlar %0 olarak uygulanır.

Bankaların, TMO tarafından 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu hükümlerine göre düzenlenen makbuz senetlerini teminat olarak gösteren gerçek veya tüzel kişilere kullanılabilecek kredilerde Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu kesintisi oranı %0’dır.

Fon kesintilerinin süresinde yatırılmasından kredi kullanan, krediyi kullandıran veya kullanılmasına aracılık eden ve kredili ithalata tahsilatı yapan bankalar, özel finans kurumları, finansman şirketleri ve gümrük idareleri sorumludur. Fon kesintilerinin bankalar, özel finans kurumları ve finansman şirketlerince süresinde yatırılmaması halinde yatırılmayan kısım Fon lehine tahakkuk ettirilecek cezai faiz ile birlikte tahsil edilir.

Aşağıda belirtilen işlemlerde Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu’na kesinti yapılmaz;

- T.C .Ziraat Bankası (Teşvik Belgesiz, orta ve uzun vadeli tarımsal sanayi kredileri hariç) ve T. Halk Bankası'nca kullanılan ihtisas kredileri ile T. Kalkınma Bankası tarafından doğrudan veya ticari bankalar aracılığı ile kullanılan turizm ihtisas kredileri, diğer bankalarca tarım kooperatifleri üyesi çiftçilere, münhasıran tarıma yönelik olarak kullanılan azami 2 Milyar Türk Lirasına kadar olan krediler (tarımsal sanayi kredileri hariç),

- Konut ve yapı tasarrufu kredileri ile gerçek kişilere kendi ihtiyaçları için kullandırılan konut inşaat kredileri,
- Yurtiçi bankalar arası krediler ile finansman şirketlerinin bankalardan kullandığı krediler,
- Kredilerin, Hazine kaynaklı fonlar dahil, Kanun, Kanun Hükmünde Kararname, Kararname, Tebliğ ve Yönetmelik gibi çeşitli mevzuat hükümlerine göre kurulan fonlardan kullandırılan kısmı,
- Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı ile Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar Hesabına alınan krediler, (I.Grup teminatlı krediler hariç)
 - Bankalarca yurt dışında yerleşik kişilere açılacak krediler,
 - Kurucu bankalarca yatırım fonlarına verilen avanslar,
 - Yurt dışındaki işlerle ilgili olarak yurt içindeki bankalardan veya yurt dışından alınacak döviz kredileri,
 - Petrol, (petrol mahsulleri dahil), gübre, gübre hammaddesi, buğday ve arpa ile buğday ve arpanın Dahilde İşleme Rejimi kapsamında işlenmesi sonucu elde edilen ikincil işlem görmüş ürünlerin ithalatının finansmanı amacıyla kullandırılan krediler ve ithalat işlemleri,
 - İlgili kanun hükümlerine göre işlemleri fonlardan muaf tutulan Kurum ve Kuruluşlar ile Hazine ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kullandığı krediler
 - T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ile Esnaf ve Sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kullandıkları krediler (Müessese, teşebbüs ve iştirakleri hariç),
 - Bağlı muamele veya takas,
 - Bankalarca yapılan vadeli ihracat alacakları ile ilgili iskonto işlemlerinden senetleri reeskonta kabul edilenler,
 - Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında kullanılan krediler,
 - Yurt dışındaki ihracat kredi veya ihracat kredisi sigorta kurumları ile bu ülkelerin kredi garanti programları çerçevesinde, yapılacak ithalatın finansmanında kullanılmak üzere bankaların borçlu sıfatıyla sağladıkları kredilerin ortalama vadesi asgari 1 yıl olmak kaydıyla, ithalatçıya kullandırılan kısmı,
 - Kuyumculukla iştigal eden gerçek ve tüzel kişilerce kullanılan altın kredileri,
 - İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş. nezdinde kurulan borsa para piyasası işlemleri ,

- Türkiye’de yerleşik kişilerce yurt dışından sağlanan, ortalama vadesi asgari 1 yıl olan döviz ve altın kredileri (Fiduciary işlemler hariç),
 - Kitap ithalatının finansmanı için kullanılan krediler,
 - Finansman şirketlerince, münhasıran tarıma yönelik mal alımı için tarım kooperatifleri üyesi çiftçilere kullandırılan 2 milyar Türk Lirasına kadar olan krediler,
 - Faktoring şirketleri tarafından yurt dışından ihracat faktoringi amacıyla sağlanan ve bu amaçla kullandırılan fonlar,
 - Türkiye’de yerleşik kişilerce, hisselerinin çoğunluğu Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na ait olan bir bankanın yurt dışı şubelerinden ortalama vadesi asgari 1 yıl olarak sağlanmış olan döviz kredilerinden, hisselerinin çoğunluğu Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na ait başka bir bankaca devralınanlar,
 - 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun devir ve birleşmeye ilişkin hükümleri çerçevesinde devredilen, devralan veya birleşen bankaların yurt dışındaki şubelerinden, Türkiye’de yerleşik kişilerce, ortalama vadesi asgari 1 yıl olarak sağlanmış olan döviz kredilerinden, kredinin kullanıldığı yurt dışı şubenin faaliyetine son verilmiş olması nedeniyle, devralan bankaya veya birleşme sonucu oluşan bankaya devrolunanlar,
 - 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında yapılan işlemler.
 - Asgari vadesi bir yıl ve üzerinde olup, yurt dışından alınan döviz kredileri ve yatırım teşvik belgesi kapsamında kullanılan kredilerden; vadesi dolmadan önce krediyi kullananlar tarafından, kısmen veya tamamen sermaye artırımında kullanılmak suretiyle kapatılması veya sermaye artırımında kullanılmak üzere gerçek veya tüzel kişilere devir ve temlikinin yapılması hali,
 - 2004/7131 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında KOSGEB ile T.C. Ziraat Bankası, T. Halk Bankası ve T. Vakıflar Bankası arasında yapılacak protokoller çerçevesinde kullanılacak krediler.
 - Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 7. maddesi uyarınca, İstanbul Altın Borsasında işlem görmek üzere anılan Kararın 2. maddesinde belirtilen özelliklere sahip işlenmemiş kıymetli madenlerin ithali.
 - TMO'nun ürün alımları için gerek duyacağı finansman ihtiyacını karşılamak üzere iç veya dış kredi temini suretiyle yurt içinden veya yurt dışından kullanacağı döviz ya da YTL cinsi krediler,

2.1.4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

BSMV 23.07.1956 tarih 9362 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu içinde düzenlenmiş bir işlem vergisidir. Banka ve sigorta şirketlerinin 10/06/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir. “Gider Vergileri Kanununun 29. maddesi gereğince BSMV’den istisna tutulan işlemlerden;

- Merkezi Türkiye’de bulunan bankaların kendi şube ve ajansları ile bu şube ve ajansların birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar,
- Merkezi Türkiye dışında bulunan bankaların Türkiye’de mevcut şube ve ajansların birbirleriyle yaptıkları muameleler dolayısıyla tahakkuk eden paralar,
- Hususi kanunlarla her türlü vergiden istisna edilmiş olan esham ve tahvillerin faiz, temettü ve ikramiyeleri,
- Bankaların müşterileri nam ve hesabına başka şahıs ve müesseselere yaptırdıkları hizmetler mukabili olarak aldıkları ve aynen mezkur şahıs veya müesseselere ödedikleri paralar,
- Bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin sermayelerinin tamamı kendilerine ait veya iştirakleri bulunan sınıai işletmelerden sağlanan karlar,
- Bankaların, bankerlerin ve sigorta şirketlerinin sermayelerine iştirak ettikleri banka, banker ve sigorta şirketlerinin bu kanuna göre BSMV tabi muamelelerden mütevellit karları,
- Arbitraj muameleleri ve bu muameleler sonucunda lehe alınan paralar,
- Kooperatifler aracılığı ile Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ve bankalar tarafından açılan konut kredileri dolayısı ile lehe alınan paralar,
- Bankaların TCMB’ye yapacakları zorunlu döviz ve efektif devirleri,
- Bankaların iştiraklerinden elde ettikleri temettüleri,
- Mevduat toplamayan bankaların açmış oldukları yatırım kredisi dolayısıyla kendi lehlerine aldıkları paralar,
- 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve bazı Kanun ve Kanun Hükmündeki Kararnamelerde Değişiklik yapılmasına dair kanun uyarınca yapılan özelleştirme işlemleri nedeniyle lehe alınan paralar,

- 4325 Sayılı Olağanüstü Hal Bölgesi'nde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde istihdam yaratılması ve yatırımların teşvik edilmesi hakkında kanun uyarınca teşvik belgesine bağlanmış yatırımlara verilen krediler nedeniyle lehe alınan paralar,

- İhracat ve Yatırımları teşvik mevzuatı uyarınca yapılan işlemler nedeniyle lehe alınan paralar,

- Emeklilik yatırım fonlarının, sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle elde ettikleri paralar,

bankacılık için önem arz eden işlemlerdir.”¹⁶

BSMV oranı %5'tir. Kambiyo muamelelerinde binde 1'dir. Bankalar arası mevduat işlemleri, borsa para piyasası işlemleri, repo ve ters repo işlemlerinde ve devlet tahvili ve hazine bonolarının vadesi beklenmeden satışı nedeniyle lehe alınan paralar için BSMV oranı %1'dir.

Bankalar bir ay içerisindeki BSMV'ye tabi işlemlerini ertesi ayın 15. günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine yatırmak durumundadırlar.

2.1.5. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Gider Katkı Payı

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun giderleri bankalarca BDDK bütçesinin yürürlüğe girmesinden önce BDDK'ya yapılacak ödemelerle karşılanır. “BDDK'nın bütçe yılı takvim yılıdır. Bütçe, bütçe yılından önce gelen otuz gün içinde hazırlanır. Giderlere katılma payı olarak bankalardan tahsil olunacak tutar bankaların bilanço toplamalarının on binde üçünü geçemez.”¹⁷

2.1.6. Vergiler ve Fonlar

Bankaların kullanabilecekleri fon miktarı ve kaynak maliyetini belirleyen etmenlerden birisi de tabi oldukları vergiler ve fonlardır.

¹⁶ Çiçek, a.g.k., s.14-15.

¹⁷ Çiçek, a.g.k. , s.67.

Bankaların müşterilerinden topladıkları mevduata ödedikleri faizler, gelir vergisi, SSDF, özel işlem vergisi ve gelir vergisini muhtasar beyanname ile aylık olarak beyan ederken eğitime katkı payı öderler.

2.2. Bankacılık Faaliyetleri İle İlgili Unsurlar

2.2.1. İşletme Giderleri

Kaynak maliyeti hesaplanmasında, işletme giderlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Bunlar;

- Personel giderleri,
- Personel eğitim ve geliştirme giderleri,
- Kira gideri,
- Bakım-onarım giderleri,
- Haberleşme giderleri,
- Isıtma, aydınlatma, su, taşıt aracı, sigorta, basılı kağıt ve kırtasiye giderleri,
- Reklam ve ilan giderleri,
- Pazarlama giderleri,
- Küçük demirbaş,
- Yardım ve bağışlar,
- Temsil ve ağırlama giderleri,
- Nakliye ve hamaliye giderleri,
- Dava ve mahkeme giderleri,
- Vergi ve harçlar, v.b giderlerden oluşmaktadır.

2.2.2. Komisyon Giderleri

İnterbank ve yurt içi yurt dışı piyasalardan sağlanan fonlar ve krediler üzerinden belirli bir oranda komisyon alınmaktadır.

2.2.3. Günlük Nakit İhtiyacını Karşılama İçin Tutulan Kasa

Günlük nakit ihtiyacını karşılamak için tutulan kaynaklar (ihtiyari kasa) kullanılabilir

kaynak miktarını düşürmek suretiyle maliyetlerin artmasına yol açmaktadır.

3. KAYNAK MALİYETİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

Bankalar topladıkları fonları ekonomiye kredi olarak plase eden kurumlardır. Bankalar maliyetleri değişik olan bu fonlara belli bir oranda kar marjı ilave ederek müşterilere kredi satarlar. Bu nedenle kaynak maliyeti kredi fiyatlamasını doğrudan etkilemektedir. Kredi fiyatlamasında sadece piyasadaki fiyatların (diğer bankaların oluşturduğu fiyatların) belirlediği ve kaynak maliyetinden bağımsız olarak fiyatlama yapılmamalıdır.

“Bankalar belirli bir dönemde sunulacak kredilerin faiz marjlarını planlarken, kaynağın maliyetini özenle planlamaları gerekir. Ancak kredi istemi değerlendirilirken, likidite veya karlılık koşulları bakımından elverişli görüldüğünde, bankalar müşteriye değişik kolaylıklar sağlayabilmektedir. Merkez Bankası'nın öngördüğü ilkelere uymak koşuluyla marjlar müşteriler lehine düşük tutulabilmektedir.”¹⁸

“Bankaların kaynak maliyetini hesaplamasının üç önemli nedeni vardır. Birincisi, banka piyasadaki en düşük maliyetli kaynak kompozisyonunu bulmak isteyecektir. Ciddi riskler altına girmediği sürece, kaynak maliyetinden daha yüksek getirili aktif yapısına sahip olduğu sürece karlı bir işletme olacaktır. İkinci olarak, makul ve doğru hesaplanmış kaynak maliyeti oranı, getirili aktiflerin “ne kadar getirmesi” gerektiği sorusunun yanıtıdır. Son olarak da, elde edilen fon kaynakları ve bu kaynakların nasıl kullanıldığı bankanın likidite riskini, faiz oranı riskini ve sermaye riskini, etkileyen bir unsurdur.”¹⁹

“Kaynak maliyeti hesaplanmasında bazı ilkeler gözönünde bulundurulmalıdır. Bunlar;

Genel havuz fonlaması; pasifte yer alan tüm kaynaklar maliyetlerine, vadelerine, döviz cinslerine bakılmaksızın kaynak maliyeti hesaplanır.

Özel havuz fonlaması; kaynaklar maliyetlerine, vadelerine, döviz cinslerine gibi çeşitli kriterlere göre sınıflandırılarak bir alt havuz oluşturulur ve her havuzun kaynak

¹⁸ Berk, N., Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, İstanbul, 2001, s.163.

¹⁹ Kandıralı, a.g.k., s.91.

maliyeti ayrı ayrı hesaplanır.”²⁰

Kaynak maliyetinin hesaplanmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar ortalama fiili maliyetleme yöntemi, maliyetleri gelirlere denkleme yöntemi, stok maliyet yöntemi, marjinal maliyet yöntemi, maliyet muhasebesi sistemine göre maliyet hesaplama yöntemi, standart maliyetleme yöntemidir. Bunların dışındaki bir sınıflandırma ise, statik kaynak maliyeti hesaplama yöntemi ve dinamik kaynak maliyeti hesaplama yöntemidir.²¹ Mevcut muhasebe düzeninde maliyet muhasebesi sistemine göre maliyet hesaplama yöntemi ile kaynak maliyeti hesaplama pek mümkün olmadığından ve standart maliyetleme yöntemi finansal hizmet sektörü için pek anlamlı olmadığından ayrıntılı olarak açıklanmamıştır.

3.1. Ortalama Fiili Maliyetleme Yöntemi

Fon kaynaklarının maliyetlerinin toplam fonlara oranlanmasıdır. Faiz oranlarının değişken olduğu durumlarda yanlış sonuçlara ulaşılabilir. “Maliyetleri tahakkuk etmelerinden sonra belirleyerek maliyet bulma tekniğidir. Gerçekleşen giderler ilgili tarihteki mizan kayıtlarından kolayca elde edilir.”²²

Bu yöntem geçmiş maliyetlere göre hesaplandığından , faiz oranlarının tutarlı olduğu ekonomilerde kullanılması uygun olur. Faiz oranları yükselirse, ortalama maliyet hesabına göre elde edilen oran, gerçek oranların altında kaldığından maliyetin altında bir fiyatlama yapmaya sebep olur. Faiz oranları düştüğünde ise, ortalama maliyet hesabına göre elde edilen oran, gerçek oranların üstünde kalır, bu da bankanın diğer bankalarla rekabet edememesine neden olur.

Ortalama fiili maliyetleme modelini geçmiş performansın değerlendirilmesinde kullanmak daha doğru olur.

Gider/Ortalama Maliyetli Pasif

formülüyle hesaplanır.

²⁰ Şakar, a.g.k., s.33.

²¹ Şakar, a.g.k., s.33.

²² Baybar ve Bayoğlu, a.g.k., s.44.

3.2. Marjinal Maliyeti Hesaplama Yöntemi

Bu yöntemle pasif içinde yer alan bir kaynağın son biriminin maliyeti hesaplanır. “Sabit ve değişken maliyetler arasında farklılaşma yaparak hacimdeki değişikliklerin karlar üzerindeki etkisini ölçer.”²³

Bankalar tek bir kaynağın marjinal maliyetini hesaplayabilir veya bütün kaynakların marjinal maliyetini hesaplayıp ağırlıklı marjinal maliyeti bularak kaynak maliyetini belirleyebilirler. “Tüm aktiflerin tek bir havuzdan finanse edildiği göz önüne alınarak, fiyatlamada havuzdaki tüm kaynakların ağırlıklı marjinal maliyetini temel almak daha doğru bir yaklaşımdır.”²⁴

Ağırlıklı marjinal maliyeti yöntemine göre maliyet hesaplanırken, faiz gideri, mevduat munzam karşılığı gibi bütün maliyet unsurları dikkate alınmalıdır.

3.3. Ağırlıklı Ortalama Fon Maliyeti Hesaplama Yöntemi

Finansal yapının planlama süresince değişmediğini kabul edersek banka fonlarının maliyet hesabında bu yöntemi kullanabilir. Bu yöntemde bankanın fon kaynakları ağırlıkları tespit edilerek toplam maliyet içerisindeki payları bulunur. Bu yöntemde de maliyet hesaplanırken, faiz gideri, mevduat munzam karşılığı gibi bütün maliyet unsurları dikkate alınmalıdır.

3.4. Statik Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemi

Statik kaynak maliyeti hesaplama yöntemi ortalama fiili maliyetleme yönteminde olduğu gibi gerçekleşen maliyetlere göre kaynak maliyeti hesaplanır. “Bu yöntemde belli bir dönemde gerçekleşen bilanço ve gelir tablosu rakamları göz önüne alınarak geçmişte realize olan maliyetler hesaplanır.”²⁵ Bu yöntemle yapılan hesaplamalar geçmiş dönem verileriyle yapıldığından, gerçekleşen maliyetlerin dönemler itibariyle karşılaştırılması yapılabilir.

²³ Baybar ve Bayoğlu, a.g.k., s.46.

²⁴ Uzunoğlu, a.g.k., s.15.

²⁵ Şakar, a.g.k., s.34.

3.5. Dinamik Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemi

Toplam kaynağa ilave olan her kaynağın maliyetinin de dikkate alınarak hesaplama yapılmasıdır. “Statik yöntemin tersine dinamik yöntemle hesaplama yapılması halinde aylık haftalık günlük hatta anlık olarak ortalama kaynak maliyeti bulunabilmektedir. Farklı vade ve faiz oranına sahip kaynakların aynı bazda ölçülebilmesi için, vadelere göre farklı olarak belirlenen basit faiz oranları bileşik faize çevrilir ve önce pasifin ortalama ağırlıklı bileşik maliyeti hesaplanır, elde edilen ağırlıklı bileşik pasif maliyet oranından plasmanlar için tekrar basit faiz oranları bulunur.”²⁶ Maliyetler anlık olarak hesaplandığından giren her kaynağın maliyetine göre kaynak maliyeti değişeceğinden, bu yönteme göre kaynak maliyeti hesaplanması daha doğru bir fiyatlandırma yapılmasına olanak sağlar.

²⁶ Şakar, a.g.k., s.34.

III. BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ FİYATLANDIRMA

1. KREDİ KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ

1.1. Kredi Kavramı

Kredi kavramı Latince kökenli olup, güvenmek, inanmak anlamına gelir. Bankacılık açısından kredi, bir mevcudun (nakdi veya gayri nakdi itibarın) belli bir süre için (vade) ve geri alınmak kaydıyla, bir bedel (faiz, komisyon vs.) karşılığında gerçek yada tüzel kişiler lehine verilmesidir. “Kredinin süre (vade), risk, güven ve gelir olmak üzere dört unsuru vardır.”¹ Bu unsurları kısaca açıklayacak olursak;

1. Vade: Verilen ödünç belli bir süre sonunda geri alınacağından veya verilen garanti belirli bir süre geçerli olacağı için kredide vade önemli bir unsurdur. Zaman içerisinde genel ekonomik durumdaki değişimler, sektördeki gelişmeler veya kredi müşterisinin karşılaşılabileceği özel durumlar belirsizlik içerdiğinden vade uzadıkça risk artar.

2. Güven: Kredi belirli bir süre sonunda geri alınmak koşulu taşıdığından taraflar arasında güven olmalı.

3. Risk: Bankanın verdiği ödünçü geri alana kadar ortaya çıkabilecek tehlikelerin toplamıdır. Kredi sürecinde yapılan araştırma, değerlendirme ve teminatlandırma ile risk minimize edilebilir.

4. Gelir: “Bankalar, kullandıkları kredilerden faiz, komisyon ve benzeri gelirler sağlamaktadır.”²

2007 yılı Aralık ayı ve 2008 yılının son üç ayına ait kredi dağılımı tablo 7’de yer almaktadır.

¹ Güney, a.g.k., s.68.

² Güney, a.g.k., s.68

Tablo 7: Kredi Dağılımı

	ARALIK 2008 (Milyon TL)	KASIM 2008 (Milyon TL)	EKİM 2008 (Milyon TL)	ARALIK 2007 (Milyon TL)
İskonto ve İştira Senetleri	1.156	1.266	1.312	1.219
İhracat Kredileri	30.428	31.287	31.909	21.807
İthalat Kredileri	867	951	1.015	780
İhracat Garantili Yatırım Kredileri	1.023	1.048	1.041	1.375
Diğer Yatırım Kredileri	23.633	23.246	22.793	13.776
İşletme Kredileri	82.744	84.613	85.040	58.149
İhtisas Kredileri	18.892	18.456	18.026	14.665
Fon Kaynaklı Krediler	4.703	4.501	4.483	4.380
Tüketici Kredileri	83.201	84.166	85.069	67.668
Kredi Kartları	34.853	34.544	33.975	27.806
Müşteri Adına Menkul Değer Alımı Kredileri	198	198	215	122
Kıymetli Maden Kredileri	804	850	771	539
Factoring İşlemlerinden Alacaklar	79	91	100	229
Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı	-	-	-	-
Kar Zarar Ortaklığı Yatırımı	30	49	49	43
Finansal Kiralama Alacakları*	569	585	595	810
Diğer Krediler**	84.999	84.931	87.266	73.058
TOPLAM KREDİLER	368.179	370.782	373.659	286.426

Kaynak: BDDK Aylık Bülten Şubat 2009

*Sadece Katılım Bankalarına ait finansal kiralama alacakları toplam krediler içerisinde yer almaktadır.

**Katılım Bankaları tarafından kullanılan taksitli ticari krediler, mali kesime verilen krediler ve yurt dışı krediler diğer krediler altında toplanmıştır

1.2 Kredi Çeşitleri

Krediler değişik açılardan sınıflandırılabilir. “Niteliklerine göre; nakdi ve gayri nakdi güvence esasına göre teminatl ve teminatsız, süre açısından kısa orta, uzun vadeli, kullanım amacına göre, tüketim, yatırım ve işletme kredileri ayrımı yapılabilir.”³ Daha geniş bir sınıflandırmaya göre krediler, “niteliklerine göre; nakdi krediler ve gayrinakdi krediler, vadelerine göre; kısa vadeli krediler, orta vadeli krediler ve uzun vadeli krediler, teminatlarına göre; teminatsız krediler ve teminatl krediler, kaynakları açısından; banka kaynaklı krediler ve banka dışı kaynaklardan kullanılan krediler, veriliş amacı açısından; yatırım kredileri, işletme sermayesi finansmanı kredileri, ihtisas kredileri ve proje finansmanı kredileri, iş konusu açısından; kurumsal krediler, ticari krediler ve bireysel krediler, kredi kullandırma yetkisi açısından; şube yetkili krediler, bölge yetkili krediler ve otorize krediler olarak sınıflandırabiliriz.”⁴

1.2.1. Teminatlarına Göre Krediler

Teminatsız Krediler: Başka bir teminat alınmaksızın sadece kredi kullanıcısının imzası (şahsi taahhüdü) karşılığında kullanılan kredilerdir.

Teminatl Krediler: Kredi kullanıcısının imzasına ek olarak, şahsi teminat (kefalet) veya maddi teminat (taşınmaz ipoteği, senet rehni, mevduat veya nakit karşılığı, çek karşılığı v.b) ya da her iki teminat türünün beraber alınarak açılan kredilerdir.

1.2.2. Vadelerine Göre Krediler

Kısa Vadeli Krediler: Vadeleri bir yıla kadar olan krediler kısa vadeli krediler olarak tanımlanır.

Orta Vadeli Krediler: Vadeleri bir yıldan beş yıla kadar olan krediler orta vadeli krediler olarak tanımlanır.

³Berk, a.g.k., s.10

⁴Güney, a.g.k., s.69-70

Uzun Vadeli Krediler: Vadeleri beş yıldan daha uzun olan krediler uzun vadeli krediler olarak tanımlanır.

1.2.3. Niteliklerine Göre Krediler

Nakdi Krediler: Ödünç para verilmesidir. Nakdi kredileri, iskonto/iştiria kredileri, spot krediler, rotatif krediler, taksitli krediler ve döviz kredileri olarak sınıflandırabiliriz.

Gayrinakdi Krediler: Bir işin yapılması bir borcun ödenmesi ya da bir yükümlülüğün yerine getirilmesi konusunda bankanın alacağı bir ücret veya komisyon karşılığında yükümlü adına taahhütte bulunması, ona kefil olması biçiminde kullanılan kredilerdir. Gayri nakdi kredileri, teminat mektupları, kabul kredileri, ithalat akreditif kredileri olarak sınıflandırabiliriz.

1.2.4. Veriliş Amacı Açısından Krediler

Yatırım Kredileri: Firmalara yeni yatırımlarının veya ilave yatırımlarının finansmanı için kullanılan kredilerdir.

İşletme Sermayesi Finansmanı Kredileri: Firmaların kısa süreli işletme sermayesi ihtiyacının karşılanması ve nakit açıklarını karşılaması için kullanılan kredilerdir.

İhtisas Kredileri: “Belli bir uzmanlık alanının finansmanı için verilen kredilerdir. Konut kredisi, KOBİ kredileri, ihracat kredileri bu tür kredilerdir.”⁵

Proje Finansmanı Kredileri: Projelerin finansmanı için kullanılan krediler.

1.2.5. Kaynaklarına Göre Krediler

Banka Kaynaklı Krediler: Bankaların kendi kaynaklarını kullanarak açtıkları kredilerdir.

Yabancı Kaynaklı Krediler: Bankanın kendi kaynağı dışında kullanılan kredilerdir. Örnek olarak Eximbank kaynaklı kredileri verebiliriz.

⁵ Güney, a.g.k., s.71

1.2.6. İş Konusu Açısından Krediler

Kurumsal Krediler: Kurumsal firmalara kullandırılan kredilerdir.

Ticari Krediler: Küçük ve orta büyüklükteki firmalara kullandırılan kredilerdir.

Bireysel Krediler: Gerçek kişilere kullandırılan kredilerdir.

1.2.7. Kredi Kullanırma Yetkisi Açısından Krediler

Şube Yetkili Krediler: Şubelerin bir üst birimden onay almaksızın kendi yetkilerinden kullandıkları kredilerdir.

Bölge Yetkili Krediler: Şube yetkisini aşan otorize kredi limiti altındaki kredilerdir.

Otorize Krediler: Şube ve bölge müdürlüğü yetkisini aşan, genel müdürlük veya yönetim kurulunca onaylanan kredilerdir.

2. KREDİ FİYATLANDIRMA

Bankalar faaliyetlerini sürdürürken maksimum karı hedefler. Bunun için topladıkları kaynakların maliyetinin düşük, sattıkları kredinin fiyatının yüksek olmasını hedefler. Bankalar faaliyetlerinin büyük bir kısmını mevduat olarak topladıkları fonlarla gerçekleştirirler. “Bankalar bu fonları yine toplumu oluşturan birimlere makul bir fiyata satarak, firmaların büyümesine, gelişmesine ve ülkedeki ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak sorumluluğunu taşırlar. Bankalar öte yandan hissedarlarına da makul bir getiri yaratmak zorundadırlar. Bu nedenle bankanın karlılığını arttıracak her olanağı değerlendirmeye çalışırlar. Kredi fiyatları ile alternatif yatırım fırsatları arasında doğrusal ilişki mevcuttur. Para piyasası araçlarına yapılan yatırımlar hazine bonosu ve devlet tahvili gibi araçlara yatırılan fonlar hem daha az riskli hem de daha likit yatırımlar olduğu için aynı vadeye sahip olan kredilerin fiyatları genelde daha yüksek olur.”⁶

Bankanın fiyat stratejisi, pazara göre, rekabet durumuna göre ve banka içi maliyet unsurlarına göre ayarlanır.

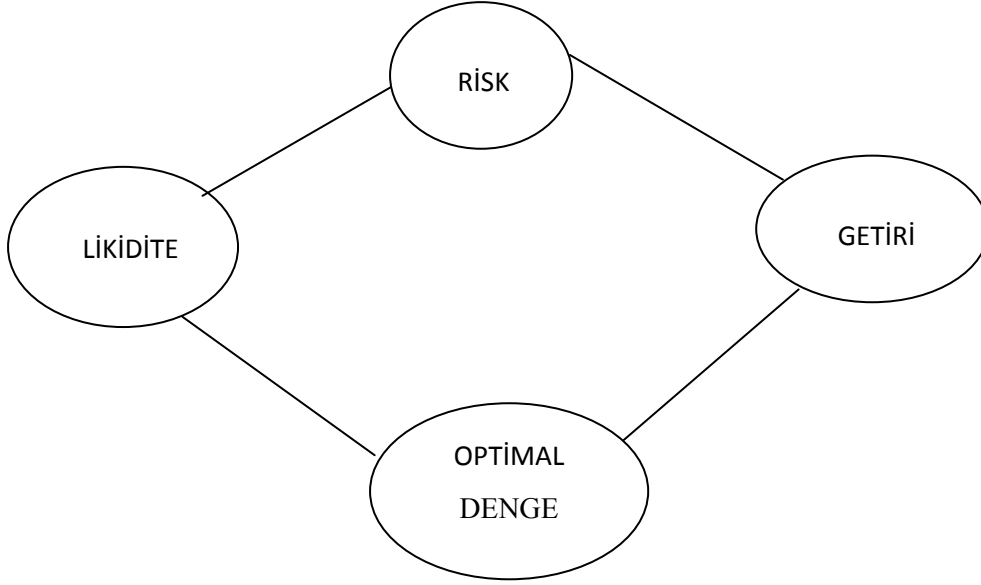
⁶ Seval, B, Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi, İstanbul, 1990, s.225

Bankalar verdikleri kredilerin maliyetini karşılamayı ve bunun üzerinde bir kar sağlamayı amaçlamaktadır. Fiyatlama stratejilerinin en temel amaçlarından biri kar maksimizasyonudur. Bu da doğru bir fiyatlandırma ile yapılır. Kredi fiyatlandırması yapılırken maliyetin doğru hesaplanması ve kredi fiyatlandırma yönteminin doğru seçilmesi bankanın hedeflediği kara ulaşmasını sağlar.

“Bankalar faiz komisyon ve ücret düzeyini belirlerken, öteki bankaların tepkilerini dikkate alırlar ve müşteriden çok, rakip bankaların tepkilerini özenle izlerler. Rekabetin yanı sıra yanı sıra müşterinin özel durumu da ayrıca değerlendirilir. Fiyat karşısında çok duyarlı olan küçük ve orta boy müşteriler bile banka hizmetlerinden yararlanmaları yoğunlaştıkça, bu işletmeler açısından da fiyatın önemi azalmaktadır. Kısaca firmalarla uzun süreli bağlantıların kurulmasında aşağıdaki noktaların özellikle dikkate alınması gerekir.

- Firmaların bireysel istek ve gereksinmelerinin önem kazanması,
- Risk gruplarına göre firmalara uygulanacak kredi fiyatının farklılaştırılması,
- Finans ya da muhasebe bölümlerinde uzman yönetici bulunan firmaların pazarlık gücü diğerine oranla daha yüksek olduğundan, ek bazı olanakların sunulması gerekir,
- Diğer bankalar ile bağlantıları çok yönlü olan potansiyel müşterilerin özel ilgilenme gerektirmesi,
- Müşteri ile banka arasındaki iletişim olanaklarının (şube binasının konumu, ulaşımı, park durumu dahil) firma kararlarını etkilemesi,
- Müşterilerin bankanın danışmanlık ve belirli hizmetlerde uzmanlaşmasına önem vermeleri,
- Firmalarla ilişkilerde sosyal faktörler de rol oynamakla birlikte kararların büyük ölçüde rasyonel olarak alınması,
- Firma adına kredi görüşmelerine katılanların sayısı arttıkça bankanın daha ayrıntılı bir maliyet hesabı yapmasının zorunlu hale gelmesidir.”⁷

⁷ Berk, a.g.k., s.143-144.

Şekil 1: Kredi Fiyatlandırmasının Hedefi

Kaynak: ÇOLAK, Ömer Faruk, Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Semineri Notları, Ankara, 1999,s.27.

2.1. Kredi Fiyatlandırmayı Etkileyen Faktörler

2.1.1. Fonlama Maliyeti

Kredi fiyatlandırmasında göz önünde bulunduran en önemli faktör, kaynakların maliyetidir. Kaynakların maliyeti kredi fiyatını doğrudan etkileyen bir unsurdur. “Bankanın topladığı kaynaklar bilançosunun pasifine, bu kaynakların kullanımı ise aktive yansımaktadır. Pasif daima bankanın kaynak bulmaya yönelik faaliyetlerini, aktif ise bu kaynakların kullanım şeklini vermektedir. Bir bankanın kaynak maliyeti o bankanın kredi satış performansını oldukça fazla etkilemektedir. Bu bağlamda karlılık hesaplarında aktifin getirisi ile karşılaştırılacak maliyet, pasifin maliyeti olmaktadır.”⁸

Bankalar farklı kaynakların bileşiminden oluşan bir havuzdur. Bu havuzun maliyetinin kaynak bazında maliyetinin hesaplanması, kredi fiyatlandırmadaki ilk ve en önemli adımdır.

⁸ İyigün, T., “Bankacılık’ta Fiyatlandırma” (T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2006), s.41.

2.1.2 Kredi ile İlgili Maliyetler

Kredi faizi belirlenirken fonlama maliyeti yanında işletme giderlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. İşletme giderleri bankaların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için yapmış olduğu giderlerdir. Bu giderlerin bir kısmı direkt ürüne bağlı olmayan sabit maliyetlerdir. Bir kısmı ise (pazarlama giderleri, reklam giderleri vb.) ürüne göre değişiklik gösteren maliyetlerdir.

Sabit maliyetler, kredi hacmindeki artış ve azalışlarla aynı oranda değişmeyen maliyetlerdir. Örneğin, kredi departmanında çalışan personel sayısı, kısa dönemde kredi hacmindeki artışla doğru orantılı artmaz. Değişken maliyetler, sabit maliyetlerin aksine, kredi hacmindeki artışla kredi işlemlerine ilişkin kırtasiye haberleşme masraflarında artış olabilmektedir.

“Kredi maliyetlerinin bir bölümü ne tam olarak sabit maliyet, ne de değişken maliyet olarak adlandırılmaz. Bu tür maliyetlere belirli etkenlere göre zaman zaman farklılaştıkları için yarı değişken maliyetler denilmektedir. Yarı değişken maliyetler, kredi hacminin belirli bir seviyesine kadar sabit maliyetler olarak adlandırılırken, kredi hacmi çok fazla arttığı zaman değişken maliyet şekline dönüşürler.”⁹

Daralan piyasa koşullarında bankalar sabit giderleri azaltmak amacıyla, şube kapatmaları, şube birleştirmeleri, personel sayısının azaltılması gibi yöntemleri uygulayabilirler. Böylece sabit giderlerin fiyatlandırma üzerindeki etkisi azaltılmaya çalışılır.

2.1.3. Kredi Riski

Kredi riski, kaynak maliyetlerden sonra kredi fiyatlandırmasında göz önünde bulundurulması gereken önemli bir unsurdur. “Risk, zarar ya da olumsuzluk yaratacak bir olayın ortaya çıkma olasılığı olarak tanımlanabilir. Kredi riski ise, banka müşterisinin (ya da anlaşmanın karşı tarafının) yükümlülüklerini sözleşmede belirtilen koşullar

⁹ Aras, G., Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, Ankara, 1996, s.89.

doğrultusunda yerine getirmeme olasılığı olarak tanımlanabilir.”¹⁰

Kredi verirken ne kadar dikkat edilirse edilsin riski tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. “Kredilendirmede tümüyle veya kısmen geri ödenmeme olasılığı (kredi riski), başlıcaları aşağıda belirtilen çeşitlerden doğabilir.

a) Geleceğin sağlıklı bir şekilde tahmin edilememesi, özellikle kredinin vadesi uzadıkça, geleceği sağlıklı bir şekilde tahmin etmek olasılığı azaldığından risk artmaktadır.

b) Doğal yıkımlar (yangın, su baskını, deprem vb.),

c) Kredi alan firmanın üretmiş olduğu mal ve hizmetlere karşı talepte değişmeler,

d) Üretim ve dağıtım metodlarında teknolojik değişme ve gelişmeler sonucu, kredi alan firmanın rekabet gücünün zayıflaması,

e) Genel ekonomik hayatta gelişmelerin (konjonktür hareketlerinin) firmaların satışları ve karlarına olumsuz etkileri,

f) Hükümetlerin, kredi alan firmaların ödeme güçleri üzerinde olumsuz etki doğuran kararları ve izledikleri politikaları,

g) Mevsimlik hareketlerin doğurduğu geçici zorluklar,

h) Kredi alan firmaların temel politika (finansman, üretim, pazarlama vb. konularda) yanılırları, daha geniş bir deyişle yönetim hataları,

i) Kredi alana ait kişisel faktörler (moralitenin , terim yerinde ise karakterinin zayıf oluşu),

j) Kredilendirilen firmanın tepe yönetimdeki uyuşmazlıklar,

k) Uluslar arası uyuşmazlıklar ve ülke riski nedeniyle firmaların zarara uğramaları.”¹¹

Bankacılık sektöründe yasal yükümlülükler nedeniyle yüksek fon maliyeti kredi fiyatlarını yükseltmektedir. Yüksek bir faizle satılan kredilerin, ekonomik dalgalanmaların işletmeler üzerinde yarattığı olumsuz etkiler nedeniyle geri dönüşü riskli bir hal almaktadır.

“Bankaların, kredi süreçlerini risk-getiri optimizasyonunu sağlayacak şekilde yönetebilmelerinin en etkin yöntemlerinden bir tanesi de, kredi müşterileri ile uzun dönemli iş ilişkileri geliştirmeleridir. Geçmiş uzun banka-müşteri ilişkilerinde, eski

¹⁰Ayan, E., Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı, İstanbul, 2007, s.111.

¹¹Akgüç ,Ö., Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, İstanbul, 2006, s.1-2.

müşterilerin yeni kredi talepleri söz konusu olduğunda, banka geçmişteki hesap hareketlerini izleyerek çok sayıda güvenilir bilgiye ulaşabilmektedir. Dolayısıyla, kredi müşterileriyle önceki dönemlerde yapılan işlerin kayıtlarına dayanılarak, borçlunun davranış tarzı, iş performansı, nakit gereksinimlerinin yılın hangi dönemlerinde arttığı ve ödeme alışkanlıkları gibi önemli bilgilere çok düşük maliyetle ulaşılmaktadır. Böylece, yüksek riskli kredi talepleri ile düşük risk taşıyan kredi talepleri kolaylıkla tespit edilmekte ve bankalar yanlış seçim yapma sorunundan korunmuş olmaktadır. Bu anlamda, bankayla uzun geçmişi olan müşterilerin izlenmesi banka açısından çok kolay olabilmektedir.”¹²

Risk tamamen ortadan kaldırılamadığı için kredi fiyatlandırması yapılırken maliyete kar marjı ve firmanın risk derecesine, kredinin vadesine göre belli bir risk primi ilave edilebilir.

2.1.4. Kredi Vadesi ve Geri Ödeme Şekli

Kredi fiyatının oluşumunda etkili olan faktörler arasında müşteriye sunulan kredinin hangi zaman sınırları arasında kullanılacağı ve bu kredinin geri ödenmesinin ne şekilde yapılacağı da bulunmaktadır. Genel olarak kısa vadeli kredilerin faiz oranları uzun vadeli kredilerin faiz oranlarına göre daha düşüktür. Bunun nedeni uzun dönemde belirsizliğin daha fazla olmasıdır. “Uzun süreler için verilen kredilerin yüksek faizli olmasının bir diğer nedeni; bu tür kredilerde banka fonlarının uzun dönem kullanılamaması nedeniyle, müşterinin kredi değerliliğinin ayrıntılı araştırmasının yapılmasını gerektirir. Dolayısıyla kredinin yönetim ve araştırma maliyeti yüksek olabilmektedir.”¹³

Kısa vadeli işlemlerde dönüşler kısa süreli olduğu için artan işlem hacmi getiriye olumlu yönde etkiler. Bankalar uzun vadeli kredilerde geri ödeme riskinin yüksek olmasından dolayı genelde kısa vadeli krediyi tercih ederler.

“Kısa süreli kredilerde, kredi riski (kredinin geri ödenmeme olasılığı) ile paranın satın alma gücünün düşmesi riski, orta vadeli kredilere kıyasla genellikle daha az ve bunun yanı sıra likidite de daha yüksek olduğundan, söz konusu krediler, ticaret bankalarınca

¹² Öker, A., “Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi-Bir Uygulama” (T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007), s.79.

¹³ Aras, a.g.k. s.82.

yeğlenmektedir. Ayrıca banka kaynaklarının da kısa süreli oluşu da, vade uyumu açısından bankaları kısa süreli kredi vermeye yönelten bir etmen olmaktadır.”¹⁴

Kredi fiyatlandırmasında kredi süresinin yanı sıra etkili bir diğer faktör olan kredinin geri ödeme koşulları, kredi borçlusu ile krediyi sunan bankanın belirli bir ödeme planı üzerinde anlaşmaları ile oluşmaktadır. Müşterinin vadeden önce krediyi geri ödeme hakkı bulunmaktadır. Bunun için bazı kredilerden erken kapatma komisyonu alınabilir. Bazı kredilerde ise kredinin süresi dolmadan kapatılması durumunda daha yüksek faiz uygulanır. Genellikle ödeme vadesi belli olmayan kredilerin faiz oranları vadesi belli olan kredilere göre daha yüksektir.

Kredilerin vadesinde geri ödenmemesi durumunda, 21 Aralık 1999 tarih ve 23913 nolu mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 99/13761 karar sayılı Karşılıklar Kararnamesi ve 31 Mart 2000 tarih ve 20006 Mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanan tebliğe göre; krediler 5 gruba ayrılmıştır.

- 1. Grupta, herhangi bir problemi olmayan standart krediler yer almaktadır,
- 2. Grupta, ödemelerinde sorun olmayan ancak, olabileceğine ilişkin ipuçları olan ve anapara ve/veya faizlerinin bir bölümü veya tamamının ödenmesi gereken tarihe göre 90 güne kadar gecikme olan krediler yer alır.
- 3. Grupta, tahsil imkanı sınırlı krediler ve diğer alacaklar yer almaktadır. Herhangi bir kredinin anapara veya faizinin tahsil edilmesi gereken tarihten itibaren 90 gün geçmişse bu gruba girer ve en az %20 oranında karşılık ayrılması gerekir.
- 4. Grupta, tahsili şüpheli alacaklar ve diğer alacaklar yer almaktadır. Herhangi bir kredinin anapara veya faizinin tahsil edilmesi gereken tarihten itibaren 180 gün geçmişse bu gruba girer ve en az %50 oranında karşılık ayrılması gerekir.
- 5. Grupta, tahsili mümkün görülmeyen veya anapara ya da faizin ödeme süresi üzerinden 1 yıl geçen kredi veya alacaklar yer almaktadır. Bu tür kredilerin %100'ne karşılık ayrılır.

2.1.5. Kredinin Teminatı

Teminat, riskin çeşitli nedenlerle tasfiye edilmesinde ortaya çıkabilecek gecikmenin

¹⁴ Akgüç, a.g.k., s.284.

giderilebilmesi ve kredi alanın krediyi geri ödememesi konusunda caydırıcı olması amacıyla alınan ve nakde çevrilmesi sonucu ödenmemiş olan anapara, faiz, vergi ve masrafları karşılayabilecek değere sahip olması beklenen maddi ve maddi olmayan varlıklardır. Bankalar komisyon şeklinde ek bir gelir sağladığında, teminat alınması banka gelirlerine arttırıcı bir etki de yapmaktadır. Belli başlı teminat türleri;

- Kefalet,
- Başka bankaların kredi alan lehine verdikleri teminat mektupları ve kontrgarantiler,

- Mevduat rehni,
- Hazine bonoları, hisse senedi ve tahviller,
- Kıymetli madenler,
- Menkul değer rehini,
- Ticari senetler,
- Alacakların temliği,
- Menkul rehini,
- Gayrimenkul ipoteği,
- Ticari işletme rehini,
- Emtia rehini,
- Vesaik rehini,
- Araç rehini,

31 Ocak 2002 tarih ve 24567 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelik ve 31 aralık 2002 tarih ve 24980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik ile değiştirilmiş şekline göre teminat grupları aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

1. Grup Teminatlar;

- Nakit ve mevduat
- Hazine, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’nca veya bunların kefaletiyle çıkarılan bono ve tahviller,
- Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların kendi kredi sınırları dahilinde verecekleri kefaletler ve teminat mektupları,
- OECD ülkeleri Merkez Bankası’nca ya da bu Banka’nın kefaletiyle ihraç edilecek menkul kıymetler,

- Avrupa Merkez Bankası'nca ya da bu Banka'nın kefaletiyle ihraç edilecek menkul kıymetler,

2. Grup Teminatlar;

- Altın ve diğer kıymetli madenler,
- Borsaya kote edilmiş hisse senetleri,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler,
- Özel sektör tahvilleri,
- OECD ülkelerinde faaliyet gösteren bankaların garantileri,
- OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarının kefaletleri,
- Avrupa Merkez Bankası'nca verilecek garanti ve kefaletler,
- Kredi riskine karşı koruma sağlayan türev anlaşmaları,
- Firmaların kamu kurumları nezdindeki doğmuş istihkak alacaklarının temlikli veya rehini,
- Paraya tahvilli kolay menkul kıymetler ile emtiayı temsil eden kıymetli evrak, piyasa değerini aşmayan tutarda rehinli her türlü emtia ile menkuller,
- Ekspertiz kıymeti yeterli olmak kaydıyla, tapulu gayrimenkullerin ipotekleri ile tahsisli araziler üzerine yapılan gayrimenkullerin ipotekleri,
- Müşterilerden alınan gerçek kambiyo senetleri.

3. Grup Teminatlar;

- Ticari işletme rehni,
- İhracat vesaiki,
- Taşıt rehni,
- Uçak veya gemi ipoteği,
- Kredibilitesi yüksek gerçek ve tüzel kişi kefaleti,
- Müşterilerden alınan diğer senetler,

4. Grup Teminatlar;

İlk üç grup dışında kalan teminatlardır.

“Teminatların taşınması gereken ortak özellikler;

- Teminatlar riskin tamamını (anapara+faizler+vergiler+masraflar vb.) karşılayacak değere sahip olmalıdır. Risk ile teminat değerleri arasındaki bu karşılaştırma, gerek ilk riske giriş sırasında ve gerekse riskin devamı süresince yapılmalıdır. Değeri kolayca

ölçülebilecek teminatlarda (nakit, mevduat, menkul değerler vb.) bu karşılaştırmayı yapmak kolay olduğu halde değerinin tanımlamasını yapmanın güç olduğu varlık ve alacaklarda (gayrimenkul ve gemi ipoteklerinde, işletme rehninde, emtia rehninde vb.) ekspertiz yapılmasına ihtiyaç duyulabilir.

- Teminatlar, beklenmedik nedenler ile değerlerinin düşebilmesi ihtimaline karşılık tam kapsamlı olarak sigorta ettirilmelidir. Sigorta, güvenilebilecek bir sigorta şirketine ve tüm riskleri kapsayan, minimum indirimli ve minimum muafiyetli olarak yaptırılmalıdır.

- Varsa marj korunmalıdır. Teminat ile risk arasındaki farkın tüm kredi süresince gözlenmesi gerekmektedir.

- Teminat alınırken geçerli ve olası problemlerden arındırılmış rehin sözleşmeleri yapılmalı, rehin verenlerin kimlik ve imza problemlerinin olmaması için rehin sözleşmeleri tercihen noter huzurunda yapılmalıdır.

- Değer kaybetme ihtimali gösteren teminatların alınmasından kaçınılmalı veya alındıktan sonra değer kaybetmeye başlayan teminatlar güçlendirilmelidir.

- Bankanın muhafazası ve denetimi altında bulunması gereken teminatlar alıkonmalı, muhafaza etmenin güçlüklerinden kaçınmak için teminatlar borçlu ve üçüncü kişilerin zilyetliğinde bırakılmamalıdır.

- Teminatların bankanın muhafazası ve denetimi altında olduğu durumlarda teminat konusu varlığın sağlığı ve ekonomik değerinin korunması bankanın sorumluluğunda olduğu için doğru ve uygun muhafaza ortamı sağlamalıdır.¹⁵

Kredinin teminatına göre kredi fiyatlandırması farklılık gösterir. Örneğin kredinin teminatı mevduat rehni ise daha düşük fiyatlanır, teminat kefalet ise daha yüksek fiyatlanır.

2.1.6. Kredi Müşterisi

Rekabetin yoğun olduğu bankacılık sektöründe, bankalar müşterileri ile olan ilişkilerini kredi fiyatını belirlemede göz önünde bulundurur. “Bankalar genellikle kredi fiyatlaması yönünden müşterilerini üç gruba ayırırlar;

- Seçkin müşteriler,
- Verimli projeleri olan müşteriler ,

¹⁵ Şakar, a.g.k., s.77.

- İlişkileri yoğun olan müşteriler.”¹⁶

Bankalar farklı müşterilere farklı faiz oranları uygulayabilir. Bu farklılaşmayı belirleyen etken de müşteri ve banka arasındaki ilişkinin düzeyidir.

2.1.6.1. Seçkin Müşteriler

Bankaların, her zaman portföyünde olmasını arzu ettiği müşteri grubudur. “Bu tür müşteriler, bankaların büyük ve kredi değerliliği en yüksek olan müşterilerdir. Bunlar, hisse senedi, finansman bonusu, yabancı bankalar gibi bir çok alternatif alana kolayca ulaşabilirler. Bankalar, bu müşterileri ile çalışabilmek için rekabet fiyatı uygulanmak zorundadırlar. Orta ve küçük boy müşterilerin aksine seçkin firmalar borçlandıkları bankalardan diğer bankacılık hizmetlerini satın almayabilirler. Bunun sonucu olarak bankalar bu tür müşterilere kredi kullandırırken maliyetlerini direkt olarak yansıtmak zorundadırlar.”¹⁷

Piyasadan kolaylıkla uygun fiyatlarla kredi bulabilen bu müşteriler için bankalar en az karla kredi fiyatlandırması yaparlar. Bankanın bu müşteriler için az bir kar marjıyla kredi fiyatlandırması yapmasının bankaya sağlayacağı avantaj, kredi riskinin düşük olması ve portföyünde bu müşterilerin olmasının bankanın imajına sağlayacağı olumlu katkılardır.

2.1.6.2. Verimli Projeleri Olan Müşteriler

Bu tür müşteriler, kredi talepleri yanında diğer bankacılık ürün ve hizmetlerini de bir bütün olarak görüp bunlardan istifade etme eğilimindedirler. “Burada üzerinde önemle durulan, müşterinin krediye ya da hizmete verdiği değerdir. Bunun arkasındaki mantık, müşteri ancak kendisine sunulan kredinin marjinal maliyetinin marjinal getirisinin altında kalması halinde söz konusu hizmeti almaya istekli olmasıdır. Burada her müşterinin öngördüğü fayda veya değer farklı olacaktır. Bu yüzden bu yöntemle fiyatlandırma yapılırken, bankalar müşterilerinin talep eğrilerinin elastikiyetini tahmin etmeli ve fiyat

¹⁶ Aras, a.g.k., s.76.

¹⁷ Hempel, G., Coleman, H., Simonson, A., B., Donald, G., Bank Management, Text and Cases, Third Edition, John Wiley&Sons,Inc., Newyork, 1990, s.462; Aras, a.g.k., s.76.

Fayda bileşiminin net getiriyi en üst seviyeye getirdiği noktadaki fiyatı kullanmalıdır. Teorik olarak, seçkin müşterilerin talep eğrilerinin elastikiyeti sonsuzdur. Çünkü, hiçbir piyasa fiyatı üzerinde ödeme yapmak istemeyecek, aksine piyasa fiyatı altında kalan fiyatlamalar talep edeceklerdir. Bunun sebebi de seçkin müşterilerin kaynak yaratmada bankalar dışında birçok seçenekleri olmasıdır. Dolayısıyla bu yöntem, bankalar dışına kendisine kaynak yaratılması imkansız olan firmalar için geçerlidir. Bu grupta yer alan diğer bir müşteri tipi ise kredileri ve diğer bankacılık hizmetlerini tüm banka ilişkilerinin bir parçası gibi gören firmalardır.”¹⁸

Bu müşteriler kullandıkları kredilerin maliyetinin elde ettikleri getirinin altında kalması isteğinde olduğundan, diğer bankalardan da fiyat alacağı ve maliyeti en düşük olan krediyi kullanacağı hususu göz önünde bulundurularak fiyatlandırma yapılmalıdır.

2.1.6.3 İlişkileri Yoğun Olan Müşteriler

Bu müşteri grubunda banka fiyatlandırma yaparken kullandığı krediden elde ettiği getiri yanında müşterinin diğer bankacılık işlemlerinden elde ettiği getiriyi de hesaplayarak kredi fiyatını belirler. Bu anlamda,“Müşteri bankacılık hizmetlerini sıkça kullanıyor, düzenli olarak kredi alıyor ve gelecekte de kredi talebinin aynı eğilimi sürdürmesi bekleniyorsa, banka ile firma arasında kuvvetli bir ilişkiden söz edilir ve böyle bir müşteriye maliyet artı küçük bir katkı marjı ile kredi kullandırılır. İlişki müşterilerinde kazanç işlem bazında değil, müşteriye sunulan toplam bankacılık hizmetleri bazında düşünülür.”¹⁹

Bu tür müşteriler bankacılık hizmetlerini sıkça kullandığı için banka kredi fiyatında minimum kar marjıyla kredi satmasına rağmen toplamda elde ettiği getiri bu kaybını karşılayacak düzeyde olur.

2.1.7. Banka Politikası

Kredi fiyatlaması yapılırken dikkate alınan diğer bir unsurda bankanın politikasıdır.

¹⁸ Hempel, Coleman, Simonson, Donald, a.g.k., s.463; Aras, a.g.k., s.77.

¹⁹ Berk, a.g.k., s.164-165.

Bankanın gelir getiren iki temel yatırım alanından biri krediler ve hizmet gelirleri, diğeri ise menkul kıymet yatırımlarıdır. Bankalar kredi vermek yerine daha risksiz olan menkul kıymetlere yatırım yapabileceğinden krediyi yüksek fiyatlayabilirler.

2.2. Kredi Fiyatlandırması Sürecinde Etkili Riskler

Risk, bir işleme ilişkin, bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın vuku bulması nedeniyle ekonomik faydanın azalması ihtimalidir.

“Risk yönetimi, bankanın hem likit kalmasını, hem de karlılığını garanti etmek amacıyla, mevcut risklere karşı uygulanan politikalar demeti risk yönetimi olarak adlandırılabilir.”²⁰

Bankacılık sektörü açısından risk yönetimi oldukça önemlidir. Bir bankanın iflası o ülkenin finans piyasalarını ve devamında uluslar arası finans piyasalarını olumsuz etkileyebilmektedir.

“Bankanın yaptığı ve müşterileri tarafından talebi olan her işlem bir banka pazar ürünü veya hizmeti sayılır. Müşterilerden mevduat kabul etmek, onlara kendi bankalarının ihraç ettiği menkul kıymetleri satmak gibi bilançonun pasifine yansıyan pasif işlemler, banka pazar ürünü olduğu kadar, kredi kullandırmanın yanında, kendi hesabına menkul kıymet portföyü bulundurmak, iştiraklerde bulunmak da birer banka pazar hizmetidir ve bu bilançonun aktifine yansır. Bu nedenle bunlara aktif işlemler veya ürünler de denilebilir. İşte bankanın yeterli likiditeye sahip olması ve karı da garanti altına alabilmesi için aktifteki ve pasifteki kalemlerin vade, miktar ve fiyat değişkenlerinin dengeli olması gerekir. Aktif ve pasifte ifadelerini bulan bu işlemlerin vade, miktar ve fiyat olarak dengeli olmayışından kaynaklanan riskler bilanço yapısal riskleridir. Dolayısıyla aktif-pasif yönetimi bu tür risklerin yönetimi ile yakından ilgilidir.”²¹

Bankalar kredi verirken bir risk üstlenirler. Risk azaltılabilir ama tamamen ortadan kaldırılamaz. Bankalar kredi fiyatlandırması yaparken kullandıracakları kredilerden dolayı üstlendikleri riskleri kredi fiyatına yansıtırlar.

²⁰ Kaval, H., Bankalarda Risk Yönetimi, Ankara, 2000, s.32.

²¹ İyigün, a.g.k., s.60.

2.2.1. Risklerin Yönetimi İle İlgili Politikalar

Bankanın kısa ve uzun dönemde emniyetini sağlamaya yönelik risk yönetim politikaları aktif ve pasif risk yönetim politikaları olarak adlandırılır.

Aktif risk yönetim politikaları ile risklerin zarara dönüşmeden önlenmesine çalışılır. “Aktif politikalar, aktif ile pasifler arasında;

- Kısa vadeli fonların kısa vadeli yatırımlara, uzun vadeli ve devamlı fonların uzun vadeli yatırımlara tahsis edilerek vade yapısında denge,
 - Piyasada oluşan faiz oranı değişimlerinden en az şekilde etkilenmeyi sağlayabilmek için sabit ve değişken faiz oranlı kalemlerin miktarı açısından denge,
 - Yabancı para cinsleri itibariyle denge,
- sağlamaya yönelik politikalarlardır.“²²

Pasif politikalar ise, aktif politikalar ile risklerin giderilememesi durumunda, riskleri karşılayabilecek potansiyel yaratılması şeklindeki politikalarlardır. Riskin karşılanabileceği ilk potansiyel aynı dönemde doğan kardır. İkincil karşılıklar ise, sermaye maliyetinin içinde kalan kar ile bazı gizli yedeklerdir. Üçüncü derece karşılıklar ise, daha uzun dönemli olarak mobilize edilebilecek yedekler ile bizzat özsermayenin kendisidir.²³

Bankalar kredi plase ederken farklı sektörlere kredi kullanarak, herhangi bir sektörde meydana gelecek bir olumsuzluktan dolayı uğrayacağı kaybı en aza indirmeye çalışır. Aynı şekilde birkaç büyük müşteri yerine, birçok küçük ve orta ölçekli işletmeye kredi kullanarak riski azatlamayı hedefler. Kredi portföyünün çeşitliliği bankaların riskini minimize etmesini sağlar.

2.2.1.1. Riskin Doğmasını Önlemeye Yönelik Politikalar

Riskin doğasını önlemeye yönelik olan aktif politikaları; riskin yansıtılması, risk tutarının küçültülmesi yoluyla çeşitlendirilmesi, riskin sınıflandırılması ve riskin farklılaştırılması olarak sınıflandırabiliriz.

²² Kaval, a.g.k., s.33.

²³ Kaval, a.g.k., s.34.

2.2.1.1.1 Risklerin Yansıtılması

Risklerin yansıtılması ile hedeflenen, kredi riski tamamen ortadan kaldırılamadığından, riskin gerçekleşmesi durumunda oluşabilecek zararların karşılanmasıdır. “Kredi riskinin müşteriden alınarak, başka bir süje üzerine aktarılmasıdır. Kredinin anapara veya faizinin ödenmediği durumlarda, bankanın zararını tazmin edecek bir teminatın alınması şeklinde olur. Banka herhangi bir olumsuz gelişme durumunda bu teminata başvurarak zararını tamamen veya kısmen telafi edecektir.”²⁴

Kredi türüne, kredi tutarının büyüklüğü ve firmanın risk derecesine göre değişik türlerde teminat alınabilir. Riski yüksek firmalara kredi kullanılırken teminat olarak nakit bloke alınması yoluna gidilebilir.

2.2.1.1.2. Risk Tutarının Küçültülerek Çeşitlendirilmesi

Belli bir miktardaki kredinin bir veya birkaç kişi yerine daha fazla kişiye kullanılmasıdır. Böylece risk değişik müşterilere dağıtılmış olur. Bu yöntemi uygulamanın altındaki düşünce, az sayıdaki ancak büyük miktarlardaki kredi kullandırmalarının batma riski, çok sayıda ancak küçük miktarlardaki kredi kullandırmalarından daha yüksek olmasıdır.

2.2.1.1.3. Riskin Sınırlandırılması

Riskin sınırlandırılması, bankanın verebileceği toplam kredilere üst sınır getirilmesidir. Bankaların bu risk politikasını uygulaması mevzuat ile zorunlu hale getirilmiştir.

Risk Grubu: Bir gerçek kişi ile eşi ve çocukları, bunların yönetim kurulu üyesi veya genel müdürü oldukları veya bunların ya da tüzel kişinin birlikte veya tek başlarına, doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları ortaklıklar bir riski grubu oluşturur. (5411 sayılı Bankacılık Kanununun Madde:49)

²⁴ Kaval, a.g.k., s.61.

Banka Risk Grubu: Bir banka ile bu bankanın nitelikli pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürü, bunların birlikte veya tek başına, doğrudan veya dolaylı olarak kontrol ettikleri ya da sınırsız sorumlulukla katıldıkları veya yönetim kurulu üyesi ya da genel müdürü oldukları ortaklıklar bankanın dahil olduğu risk grubunu oluştururlar. (5411 sayılı Bankacılık Kanununun Madde:49)

Bankacılık Kanunu'nda bir bankanın, bir gerçek/tüzel kişiye, bir risk grubuna kullandırabileceği kredi miktarı özkaynakla orantılı olarak sınırlandırılmıştır. (Bankalar Kanunu Madde.54)

- Bir gerçek veya tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullandırılacak kredilerin toplamı banka özkaynağının %25'ini aşamaz.

- Bir gerçek veya tüzel kişiye veya risk grubuna verilen kredi, banka özkaynağının %10'nu geçiyorsa büyük kredi sayılır ve büyük kredilerin toplamı banka özkaynağının 8 katını aşamaz.

- Banka risk grubuna dahil bir gerçek veya tüzel kişiye kullandırılacak kredi banka özkaynağının %20'sini aşamaz.

- Bankalarca hakim ortak veya nitelikli pay sahibi olup olmadığına bakılmaksızın, bankanın sermayesinin %1 ve daha fazlasına sahip olup pay defterine kayıtlı olan tüm ortaklarına ve bunlarla risk grubu oluşturan kişilere kullandırılacak kredilerin toplamı banka özkaynağının %50'sini aşamaz.

2.2.1.1.4. Riskin Farklılaştırılması

Risklerin miktar olarak değil de nitelik olarak farklı gruplara yayılması veya farklılaştırılmasını esas alan politikalarlardır. Kredi kullandırılacak müşterilerin belirli kriterlere göre gruplandırılması (bireysel, kobi, ticari, kurumsal müşteriler v.b.), kredi vadesinin kısa, orta uzun vadeler şeklinde gruplandırılması, bölgelerin ve sektörlerin gruplandırılması yöntemiyle bu gruplara uygun pazarlama politikaları ve kredi üst sınırı belirlenebilir.

2.2.1.2. Gerçekleşen Risklerin Etkilerini Karşılamaya Yönelik Politikalar

Aktif politikalar ile risk azaltılmaya çalışılmakta olup tamamen önlememektedir. Riskler gerçekleştiği zaman bunları önlemeye yönelik politikalar pasif politikalar.

Pasif politikalar banka tarafından uygulandığı gibi gözetim birimleri tarafından da uygulanabilir. Hazinesin bankaları gözetimde kullandığı oran sermaye yeterlilik oranıdır.

Sermaye yeterliliği oranı, bankaların özkaynakları ile varlıkları, gayrinakdi kredileri ve yükümlülükleri arasında kurulan ilişkiye dayanarak hesaplanır. Sermaye yeterliliği oranı ile bankaların sermaye artırımlarının ve özkaynaklarının riski karşılayabilecek belirli bir düzeyde idame ettirilmesinin sağlanması ve bu konuda sermaye yetersizliğinden doğabilecek riskin azaltılması amaçlanmaktadır.

Kredi riskinin yönetiminde uygulanan politikalar ve araçlar Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8: Kredibilite Riskinin Yönetiminde Politika ve Araçlar

	AYRI AYRI İŞLEMLER BAZINDA		İŞLEMLERİN GENELİ BAZINDA	
	Daha Objektif Bir Değerlendirmeye Yönelik Araçlar		Banka İçi Yetersizliklerin Azaltılmasına Yönelik Araçlar	
Riskin Gerçekleşmesini Önlemeye Yönelik Politikalar	* Kredi Değerliliği Analizi		* Daha nitelikli Kredi Analizi * Risk Sınıflarına Uygun Örgütlenme * Yapılmış Kredi Değerliliği Analizinin başka bir birim tarafından tekrar kontrolü (Revizyon) gibi banka içi yetersizliklerin giderilmesi veya mevcut durumun düzeltilmesi	
	Zararları Azaltıcı Aktif Araçlar	Zararları Karşılacak Pasif Araçlar	Zararları Azaltıcı Aktif Araçlar	Zararları Karşılacak Pasif Araçlar
Riskin Etkilerini Karşılama Yönelik Politikalar	* Riskin Yansıtılması * Riskin Bölünmesi * Riskin Sınıflandırılması	* Müşterinin Risk Derecesine uygun Faizleme	* Riskin Sınıflandırılması * Riskin - Müşteri türlerine - Coğrafi bölgelere - Sektörlere - Vadelere göre farklılaştırılması	* Likit rezervlerin oluşturulması - Açık ve gizli rezervlerin oluşturulması - Karlılık oranının artırılması

Kaynak: Kaval, a.g.k., s.21.

Finans sisteminde yaşanan önemli ekonomik istikrarsızlıklar ve bankacılık krizlerin tüm global piyasaları olumsuz bir biçimde etkileyebilmesi uluslar arası işbirliğini öngören çalışmaları hızlandırılmıştır. Bu bağlamda Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşmaları oluşturulmuştur.

1988 tarihli Basel I Sermaye Uzlaşısı, ilan edildiği tarihten itibaren sürekli eleştiri almış ve piyasadaki gelişmelere bağlı olarak değişim göstermiştir. 1990'lı yılların ikinci yarısında yaşanan banka krizlerinden sonra, sermaye yükümlülüğünü ölçme konusundaki yeterliliği yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Basel I Uzlaşısının, risklerin ölçümü ve önlenmesi konusunda yetersizliği ve denetim aşamasının göz ardı edilmesi yeni bir uzlaşma hazırlanmasını zorunlu kılmıştır.²⁵

Basel II Uzlaşısının İlk taslağı 1999 yılında hazırlanarak ilgili çevrelerin görüşlerine sunulmuş, 2001 ve 2003 yıllarında gözden geçirilip düzeltilerek yeniden ilgililerin sunulmuş ve 2004 yılında onaylanarak kabul edilmiştir. “Basel II Uzlaşısı 3 temel dayanak üzerine kurulmuştur. Bunlar;

a) Asgari Sermaye Yükümlülüğü: Sermaye tanımı, önceki Uzlaşıyla aynı kalmış ve sermaye yeterlilik koşulunun en az %8 olması koşulu getirilmiştir.

b) Denetim Otoritesinin İncelenmesi: Bir bankanın sermaye yeterliliğini sağlamış olması, Basel Komitesi tarafından olası risklere karşı yeterli bir önlem olarak görülmemektedir. Risklere karşı korunma, ancak kullanılan ölçüm yöntemlerinin riskin doğru olarak ölçülmesindeki etkinliğiyle sağlanabilir

c) Piyasa Disiplini: Sermaye yeterliliği ve denetim süreçlerini tamalayıcı bir unsur olarak belirlenen bu dayanakta temel amaç bankanın piyasa disiplini altında çalışmasını sağlamaktır.”²⁶

Basel II ile birlikte bankaların kredi kullanılırken, kredinin firmaya yansıtacağı maliyeti hesaplamak için kullanacağı yöntemlerden biri olan standart yaklaşımın kredi kullanıcısı firmayı perakende ya da kurumsal olarak sınıflaması gerekecektir.

²⁵ Ayan, a.g.k., s.33-36.

²⁶ Ayan, a.g.k., s.37.

Standart Yaklaşımına Göre Risk Ağırlığı

(Kurumsal)

<u>Dış Derecelendirme Notu</u>	<u>Firma Risk Ağırlığı</u>
AAA'dan AA-'ye kadar	%20
A+'dan A-'ye kadar	%50
BBB+'den BB-'ye kadar	%100
BB-'den düşük	%150
Derecelendirilmemiş	%100

Perakende portföyde yer alan firmalara standart %75 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Basel II bankaların sermaye yeterlilik oranını hesaplamak üzere kendi iç risk derecelendirme sisteminde kullanabilecekleri içsel derecelendirme yaklaşımını da geliştirmiştir.

Basel II kredi riskinin ölçümünde, kredi kullanan firmanın risk düzeyi ve kredi işleminin risk düzeyini dikkate almaktadır.

Kredi kullanan firmanın risk düzeyi, firmanın mali tablolarındaki bilgiler değerlendirilmesi sonucu tespit edilen firma derecelendirme notu dikkate alınarak belirlenecektir.

Kredi işlemleri risk düzeyi ise, kredinin cinsi, gösterilen teminat, vade ve para birimi unsurlarını göz önünde bulundurmaktadır.

“Basel II kriterlerinin kullanılmaya başlanmasıyla firmanın ve kullanılacak kredinin risk düzeyi doğrudan kredi maliyetini etkileyecektir. Verilen kredinin risk derecesi arttıkça karşılığında banka daha fazla özkaynak tutmak zorunda kalacak, bunun aynı tutarda özkaynakla daha az varlık büyüklüğüne sahip olacaktır. Böyle bir durum bankalarda finansla kaldıraç derecesini azaltacağı gibi, bankanın özkaynağı karşılığında faaliyet hacmini genişletmesini, varlıklarını arttırmasını da sınırlayacaktır. Riskli krediler karşılığı daha çok özkaynak bulundurmasının, bir alternatif maliyeti vardır. Banka olası bir gelirden yoksun kalmaktadır. Banka özkaynaklarını başka bir işlem, varlık karşılığı tutarak gelirini

arttırabilecek iken, bu olanaktan yosun kalmaktadır. Banka açısından fırsat maliyetinin artması, doğrudan kredi maliyetine yansıtacaktır.”²⁷

Standart yaklaşıma göre Türkiye’de bağımsız derecelendirmenin yeterince gelişmediği dikkate alındığında standart yaklaşım çerçevesinde kredi notu bulunmayan işletmelere dönük kredilerin risk ağırlığının % 100 olması bankalar için sermaye gereksinimini arttıracaktır.

2.2.2. Kredi Maliyetini Etkileyen Riskler

2.2.2.1. Likidite Riski

Likidite riski, bankaların özellikle kriz dönemlerinde karşılaştığı bir risk türüdür. “Bankanın ana faaliyeti para satın alıp satmak olduğuna göre nakit ihtiyacının karşılanmaması bankanın görevini yerine getirmemesi anlamındadır. Banka yönetimi her anı mevduat çekilmesine ve kredi talebine karşı hazırlıklı bulunmalıdır. Çekilmek istenen mevduat tutarı eldeki likit değerlerle karşılanamıyorsa, bu durumda banka başka bir kaynaktan borç almak durumundadır. Böyle bir durumda bulunacak fonların maliyeti düşük olmayabilir. Bu durumda banka mevduat sahiplerine karşı yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda olduğundan, hangi maliyetle olursa olsun fonu bulup mevduatı geri ödemek zorundadır.”²⁸

Bankanın ödeme gücünde ortaya çıkabilecek bir şüphe kısa vadeli yükümlülüklerini karşılamak amacıyla likidite sıkıntısı yaşatabilir. Bu sadece o bankayı değil sistemi etkileyen bir kriz haline dönüşebilir.

2.2.2.2. Faiz Oranı Riski

Faiz oranı riski, bankacılığın en temel ve kaçınılmaz riskidir. Banka mevduatı 3 ay için kabul edip, bu mevduatın kullanılabilir kısmıyla 1 yıl vadeli kredi kullandığında, faiz oranı riskine maruz kalmıştır. Faiz oranları yükselince mevduat müşterisi 3 aylık

²⁷ Akgüç, a.g.k., s.285-286.

²⁸ Kandıralı, a.g.k., s.102.

mevduatına yüksek faiz talep ederken, bu mevduatın kullanılabilir kısmıyla verilen krediye bu maliyeti yansıtılabilmesine 9 ay vardır.

2.2.2.3. Açık Pozisyon Riski

Bankanın bilançosunun aktifinde ve pasifinde aynı tutarda ve cinsten para bulunmaması durumunda açık pozisyon riski ortaya çıkar. Bankalar temin ettikleri YTL ve döviz cinsinden fonları YTL ve döviz olarak kullanmak durumunda değildir.

Aktif döviz varlıkları pasifteki döviz borçlarını geçiyorsa pozisyon fazlası, pasifteki döviz borçları aktifteki döviz varlıklarını geçiyorsa pozisyon açığından bahsedilir.

“Kur politikasının ulusal parayı özellikle değerli tutacak şekilde yönlendirilmesine bağlı olarak bankalar, büyük ölçüde açık pozisyona yönelebilmekte ve bu işten büyük gelirler elde edebilmektedirler. Bu olgu neticesinde ulusal para olarak fon toplayıp, belli bir kar marjı ekledikten sonra plase edilmesi halinde daha yüksek bir kredi faiz oranı belirlenmesi gündeme gelecek iken, açık pozisyon sayesinde, bankalar ulusal para cinsinden kredilerin faiz oranlarını daha düşük olarak deklare edebilmektedirler.”²⁹

Açık pozisyondan kar elde eden bankalar dövizin YTL karşısında değer kazanması durumunda zarar edebilirler. Burada bankanın devalüasyon beklentisi önem kazanmaktadır. Devalüasyon beklentisindeki yanılma bankaları zarara götürebilmektedir. Bunun yanında bankaların kur değişimlerinden etkilenmemesi için aktif pasif dengesinin her döviz cinsinde ayrı ayrı oluşturulması gerekir.

2.3. Kredi Fiyatlandırma Yöntemleri

Bankalar kredi fiyatlandırması yaparken, çeşitli fiyatlandırma yöntemleri kullanırlar. “Fiyatlandırma yöntemi seçimi üç ana faktöre göre değerlendirilir. Birincisi taleptir. Talep, müşterilerin fiyat elastikliğini oluşturur. Örneğin kurumsal müşteriler bireysel müşterilere göre fiyata karşı daha duyarlıdır. Bireysel müşteriler daha çok hizmet kalitesini göz önüne alırlar. İkinci faktör ise bankanın maliyet yapısıdır. Fon maliyetleri ve diğer giderlerin birleşmesiyle oluşan maliyetler bankanın minimum fiyatını belirler. Üçüncü faktör ise

²⁹ İyigün, a.g.k., s.34.

rakiplerin fiyatlarıdır. Talep fiyat için tavanı, maliyetler tabanı belirlerken rakiplerin fiyatları da bankanın fiyatlarının bu iki nokta arasındaki oynama miktarını belirler.”³⁰

Bu faktörlerin yanı sıra bankanın fiyatlandırma politikası, bankanın müşteri ile olan ilişkileri, bankanın müşteriye sunduğu ürünün piyasada tek olması ya da yeni bir ürün olması gibi faktörlerde fiyatlandırmada etkili olmaktadır.

2.3.1. Maliyete Dayalı Fiyatlandırma Yöntemleri

Maliyete dayalı fiyatlandırma yöntemlerinde kaynağın maliyeti göz önünde bulundurularak fiyatlandırma yapılır. “Rakip bankaların benimsediği fiyatları esas alma ve banka hizmetlerinin bir bütün şeklinde arz edildiği için, bazı hizmet türlerinin maliyetin altında müşteriye sunulması bankaları maliyete dayalı fiyatlandırmadan uzaklaştırmaktadır. Bununla birlikte, bankaların tamamen maliyete dayalı bir fiyat politikalarını terk edecekleri savı, aşağıda belirtilen çeşitli durumlar nedeni ile abartılmamalıdır.

- Bankaların faiz oranları, kendileri dışında para otoriteleri tarafından belirlense bile, fiyat az bulunduğu takdirde, faiz adı dışında, ilave şartlarla gerçek faiz etkilenebilmektedir. Bloke mevduat uygulaması, bunun en güzel örneğidir.

- Devlet ya da para otoriteleri, bütün banka pazar hizmetlerinin fiyatını belirlememekte, bazı gelir kalemlerinin fiyatını serbest bırakmaktadırlar.

- Banka gelirleri sadece kredilerden alınan faiz, komisyon ve ücretlerden oluşmamakta, bankalar kendi nam ve hesaplarına tahvil, hisse senedi, hazine bonusu gibi menkul kıymetlere ve iştiraklere yatırım yapabilmektedirler. Bu durumda da, kullandıkları kaynakların maliyetini bilmek, en azından alım-satım şartlarının belirlenmesi için gereklidir.

- Fiyatları kamu belirlerken yine banka maliyetleri esas alınmaktadır. Bu maliyetler ilgili mercilere aktararak, bunların etkilenmesi sağlanabilir. Doğru, anlaşılabilir, kanıtlanabilir bilgiler, istenileni elde etmekte daima etkilidir.”³¹

³⁰ Tulgar, K., Ticari Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi, TBB, 1993, s.80.

³¹ Kaval, H., “Banka İşletmelerinde Maliyet Bilgi Sistemleri” (Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1985), s.22.; İyigün, a.g.k., s.46.

Maliyete dayalı fiyatlandırmada maliyete belli bir kar marjı ilave edilerek fiyatlandırma yapılır.

2.3.1.1. Maliyet Artı Kar Marjı Fiyatlandırması

Maliyet artı kar fiyatlaması, fiyat belirlemede en basit yöntemdir. Kredi maliyetinin üzerine belli bir kar marjı eklenerek fiyat tespit edilir. Bu kar marjına risk primi de denilir. Tespit edilen bu fiyat piyasadaki rekabet koşulları dikkate alınmadan önceki, bir hedef fiyat tespitidir.

Banka, topladığı fonların ağırlıklı marjinal maliyetine faiz dışı giderlerini (personel, kira, haberleşme v.b.) ekler ve banka yönetiminin belirlediği kar marjını ilave ederek fiyatlama yapar. Maliyet artı kar fiyatlamasını formüle edecek olursak;

$$\text{Hedef Getiri} = \text{Kredi Geliri} - \text{Elde Edilen Fonların Maliyeti}$$

Formülün her iki tarafı da kredi tutarına bölüldüğünde;

$$\frac{\text{Hedef Getiri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \frac{\text{Kredi Geliri}}{\text{Kredi Tutarı}} - \frac{\text{Fonların Maliyeti}}{\text{Kredi Tutarı}}$$

$$\frac{\text{Hedef Getiri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \text{Kredi karlılık oranı}$$

$$\frac{\text{Kredi Geliri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \text{Kredi faiz oranı}$$

$$\text{Fonların Maliyeti} = \frac{\text{Elde Edilen Fonların Marjinal Maliyeti ya da Maliyet Oranı}}{\text{Kredi Tutarı}}$$

olarak ifade edilebilir.

“Maliyet esaslı fiyatlama yöntemi kullanılacaksa, göz önüne alınması gereken pek çok durum vardır. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenir.

- Öncelikle, maliyet verilerinin cari ve tahmin maliyet düzeylerini doğru olarak yansıtması gerekir. Maliyetlerde kabul edilen paranın alım gücü, hizmet sunulduğunda elde edilecek para değerinin alım gücüne eşittir.

- İkinci olarak, beklenemeyen bazı verimsizliklerin, mevcut maliyet verileri içerisinde ne dereceye kadar dondurulabildiğidir. Maliyetlere yapılacak olan kar ilavesi standartlardan sapmalar içinde bir karşılığı kapsamalıdır. Ayrıca faaliyetlerdeki verimsizlik ile özel bazı müşteri hizmetlerinde personelin müşteriye beklerken harcadığı zaman arasından bir ayrımı yapılmalıdır. Müşteriyi beklerken harcanan zaman, müşteriye arzu ettiği anda hizmet sunabilmenin doğal bir maliyetidir. Kontrol edilebilen bu maliyet türü belirli bir ölçüde yönetimin hizmetin sunulması ile ilgili arzu ettiği kalite düzeyi ile ilgilidir.

- Üçüncü dikkat edilmesi gereken nokta, hizmetin arzı ile ilgili bütün maliyet unsurlarının fiyata dahil edilmesidir. Bankacılıkta belirli bir hizmete doğrudan mal edilebilecek çeşitli maliyet unsurları olabilir. Örneğin, bilgisayar hizmetleri, kiralama, çalışanların sosyal haklarına ve yan ödemelerine ilişkin planların hazırlanması ve hizmetlerin pazarlanması ve yetiştirilmesi için teknik bilgisi yüksek personel gerektirmektedir. Hizmetlerin şimdiki gelecekteki müşterilere satışı ve izlenmesi normalde çok zaman alır. Bu hizmetlerin fiyatlarının saptanmasında, bütün belirtilen maliyetlerin uygun bir zaman içerisinde karşılanması düşünülmelidir.”³²

Maliyet artı kar marjı fiyatlandırmasında dikkat edilmesi gereken husus kaynak maliyetine işletme giderlerinin doğru yansıtılmasıdır.

2.3.1.2 Marjinal Fiyatlandırma

Marjinal fiyatlandırma yönteminde maliyet artı kar marjı fiyatlandırmasında olduğu gibi maliyete belli bir oranda kar marjı ilave edilerek fiyatlandırma yapılır. Bu yöntemde, Maliyet artı kar marjı fiyatlandırmasından farklı olarak maliyetlerin değişken maliyetlerden oluştuğu varsayılarak değişen maliyetlere göre kredi fiyatı yeniden belirlenir. “Marjinal fiyatlandırma, ürün maliyetinin değişken maliyetlerden oluştuğunu kabul eden bir fiyatlama yöntemidir. Sabit veya dönem maliyetleri üretim kapasitesinin

³² Walker, J., R., Bankaların Karar İşlemlerinde Maliyetler, (Çev. :Feryal ORHON), Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü Bankacılık Araştırmaları Dizisi, No:1, İstanbul, 1985, s.131-132.; Aras, a.g.k., s.98.

maliyeti olarak düşünölmektedir. Maliyet artı kar marjı fiyatlama yönteminde, tam bir maliyet rakamına ulaşabilmek için sabit maliyeti birimlendirmede belirli bir faaliyet hacminin gerçekleşeceğini varsaymak gereklidir. Faaliyet hacmindeki veya ürün bileşimindeki tahmin edilenden her farklı gerçekleşmede, maliyet rakamını yeniden hesaplama türüyle ilgilendirilmezler. Belirli bir hizmetten çok, tüm banka faaliyetlerine yönelik çabalar, kurumsal reklamlar ve bankanın genel yönetim maliyetleri, genel havuza atılacak maliyet örneklerini oluşturmaktadır.”³³

“Bu tür fiyatlandırma bankanın daha çok kısa süreli ve aşırı rezerv niteliği taşıyan fonları için kullanılmaktadır. Çünkü bankanın portföyüne dahil etmek istediği yeni kredilerin maliyeti marjinal maliyeti oluşturmakta ve kısa süreli alternatif kullanım alanı bulunmayan banka fonlarının kredi olarak tahsis edilmesinde bu yöntemin uygulanması yararlı olacaktır.”³⁴

Bu yöntemde ürün maliyetlerinin değişken maliyetlerden oluştuğu varsayımı ile maliyetler değiştikçe yeni maliyete göre fiyatlandırma yapılır.

2.3.2. Maliyete Dayalı Olmayan Fiyatlandırma Yöntemleri

Kredi fiyatlandırması yapılırken, sadece maliyete dayalı kredi fiyatlandırması yapılması, rekabetin yoğun olduğu bankacılık sektöründe bankaların piyasa koşulları ve pazarın fiyatından farklı bir fiyatlandırma yapmasına neden olabilir. “Maliyeti temel alan fiyatlandırma yöntemlerinde, ürünün birim maliyetlerine belirli bir kredi karşılama tutarının eklenmesi yapılır. O halde burada önce sunulacak yöntemden başlanır, ondan sonra da malın fiyatı ve bu fiyatın alt ve üst sınırları saptanır. Demek ki; maliyete dönük fiyatlandırmada pazarın özellikleri daha az göz önünde tutulur. Eğer Pazar zaten fiyat yönünden fazla esnek değilse veya arz eden banka monopol ise, fiyat belirleme yöntemi bir sorun yaratmaz. Fakat bankanın maliyeti piyasanın ya da rakip bankaların üstündeyse, ürünün satışı ya imkansız hale gelir, ya da ancak zararla satılabilir.”³⁵

³³ Walker, a.g.k., s.133, Aras, a.g.k., s.99.

³⁴ Çolak, Ö., F., Kredi Verimliliğinin Hesaplanması, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Semineri Notları, Ankara, 2002, s.10.

³⁵ Yüksel, A., “Ticari Bankalarda Kredi Fiyatlandırma Politikası”(T.C. Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2000), s.37.

Kaynak Maliyetinin kredi fiyatlandırmasındaki öncelikli unsur olmasının yanı sıra, piyasa fiyatı, kredi kullandırılan müşteri ile olan ilişkiler, ürünün müşteri üzerinde yarattığı değer ve bankanın fiyatlandırma politikası da kredi fiyatlandırmasını etkileyen unsurlar arasında yer alır.

2.3.2.1. Kullanım Değeri Yöntemi

Bu fiyatlandırmada bankalar fiyatlarını maliyet üzerinden değil, sunmuş oldukları ürünlerin tüketicilerde yarattığı değeri, fiyatlamalarına baz alır. Bir hizmetin fiyatının yüksek olması, kalitesinin de yüksek olduğunun bir göstergesi kabul edilir. Tam bir rekabet ortamı fiyatlandırma yöntemidir. Özellikle ürün paketi mantığında çalışan bankalar bu yöntemi kullanabilirler. “Bu fiyatlama yöntemini verimli olarak uygulamak için bankanın kendi ve rakip bankaların maliyet yapılarını iyi değerlendirmesi gerekir. Doğru fiyata ulaşabilmek için iyi bir pazar araştırması yapılması gereklidir. İngiliz bankalarında yapılan araştırmalarda ürün paketi türünde verilen hizmetlerin tüketiciyi daha fazla tatmin ettiği ve bankanın içinde bir sinerji yarattığı için verimliliği arttırdığı görülmüştür. Verimliliğin artması da doğal olarak maliyetleri düşürerek rakipler karşısında bankayı karlı duruma sürükler.”³⁶

Özellikle değişen teknolojileri takip eden bankaların sundukları ürün ve hizmetler diğer bankalardan farklı olduğu için, sözkonusu ürün ve hizmetlerin fiyatı yüksek olsa bile müşteri bunu önemsemeyebilir.

2.3.2.2. Piyasa Fiyatı Yöntemi

Piyasa fiyatı yönteminde bankalar kaynak maliyetini dikkate almadan piyasadaki fiyata göre kredi fiyatı belirlerler. “Bu yöntemde banka, kendi kategorisindeki bankaların uyguladıkları fiyatları baz alır. Küçük bankalarda “liderini takip et” prensibi ile fiyatlandırmalarına yön verir. Bu yöntem maliyetlerin tam bilinmemesinden ötürü belki de en çok kullanılan fiyatlandırma yöntemidir. Bu yöntemi uygulayan bankalar piyasadaki

³⁶ Tulgar, a.g.k., s.81.

ani fiyat değişikliklerine maruz kalabilirler.”³⁷

Bu yöntemin sakıncası bankanın kendi maliyetini göz önünde bulundurmadan fiyatlandırma yapmasıdır. Bu yöntemi kullanan bankanın kaynak maliyetinin diğer bankalarla aynı olmama ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

2.3.2.3. Müşteri İlişkilerine Dayanan Fiyatlandırma

Müşteri ilişkilerine dayanan fiyatlandırma yönteminde bankaların; kredi fiyatlandırması yapacağı müşterinin banka ile mevcut çalışma hacmine göre kredi fiyatını belirlemesidir. “Bu sistemin banka tarafından kullanılabilmesi için bankanın çok iyi bir otomasyon sistemine sahip olması ve çok iyi çalışan ve kriterleri düzgün olarak belirlenen karlılık yönetim sistemlerinin bulunması gerekir. Böylece ilgili müşteri önceden belirlenen kriterler çerçevesinde, hangi şubeye giderse gitsin, aynı ürün ve hizmetler için aynı bedeli ödeyecektir.”³⁸

Bu yöntemde müşterinin bankaya olan verimliliği dikkate alınarak fiyatlandırma yapılır. Müşterinin banka ile olan tüm işlemleri bir bütün olarak değerlendirilir. Örneğin müşteri vadesiz hesabında her zaman belli bir miktar para bulduruyorsa diğer müşterilere göre daha düşük kredi fiyatlandırması yapılabilir.

2.3.2.4. Pazara Giriş Fiyatlandırması

Bu yöntemde pazara yeni giren yada belli bir sektördeki pazar payı düşük olan bankalar, rakiplerine göre, düşük kredi fiyatı tespit ederek pazar payını artırmaya çalışır. “Eğer pazar fiyatlara duyarlıysa ve banka pazara yeni giriyorsa rakiplerine göre daha düşük bir kredi fiyatı belirleyebilir. Bu durumda bazı bankalar fiyat savaşından yenik çıkarak piyasadan çekilmek zorunda kalabilirler. Ancak aynı şekilde pazara girmek adına aşırı taviz veren bankalar, bir müddet sonra aşırı zarar nedeni ile o piyasadan çekilmek zorunda kalabilirler. Bu politikayı izleyen bankalar başa baş noktasını belki yakalayamazlar ama,

³⁷ Tulgar, a.g.k., s.81.

³⁸ İyigün, T., Bankacılıkta Maliyet Karlılık ve Fiyatlandırma, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara, 2002, s.4.

müşterileri kazanarak başka bankacılık işlemlerinden elde edecekleri kazançlarla zararlarını konpanse edebilirler.”³⁹

Bu yöntemde dikkat edilmesi gereken hususlar, düşük bir marjla kredi fiyatlandırması yapılıyorsa bu farkın diğer bankacılık ürün ve hizmetlerinden karşılanması ve girilmesi düşünülen pazarda belirli bir hacime ulaştıktan sonra, kredi fiyatının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

2.3.2.5. Pazarın Kaymağını Alma Yöntemi

Özellikle teknolojiyi yakından takip eden bankalar, bankacılık ürün ve hizmetlerinde farklılaştırma yaparak yeni bir ürün gibi piyasa sunmaları durumunda uyguladıkları fiyatlandırma yöntemidir. Bu ürünler piyasada tek olduğu sürece “Bu yöntem pazara girme yönteminin tam tersi olarak kaliteli ve farklı ürün sunulduğu imajı verilerek müşteriye mümkün olduğu kadar yüksek fiyat uygulamaktır. Burada banka, rakiplerin piyasaya aynı yüksek fiyatla girmelerini engellemek için, gerçekten gözle görülür ürün ve servis farklılıkları yaratmalıdır. Bankacılık sektöründe, rakiplerinde aynı mantıkla piyasaya girmesini engellemek zor olduğundan, bu fiyatlandırma yöntemi uzun süre devam ettirilemez.”⁴⁰

Pazarın kaymağını alma yönteminde müşteriye sunulan ürün ve hizmet diğer bankalarla aynı olsa bile, müşteriye cazip gelecek yönlerinin ön plana çıkarılması, farklı bir ürün olduğu imajı yaratılması söz konusu ürün ve hizmetlerin fiyatı yüksek olsa bile müşteri tarafından tercih edilmesine neden olabilir. Bunun yanı sıra ürün ve hizmetlerin müşteriye bir paket olarak sunulması da farklı bir ürün imajı yarattığından müşteriler daha yüksek fiyata razı olabilir.

³⁹ İyigün, T., Bankacılıkta Maliyet Karlılık ve Fiyatlandırma, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, s.5.

⁴⁰ Tulgar, a.g.k., s.82.

IV. BÖLÜM

KAYNAK MALİYETİNİN HESAPLANMASI VE KREDİ FİYATLANDIRMA

1. KAYNAK MALİYETİNİN HESAPLANMASI

Bankalar topladıkları fonları kredi olarak plase eden kurumlardır. Bunu yaparken topladıkları belirli bir maliyete sahip kaynakların maliyetlerine belirli bir miktar kar marjı ilave ederek kredi olarak müşterilerine satarlar. Dolayısıyla kaynak maliyeti kredi fiyatını doğrudan etkileyen bir faktördür.

Bankaların topladıkları fonlarda mevduat önemli bir yer tutmaktadır. Mevduatın maliyeti türlerine göre farklılık göstermekte olup, en düşük maliyete sahip mevduat türü vadesiz mevduat olmaktadır.

Yapılan çalışmada öncelikle kaynak maliyetinin hesaplanmasında vadesiz mevduatın kaynak maliyetini düşürücü etkisi ortaya konulmaya çalışılmış olup, Türk Lirası ve Yabancı Para vadesiz mevduat miktarı dışında kaynak kompozisyonu aynı olan iki banka için kaynak maliyeti hesaplanmış, daha sonra ise her iki bankanın farklı vade yapısına sahip ticari kredi için yapabileceği örnek kredi fiyatlandırmasına yer verilmiştir.

Çalışma ile vadesiz mevduatın kaynak maliyetini ve dolayısıyla kredi fiyatını düşürücü etkisi ile bankanın piyasadaki rekabet gücünü artırıcı etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.1. Kaynak Maliyetinin Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem ve Varsayımlar

- Kaynak maliyetinin hesaplanmasında özel havuz fonlaması tercih edilerek, kaynaklar belirli kriterlere (kaynaklarına, vadelerine, döviz cinslerine) göre sınıflandırılarak alt havuzlar oluşturulmuş ve her bir havuzun maliyeti ayrı ayrı hesaplanmıştır.
- Finansal yapının değişmediği kabul edilerek ağırlıklı ortalama kaynak maliyeti hesaplama yöntemi kullanılmıştır.
- Dinamik kaynak maliyeti hesaplama yöntemi çerçevesinde, farklı vade ve faiz

oranına sahip kaynakların aynı bazda ölçülebilmesi için vadelere göre farklı olarak belirlenen basit faiz oranları bileşik faiz oranına çevrilmiştir.

1.2. Vadesiz Mevduat Miktarı Düşük Olan A Bankasının Kaynak Maliyetinin Hesaplanması

1.2.1. YTL Mevduat Maliyetinin Hesaplanması

YTL mevduat maliyeti hesaplanırken,kaynaklar vadelerine göre gruplandırılarak her vade grubu için net maliyet oranı hesaplanmıştır.

$$\text{Net Maliyet Oranı}=(\text{BFO}+\text{SP})-(\text{ZKO}\times\text{ZKFO})/1-(\text{ZKO}+\text{K})$$

BFO: Bileşik Faiz Oranı

SP: Sigorta Primi

ZKO: Zorunlu Karşılık Oranı

ZKFO: Zorunlu Karşılık Faiz Oranı

K: Kasa

2008 yılı için YTL Zorunlu Karşılık Oranı %6, YTL Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranı %12 olup, yıllık sigorta giderinin onbinde 60, ihtiyari olarak tutulan kasanın %1 olduğu varsayılmıştır.

Tablo 9: A Bankasının YTL Mevduatının Net Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin YTL)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Zorunlu Karşılık Oranı	Zorunlu Karşılık Faiz Oranı	Sigorta Primi	Kasa	Net Maliyet Oranı
Vadesiz	2.000.000		0,000	0,06	0,12	0,006	0,01	0,0013
1 Ay Vadeli	10.500.000	0,17	0,184	0,06	0,12	0,006	0,01	0,1965
3 Ay Vadeli	13.300.000	0,18	0,193	0,06	0,12	0,006	0,01	0,2058
6 Ay Vadeli	2.400.000	0,16	0,167	0,06	0,12	0,006	0,01	0,1777
1 Yıl Vadeli	500.000	0,16	0,160	0,06	0,12	0,006	0,01	0,1708

Net maliyet hesaplandıktan sonra her vade grubunun toplam içindeki payı bulunarak YTL mevduat için ağırlıklı ortalama maliyet hesaplanmıştır.

$$\text{Ağırlıklı Ortalama Maliyet}=\text{Toplam İçindeki Pay} \times \text{Net Maliyet Oranı}$$

Tablo 10: A Bankasının YTL Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin YTL)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
Vadesiz	2.000.000	0,07	0,0013	0,0001
1 Ay Vadeli	10.500.000	0,37	0,1965	0,0719
3 Ay Vadeli	13.300.000	0,46	0,2058	0,0954
6 Ay Vadeli	2.400.000	0,08	0,1777	0,0149
1 Yıl Vadeli	500.000	0,02	0,1708	0,0030
TOPLAM	28.700.000	1,00		0,1850

1.2.2. YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması

Tablo 11: Kur Değişimi

Döviz Kurları	2007	2008	Yıllık Değişme
DOLAR	1,1593	1,5218	0,3127
EURO	1,706	2,1332	0,2504

Kaynak: <http://www.tcmb.gov.tr/kurlar/200812/31122008.html>

1.2.2.1. USD Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması

USD cinsinden mevduat maliyeti hesaplanırken, kaynaklar vadelerine göre gruplandırılarak her vade grubu için net maliyet oranı hesaplanmıştır.

$$\text{Net Maliyet Oranı} = (\text{BFO} + \text{SP} + \text{YK}) - (\text{ZKO} \times \text{ZKFO}) / 1 - (\text{ZKO} + \text{K})$$

BFO: Bileşik Faiz Oranı

SP: Sigorta Primi

YKA: Yıllık Kur Artışı

ZKO: Zorunlu Karşılık Oranı

ZKFO: Zorunlu Karşılık Faiz Oranı

K: Kasa

2008 yılı için Yabancı Para Zorunlu Karşılık Oranı %9, USD için Zorunlu

Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranı %0,150 olup, yıllık sigorta giderinin onbinde 60, ihtiyari olarak tutulan kasanın %1 olduğu varsayılmıştır.

Tablo 12: A Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin USD)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Zorunlu Karşılık Oranı	Zorunlu Karşılık Faiz Oranı	Sigorta Primi	Kasa	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
V a d e s i z	1.000.000		0,0000	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,3127	0,3540
1 Ay Vadeli	2.700.000	0,045	0,0460	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,3127	0,4051
3 Ay Vadeli	1.400.000	0,04	0,0406	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,3127	0,3991
6 Ay Vadeli	350.000	0,03	0,0302	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,3127	0,3875
1 Yıl Vadeli	230.000	0,03	0,0300	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,3127	0,3873

Net maliyet hesaplandıktan sonra her vade grubunun toplam içindeki payı bulunarak USD cinsinden mevduat için ağırlıklı ortalama maliyet hesaplanmıştır.

Ağırlıklı Ortalama Maliyet= Toplam İçindeki Pay X Net Maliyet Oranı

Tablo 13: A Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin USD)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
Vadesiz	1.000.000	0,176	0,3540	0,0623
1 Ay Vadeli	2.700.000	0,475	0,4051	0,1926
3 Ay Vadeli	1.400.000	0,246	0,3991	0,0984
6 Ay Vadeli	350.000	0,062	0,3875	0,0239
1 Yıl Vadeli	230.000	0,040	0,3873	0,0157
TOPLAM	5.680.000			0,3928

1.2.2.2. EUR Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması

EUR cinsinden mevduat maliyeti hesaplanırken,kaynaklar vadelerine göre gruplandırılarak her vade grubu için net maliyet oranı hesaplanmıştır.

Net Maliyet Oranı=(BFO+SP+YK)-(ZKOxZKFO)/1-(ZKO+K)

BFO: Bileşik Faiz Oranı

SP: Sigorta Primi

YKA: Yıllık Kur Artışı

ZKO: Zorunlu Karşılık Oranı

ZKFO: Zorunlu Karşılık Faiz Oranı

K: Kasa

2008 yılı için Yabancı Para Zorunlu Karşılık Oranı %9, EUR için Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranı %1,175 olup, yıllık sigorta giderinin onbinde 60, ihtiyari olarak tutulan kasanın %1 olduğu varsayılmıştır.

Net maliyet hesaplandıktan sonra her vade grubunun toplam içindeki payı bulunarak USD cinsinden mevduat için ağırlıklı ortalama maliyet hesaplanmıştır.

Ağırlıklı Ortalama Maliyet= Toplam İçindeki Pay X Net Maliyet Oranı

Tablo 14: A Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin EUR)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Zorunlu Karşılık Oranı	Zorunlu Karşılık Faiz Oranı	Sigorta Primi	Kasa	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
Vadesiz	800.000		0,0000	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,2837
1 Ay Vadeli	1.200.000	0,045	0,0460	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3348
3 Ay Vadeli	900.000	0,04	0,0406	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3288
6 Ay Vadeli	250.000	0,03	0,0302	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3173
1 Yıl Vadeli	100.000	0,03	0,0300	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3170

Tablo 15: A Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin EUR)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
Vadesiz	800.000	0,246	0,2837	0,0698
1 Ay Vadeli	1.200.000	0,369	0,3348	0,1236
3 Ay Vadeli	900.000	0,277	0,3288	0,0911
6 Ay Vadeli	250.000	0,077	0,3173	0,0244
1 Yıl Vadeli	100.000	0,031	0,3170	0,0098
TOPLAM	3.250.000			0,3187

1.2.2.3. Toplam YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması**Tablo 16: A Bankasının YP Mevduatının Maliyeti**

	Mevduat Miktarı (Bin USD)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
USD	5.680.000	0,55	0,3928	0,2180
EUR(USD CİNSİNDEN)	4.555.850	0,45	0,3187	0,1418
TOPLAM	10.235.850			0,3598

1 EUR=1,4018 USD (31.12.2008)

1.2.3. Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması**1.2.3.1. USD Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması**

Yurtdışından alınan USD cinsinden kredilerin vadeleri bir yıl ve ortalama faiz oranı %3 gider ve komisyon oranı %2'dir.

Net Maliyet=Bileşik Faiz Oranı+Gider ve Komisyon Oranı+Yıllık Kur Artışı

Tablo 17: A Bankasının USD Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti

	Toplam Kredi Miktarı (USD)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Gider ve Komisyon Oranı	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
1 yıl üzeri	2.000.000	0,03	0,03	0,02	0,3127	0,3627

1.2.3.2. EUR Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması

Yurtdışından alınan USD cinsinden kredilerin vadeleri bir yıl ve ortalama faiz oranı %3 gider ve komisyon oranı %2'dir.

Net Maliyet=Bileşik Faiz Oranı+Gider ve Komisyon Oranı+Yıllık Kur Artışı

Tablo 18: A Bankasının EUR Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti

	Toplam Kredi Miktarı (EUR)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Gider ve Komisyon Oranı	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
1 yıl üzeri	3.000.000	0,03	0,03	0,02	0,25	0,3014

1.2.3.3. Toplam Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması

USD ve EUR alınan kredilerin net maliyetleri hesaplandıktan sonra EUR kredi tutarı USD cinsinden hesaplanarak yurtdışından alınan kredilerin ağırlıklı ortalama maliyeti hesaplanmıştır.

Tablo 19: A Bankasının Yurtdışından Alınan Kredilerinin Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Kredi Miktarı (USD)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Maliyet
USD	2.000.000	0,32	0,3627	0,1169
EUR(USD CİNSİNDEN)	4.205.400	0,68	0,3014	0,2043
TOPLAM	6.205.400			0,3212

1 EUR=1,4018 USD (31.12.2008)

1.2.4. Özkaynak Maliyetinin Hesaplanması

A Bankasının 9.000.000.000.-YTL olan özkaynak tutarı bankaya özkaynak olarak konulmasaydı ve hazine bonosuna yatırılsaydı getirisinin ne kadar olacağı hesaplanmıştır.

$$\begin{aligned} \text{Alternatif Getiri} &= 9.000.000.000 \times 0,19 \\ &= 1.710.000.000.-\text{YTL} \end{aligned}$$

1.2.5. Kaynak Maliyetinin Hesaplanması

Tablo 20: A Bankasının Kaynak Maliyeti

	Miktar (Bin YTL)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Kaynak Maliyeti
MEVDUAT				
YTL				
Vadesiz	2.000.000	0,031	0,0013	0,00004
1 Ay Vadeli	10.500.000	0,164	0,1965	0,03212
3 Ay Vadeli	13.300.000	0,207	0,2058	0,04262
6 Ay Vadeli	2.400.000	0,037	0,1777	0,00664
1 Yıl Vadeli	500.000	0,008	0,1708	0,00133
DTH (USD)				
Vadesiz	1.521.800	0,024	0,3540	0,00839
1 Ay Vadeli	4.108.860	0,064	0,4051	0,02592
3 Ay Vadeli	2.130.520	0,033	0,3991	0,01324
6 Ay Vadeli	532.630	0,008	0,3875	0,00321
1 Yıl Vadeli	350.014	0,005	0,3873	0,00211
DTH (EUR)				
Vadesiz	1.706.560	0,027	0,2837	0,00754
1 Ay Vadeli	2.559.840	0,040	0,3348	0,01335
3 Ay Vadeli	1.919.880	0,030	0,3288	0,00983
6 Ay Vadeli	533.300	0,008	0,3173	0,00263
1 Yıl Vadeli	213.320	0,003	0,3170	0,00105
ALINAN KREDİLER				
YP (USD)	3.043.600	0,047	0,3627	0,01719
YP (EUR)	6.399.600	0,100	0,3014	0,03003
DİĞER PASİFLER				
YTL	500.000	0,008		0,00000
YP	1.000.000	0,016		0,00000
ÖZKAYNAKLAR	9.000.000	0,140	0,1900	0,02663
TOPLAM KAYNAK	64.219.924	1,00		
ENDİREKT GİDER ORANI				0,01200
KAYNAK MALİYETİ				0,25580

USD KUR =1,5218 EUR KUR=2,1332

1.3. Vadesiz Mevduat Miktarı Yüksek Olan B Bankasının Kaynak Maliyetinin Hesaplanması

1.3.1. YTL Mevduat Maliyetinin Hesaplanması

YTL mevduat maliyeti hesaplanırken,kaynaklar vadelerine göre gruplandırılarak her vade grubu için net maliyet oranı hesaplanmıştır.

$$\text{Net Maliyet Oranı}=(\text{BFO}+\text{SP})-(\text{ZKO}\times\text{ZKFO})/1-(\text{ZKO}+\text{K})$$

BFO: Bileşik Faiz Oranı

SP: Sigorta Primi

ZKO: Zorunlu Karşılık Oranı

ZKFO: Zorunlu Karşılık Faiz Oranı

K: Kasa

2008 yılı için YTL Zorunlu Karşılık Oranı %6, YTL Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranı %12 olup, yıllık sigorta giderinin onbinde 60, ihtiyari olarak tutulan kasanın %1 olduğu varsayılmıştır.

Tablo 21: B Bankasının YTL Mevduatının Net Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin YTL)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Zorunlu Karşılık Oranı	Zorunlu Karşılık Faiz Oranı	Sigorta Primi	Kasa	Net Maliyet Oranı
Vadesiz	27.000.000		0,000	0,06	0,12	0,006	0,01	0,0013
1 Ay Vadeli	10.500.000	0,17	0,184	0,06	0,12	0,006	0,01	0,1965
3 Ay Vadeli	13.300.000	0,18	0,193	0,06	0,12	0,006	0,01	0,2058
6 Ay Vadeli	2.400.000	0,16	0,167	0,06	0,12	0,006	0,01	0,1777
1 Yıl Vadeli	500.000	0,16	0,160	0,06	0,12	0,006	0,01	0,1708

Net maliyet hesaplandıktan sonra her vade grubunun toplam içindeki payı bulunarak YTL mevduat için ağırlıklı ortalama maliyet hesaplanmıştır.

$$\text{Ağırlıklı Ortalama Maliyet}=\text{Toplam İçindeki Pay} \times \text{Net Maliyet Oranı}$$

Tablo 22: B Bankasının YTL Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin YTL)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
Vadesiz	27.000.000	0,50	0,0013	0,0006
1 Ay Vadeli	10.500.000	0,20	0,1965	0,0384
3 Ay Vadeli	13.300.000	0,25	0,2058	0,0510
6 Ay Vadeli	2.400.000	0,04	0,1777	0,0079
1 Yıl Vadeli	500.000	0,01	0,1708	0,0016
TOPLAM	53.700.000	1,00		0,0983

1.3.2. YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması

Tablo 23: Kur Değişimi

Döviz Kurları	2007	2008	Yıllık Değişme
DOLAR	1,1593	1,5218	0,3127
EURO	1,706	2,1332	0,2504

1.3.2.1. USD Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması

USD cinsinden mevduat maliyeti hesaplanırken, kaynaklar vadelerine göre gruplandırılarak her vade grubu için net maliyet oranı hesaplanmıştır.

$$\text{Net Maliyet Oranı} = (\text{BFO} + \text{SP} + \text{YK}) - (\text{ZKO} \times \text{ZKFO}) / 1 - (\text{ZKO} + \text{K})$$

BFO: Bileşik Faiz Oranı

SP: Sigorta Primi

YKA: Yıllık Kur Artışı

ZKO: Zorunlu Karşılık Oranı

ZKFO: Zorunlu Karşılık Faiz Oranı

K: Kasa

2008 yılı için Yabancı Para Zorunlu Karşılık Oranı %9, USD için Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranı %0,150 olup, yıllık sigorta giderinin onbinde 60, ihtiyari olarak tutulan kasanın %1 olduğu varsayılmıştır.

Tablo 24: B Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin USD)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Zorunlu Karşılık Oranı	Zorunlu Karşılık Faiz Oranı	Sigorta Primi	Kasa	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
Vadesiz	3.000.000		0,0000	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,313	0,3540
1 Ay Vadeli	2.700.000	0,045	0,0460	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,313	0,4051
3 Ay Vadeli	1.400.000	0,04	0,0406	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,313	0,3991
6 Ay Vadeli	350.000	0,03	0,0302	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,313	0,3875
1 Yıl Vadeli	230.000	0,03	0,0300	0,09	0,0015	0,006	0,01	0,313	0,3873

Net maliyet hesaplandıktan sonra her vade grubunun toplam içindeki payı bulunarak USD cinsinden mevduat için ağırlıklı ortalama maliyet hesaplanmıştır.

Ağırlıklı Ortalama Maliyet= Toplam İçindeki Pay X Net Maliyet Oranı

Tablo 25: B Bankasının USD Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin USD)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
Vadesiz	3.000.000	0,391	0,3540	0,1383
1 Ay Vadeli	2.700.000	0,352	0,4051	0,1424
3 Ay Vadeli	1.400.000	0,182	0,3991	0,0727
6 Ay Vadeli	350.000	0,046	0,3875	0,0177
1 Yıl Vadeli	230.000	0,030	0,3873	0,0116
TOPLAM	7.680.000			0,3827

1.3.2.2. EUR Cinsinden Mevduatın Maliyetinin Hesaplanması

EUR cinsinden mevduat maliyeti hesaplanırken, kaynaklar vadelerine göre gruplandırılarak her vade grubu için net maliyet oranı hesaplanmıştır.

Net Maliyet Oranı=(BFO+SP+YK)-(ZKOxZKFO)/1-(ZKO+K)

BFO: Bileşik Faiz Oranı

SP: Sigorta Primi

YKA: Yıllık Kur Artışı

ZKO: Zorunlu Karşılık Oranı

ZKFO: Zorunlu Karşılık Faiz Oranı

K: Kasa

2008 yılı için Yabancı Para Zorunlu Karşılık Oranı %9, EUR için Zorunlu Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranı %1,175 olup, yıllık sigorta giderinin onbinde 60, ihtiyari olarak tutulan kasanın %1 olduğu varsayılmıştır.

Tablo 26: B Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Net Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin EUR)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Zorunlu Karşılık Oranı	Zorunlu Karşılık Faiz Oranı	Sigorta Primi	Kasa	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
Vadesiz	2.000.000		0,0000	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,2837
1 Ay Vadeli	1.200.000	0,045	0,0460	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3348
3 Ay Vadeli	900.000	0,04	0,0406	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3288
6 Ay Vadeli	250.000	0,03	0,0302	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3173
1 Yıl Vadeli	100.000	0,03	0,0300	0,09	0,01175	0,006	0,01	0,2504	0,3170

Net maliyet hesaplandıktan sonra her vade grubunun toplam içindeki payı bulunarak USD cinsinden mevduat için ağırlıklı ortalama maliyet hesaplanmıştır.

Ağırlıklı Ortalama Maliyet= Toplam İçindeki Pay X Net Maliyet Oranı

Tablo 27: B Bankasının EUR Cinsinden Mevduatının Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Mevduat Miktarı (Bin EUR)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
Vadesiz	2.000.000	0,449	0,2837	0,1275
1 Ay Vadeli	1.200.000	0,270	0,3348	0,0903
3 Ay Vadeli	900.000	0,202	0,3288	0,0665
6 Ay Vadeli	250.000	0,056	0,3173	0,0178
1 Yıl Vadeli	100.000	0,022	0,3170	0,0071
TOPLAM	4.450.000			0,3093

1.3.2.3. Toplam YP Mevduat Maliyetinin Hesaplanması**Tablo 28: B Bankasının YP Mevduatının Maliyeti**

	Mevduat Miktarı (Bin USD)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Mevduat Maliyeti
USD	7.680.000	0,55	0,3827	0,2112
EUR(USD CİNSİNDEN)	6.238.010	0,45	0,3093	0,1386
TOPLAM	13.918.010			0,3498

1 Euro =1,4018 USD (31.12.2008)

1.3.3. Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması**1.3.3.1. USD Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması**

Yurtdışından alınan USD cinsinden kredilerin vadeleri bir yıl ve ortalama faiz oranı % 3 gider ve komisyon oranı %2'dir.

Net Maliyet=Bileşik Faiz Oranı+Gider ve Komisyon Oranı+Yıllık Kur Artışı

Tablo 29: B Bankasının USD Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti

	Toplam Kredi Miktarı (USD)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Gider ve Komisyon Oranı	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
1 yıl üzeri	2.000.000	0,03	0,03	0,02	0,3127	0,3627

1.3.3.2. EUR Cinsinden Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması

Yurtdışından alınan USD cinsinden kredilerin vadeleri bir yıl ve ortalama faiz oranı %3 gider ve komisyon oranı %2'dir.

$$\text{Net Maliyet} = \text{Bileşik Faiz Oranı} + \text{Gider ve Komisyon Oranı} + \text{Yıllık Kur Artışı}$$

Tablo 30: B Bankasının EUR Cinsinden Alınan Kredilerinin Net Maliyeti

	Toplam Kredi Miktarı (EUR)	Basit Faiz Oranı	Bileşik Faiz Oranı	Gider ve Komisyon Oranı	Yıllık Kur Artışı	Net Maliyet Oranı
1 yıl üzeri	3.000.000	0,03	0,03	0,02	0,25	0,3014

1.3.3.3. Toplam Yurtdışından Alınan Kredilerin Maliyetinin Hesaplanması

USD ve EUR alınan kredilerin net maliyetleri hesaplandıktan sonra EUR kredi tutarı USD cinsinden hesaplanarak yurtdışından alınan kredilerin ağırlıklı ortalama maliyeti hesaplanmıştır.

Tablo 31: B Bankasının Yurtdışından Alınan Kredilerinin Ağırlıklı Ortalama Maliyeti

	Kredi Miktarı (USD)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Maliyet
USD	2.000.000	0,32	0,3627	0,1169
EUR(USD CİNSİNDEN)	4.205.400	0,68	0,3014	0,2043
TOPLAM	6.205.400			0,3212

1 Euro =1,4018 USD (31.12.2008)

1.3.4. Özkaynak Maliyetinin Hesaplanması

A Bankasının 9.000.000.000.-YTL olan özkaynak tutarı bankaya özkaynak olarak konulmasaydı ve hazine bonosuna yatırılsaydı getirisinin ne kadar olacağı hesaplanmıştır.

$$\begin{aligned} \text{Alternatif Getiri} &= 9.000.000.000 \times 0,19 \\ &= 1.710.000.000.-\text{YTL} \end{aligned}$$

1.3.5. Kaynak Maliyetinin Hesaplanması

Tablo 32: B Bankasının Kaynak Maliyeti

	Miktar (Bin YTL)	Toplam İçindeki Payı	Net Maliyet Oranı	Ağırlıklı Ortalama Kaynak Maliyeti
MEVDUAT				
YTL				
Vadesiz	27.000.000	0,285	0,0013	0,00037
1 Ay Vadeli	10.500.000	0,111	0,1965	0,02175
3 Ay Vadeli	13.300.000	0,140	0,2058	0,02887
6 Ay Vadeli	2.400.000	0,025	0,1777	0,00450
1 Yıl Vadeli	500.000	0,005	0,1708	0,00090
DTH (USD)				
Vadesiz	4.565.400	0,048	0,3540	0,01704
1 Ay Vadeli	4.108.860	0,043	0,4051	0,01755
3 Ay Vadeli	2.130.520	0,022	0,3991	0,00897
6 Ay Vadeli	532.630	0,006	0,3875	0,00218
1 Yıl Vadeli	350.014	0,004	0,3873	0,00143
DTH (EUR)				
Vadesiz	4.266.400	0,045	0,2837	0,01277
1 Ay Vadeli	2.559.840	0,027	0,3348	0,00904
3 Ay Vadeli	1.919.880	0,020	0,3288	0,00666
6 Ay Vadeli	533.300	0,006	0,3173	0,00178
1 Yıl Vadeli	213.320	0,002	0,3170	0,00071
ALINAN KREDİLER				
YP (USD)	3.043.600	0,032	0,3627	0,01164
YP (EUR)	6.399.600	0,067	0,3014	0,02034
DİĞER PASİFLER				
YTL	500.000	0,005		0,00000
YP	1.000.000	0,011		0,00000
ÖZKAYNAKLAR	9.000.000	0,095	0,1900	0,01803
TOPLAM KAYNAK	94.823.364	1,00		
ENDİREKT GİDER ORANI				0,01200
KAYNAK MALİYETİ				0,19653

USD KUR =1,5218 EUR KUR=2,1332

Tablo 10 ile tablo 22 karşılaştırıldığında; A Bankasının vadesiz YTL mevduatının %7, B Bankasının vadesiz mevduatının toplam içindeki payı %50 olup, A Bankasının YTL mevduat maliyeti % 19, vadesiz mevduat miktarı yüksek olan B Bankasının mevduat maliyeti % 10 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 13 ile tablo 25 karşılaştırıldığında; A Bankasının vadesiz USD mevduat miktarının toplam USD mevduat miktarı içindeki payı %18, B Bankasının vadesiz USD mevduatının toplam USD mevduat içindeki payı %39 olup, A Bankasının toplam USD mevduat maliyeti %39, B Bankasının toplam USD maliyeti % 38 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 15 ile tablo 27 karşılaştırıldığında; A Bankasının vadesiz EUR mevduat miktarının toplam EUR mevduat içindeki payı %25, B Bankasının vadesiz EUR mevduatının toplam EUR mevduat içindeki payı %50 olup, A Bankasının toplam EUR mevduat maliyeti %32, B Bankasının toplam EUR mevduat maliyeti %31 olarak hesaplanmıştır.

Bu hesaplamalar sonucunda, vadesiz mevduatın toplam mevduat içindeki payı arttıkça diğer vadelerdeki mevduatların miktarları ve maliyetleri aynı kalmasına rağmen, vadesiz mevduatın toplam mevduat maliyetini düşürücü bir etki yarattığı görülmektedir.

Tablo 20 ile tablo 32 karşılaştırıldığında; A Bankasının vadesiz mevduatının toplam mevduat içindeki payı %3, B Bankasının vadesiz mevduatının toplam mevduat içindeki payı %29 olup, diğer kaynakların miktar ve maliyetinin aynı kalması durumunda A Bankasının kaynak maliyeti %26, B Bankasının kaynak maliyeti %20 olarak hesaplanmıştır.

Bankalar, faaliyetlerini yürütürken maksimum karı hedeflediklerinden, kredi plase ederken kullanacakları kaynağın maliyeti ne kadar düşük olursa kar marjı o kadar yüksek olacak yada kredi fiyatı düşük olacaktır.

2. KAYNAK MALİYETİNE GÖRE KREDİ FİYATLANDIRMASI

Vadesiz mevduat miktarı düşük olan A bankası ve vadesiz mevduat miktarı yüksek olan B bankası için 30 gün, 60 gün, 90 gün ve 1 yıl vadeli spot krediler, hesaplanan kaynak maliyetine göre firmaların risk derecesi dikkate alınarak, örnek kredi fiyatlandırması yapılmıştır. Kredi fiyatlandırması yapılırken kaynak maliyetine belli oranda kar marjı ve risk primi ilave edilmiştir.

Vadesiz mevduat miktarı düşük olan A bankasının kaynak maliyeti, vadesiz mevduat miktarı yüksek olan B bankasının kaynak maliyetinden yüksek çıkmıştır. Buna bağlı olarak, kaynak maliyeti yüksek olan A bankasının kredi fiyatı, B bankasına göre daha yüksek oranda gerçekleşmektedir. Herhangi bir müşteri kredi kullanmak için A ve B bankasına başvurduğunda kredi fiyatı düşük olan B bankasını tercih edecektir. Böyle bir durumda, A bankası kar marjını düşük tutarak fiyatlandırma yapmış olsa bile, B bankasının sunmuş olduğu fiyata inemeyecek ve müşteri talep ettiği krediyi B bankasından kullanmayı tercih edecektir.

Bireysel müşteriler, birden fazla banka ile çalışmak yerine genellikle tek bir banka ile çalışmayı tercih ederler. Bireysel müşteriler, kredi kullanırken faiz ve komisyonlara duyarlılıkları ticari müşterilere göre daha azdır. Bu tür müşterilerin bir kısmı faiz ve komisyon oranlarını fazla dikkate almazlar (özellikle kredi kartı kullanan müşteriler için alışverişlerinin taksitlendirilmesi kredi kartının faiz oranından daha ön planda olabilir). Bu tür müşterilerin bir kısmı ise faiz ve komisyon oranları yüksek olmasına rağmen çalıştığı bankaya duyduğu güvenden dolayı, yüksek faiz ve komisyon oranını dikkate almayabilir.

Ticari müşteriler ise bireysel müşterilerin aksine, faiz ve komisyon oranlarına karşı oldukça hassastırlar. Ticari müşteriler genellikle, tek bir bankayla çalışmak yerine, birden fazla bankayla çalışmayı tercih ederler. Kredi ihtiyaçları olduğunda, bu bankalardan fiyat alarak en düşük olan fiyatı tercih ederler. Bu tür müşterilerin bir çoğunun, finansman departmanında konusunda uzman yöneticiler çalıştığından, günün piyasa koşullarına göre bankaların sunabileceği kredi fiyatlarını yaklaşık olarak tahmin edebilirler. Böyle bir durumda kaynak maliyeti düşük olan banka piyasadaki rakiplerinin fiyatına ve piyasa koşullarına göre fiyatlandırmada daha esnek davranarak, müşterinin fiyat talebini karşılayabilir.

Tablo 33: A Bankasının Kredi Fiyatlandırması

VADE	MALİYET (%)	MARJ (%)	1. RİSK DERECESİ İÇİN PRİM (%)	2. RİSK DERECESİ İÇİN PRİM (%)	3. RİSK DERECESİ İÇİN PRİM (%)	4. RİSK DERECESİ İÇİN PRİM (%)	1. RİSK DERECESİ FAİZ ORANI (%)	2. RİSK DERECESİ FAİZ ORANI (%)	3. RİSK DERECESİ FAİZ ORANI (%)	4. RİSK DERECESİ FAİZ ORANI (%)
30 gün vadeli	23,37	2	0	1	2	3	25,37	26,37	27,37	28,37
60 gün vadeli	23,60	3	0	1	2	3	26,60	27,60	28,60	29,60
90 gün vadeli	23,83	4	0	1	2	3	27,83	28,83	29,83	30,83
1 yıl vadeli	26	5	0	1	2	3	31	32	33	34

Tablo 34: B Bankasının Kredi Fiyatlandırması

VADE	MALİYET (%)	MARJ (%)	1. RİSK DERECEŚİ İÇİN PRİM (%)	2. RİSK DERECEŚİ İÇİN PRİM (%)	3. RİSK DERECEŚİ İÇİN PRİM (%)	4. RİSK DERECEŚİ İÇİN PRİM (%)	1. RİSK DERECEŚİ FAİZ ORANI (%)	2. RİSK DERECEŚİ FAİZ ORANI (%)	3. RİSK DERECEŚİ FAİZ ORANI (%)	4. RİSK DERECEŚİ FAİZ ORANI (%)
30 gün vadeli	18,40	2	0	1	2	3	20,40	21,40	22,40	23,40
60 gün vadeli	18,54	3	0	1	2	3	21,54	22,54	23,54	24,54
90 gün vadeli	18,68	4	0	1	2	3	22,68	23,68	24,68	25,68
1 yıl vadeli	20	5	0	1	2	3	25	26	27	28

V. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNDE VADESİZ MEVDUAT İLE AKTİF KARLILIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

1. ANALİZDE KULLANILAN YÖNTEM VE VARSAYIMLAR

Vadesiz mevduat, kaynak maliyetini düşürücü etki yarattığından vadesiz mevduat miktarı yüksek olan bankaların, aktif karlılığının da yüksek olması beklenir. Bu varsayımı doğrulamak amacıyla, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ve tablo 35 yer alan 2008 yılı sonu konsolide bilançolarına göre aktif büyüklüğü 2.500.000.000 YTL'den büyük olan 19 adet ticari bankaya ait veriler analiz edilmiştir. Buna göre iki değişken (net kar ve vadesiz mevduat) arasındaki ilişki incelenerek, anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı, var ise aradaki ilişkinin miktarı ve yönü hakkında değerlendirme yapılmıştır.

Bu maksatla iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin araştırılmasında regresyon (bağlanım çözümlenmesi) yönteminden istifade edilmiştir. Yapılan analizde bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkisini matematiksel model olarak ortaya koyan regresyon yöntemi ve ilişki düzeyini, yönünü ve önemini belirleyen korelasyon yöntemleri kullanılmıştır.¹

Vadesiz mevduat ve net kar arasındaki ilişki incelenirken, verileri salt rakamlar olarak ele almak, analiz sonuçlarını yanıltabilecektir. Büyük bir banka için önemsiz sayılabilecek vadesiz mevduat miktarı, diğer küçük bir banka için çok daha önemli olabilir. Vadesiz mevduatın maliyet üzerine etkisi ancak vadesiz mevduatın toplam mevduata oranı kadar etkili olabilecektir. Bu nedenle vadesiz mevduat miktarının aktif karlılığa olan etkisini, vadesiz mevduatın toplam mevduata oranı ile incelemek anlamlı olacaktır.

Benzer şekilde, bankaların büyüklüklerine göre, kar rakamları da farklı şekillerde yorumlanabilir. Büyük ölçekli bir banka için başarısızlık sayılabilecek kar rakamları küçük bankalar için hedeflerin çok üstünde bir rakam olabilir. Önemli olan karlılığın, yani net kar

¹ Özdamar,K., Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1, Eskişehir, 2004,s.527.

rakamının banka toplam aktiflerine oranının yüksek olmasıdır. Bu nedenle net karın analizinde net karın toplam aktiflere oranı ele alınmıştır.

Tablo 35: Analize Dahil Edilen Aktif Büyüklüğü 2.500.000.000 YTL'den Büyük Olan Ticari Bankaların 2008 Yılı Seçilmiş Bilanço Kalemleri

BANKALAR	2008 Aralık						
	Net Kar (Bin YTL)	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Mevduat Hacmi (Bin YTL)	Vadesiz Mev. (Bin YTL)	Vadeli Mev. (Bin YTL)	Vadesiz Mevduat Oranı*	Aktif Karlılık Oranı*
ZİRAAT BANKASI	2.147.323	104.426.051	83.883.435	11.997.680	71.885.755	0,1430	0,0206
İŞ BANKASI	1.588.946	111.208.031	62.988.002	8.940.172	54.047.830	0,1419	0,0143
GARANTİ BANKASI	1.879.378	99.038.413	52.715.281	8.594.096	44.121.185	0,0190	0,0190
AKBANK	1.782.224	93.092.635	52.181.947	6.630.566	45.551.381	0,1271	0,0191
YAPI KREDİ BANKASI	1.261.395	70.872.227	44.023.261	6.291.208	37.732.053	0,1429	0,0178
VAKIFBANK	791.310	54.541.607	37.120.277	5.322.366	31.797.911	0,1434	0,0145
HALKBANK	1.016.297	50.997.878	40.271.114	4.030.872	36.240.242	0,1001	0,0199
FİNANSBANK	473.700	30.090.644	19.025.261	1.771.372	17.253.889	0,0931	0,0157
DENİZBANK	342.463	24.222.070	12.261.275	2.218.214	10.043.061	0,1809	0,0141
ING	137.152	16.860.750	9.976.416	1.006.974	8.969.442	0,1009	0,0081
TEB	186.998	17.137.287	10.495.786	1.808.669	8.687.117	0,1723	0,0109

Tablo 35. Devam

BANKALAR	2008 Aralık						
	Net Kar (Bin YTL)	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Mevduat Hacmi (Bin YTL)	Vadesiz Mev. (Bin YTL)	Vadeli Mev. (Bin YTL)	Vadesiz Mevduat Oranı *	Aktif Karlılık Oranı *
HSBC	247.398	14.712.038	9.158.462	1.331.620	7.826.842	0,1454	0,0168
FORTİS BANK	186.026	13.021.577	6.670.646	685.915	5.984.731	0,1028	0,0143
ŞEKERBANK	145.712	8.302.844	6.001.420	666.079	5.335.341	0,1110	0,0175
CITIBANK	81.361	5.450.962	4.228.633	702.941	3.525.692	0,1662	0,0149
ALTERNATİF BANK	46.184	3.761.845	2.651.818	134.987	2.516.831	0,0509	0,0123
EUROBANK TEKFEN	40.095	3.587.408	1.717.753	131.759	1.585.994	0,0767	0,0112
ANADOLU BANK	90.892	3.829.631	2.450.215	406.440	2.043.775	0,1659	0,0237
TEKSTİL BANK	5.266	2.968.278	1.532.165	87.042	1.445.123	0,0568	0,0018

Kaynak: [http://www.tbb.org.tr/tr/Banka ve Sektor Bilgileri/Istatistiki Coklu Raporlar.aspx?Rid=460](http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Coklu_Raporlar.aspx?Rid=460)

* Net dönem karı, toplam aktifler ve mevduat hacmi verileri bankaların 2008-12 konsolide bilanço ve bilanço dipnotlarından derlenmiştir.

* Vadesiz Mevduat Oranı= vadesiz mevduat miktarı/toplam mevduat miktarı

* Aktif Karlılık Oranı= Net Kar/Toplam Aktifler

Çalışmamızda vadesiz mevduat oranı (vadesiz mevduat miktarının toplam mevduat miktarına oranı) bağımsız değişken, aktif karlılık (net kar/toplam aktifler) oranı ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Yapılan analizde hata payı olarak; $\alpha=0,05$ kabul edilmiştir.

Bağımlı Değişken: Aktif Karlılık

Bağımsız Değişken: Vadesiz mevduat oranı

Tablo 36: Analiz Edilen Bankların Vadesiz Mevduat Oranı ile Aktif Karlılık Oranı

	Vadesiz Mevduat Oranı	Aktif Karlılık
ZİRAAT	0.1430	0.0206
İŞ BANKASI	0.1419	0.0143
GARANTİ	0.1630	0.0190
AKBANK	0.1271	0.0191
YAPI KREDİ	0.1429	0.0178
VAKIFBANK	0.1434	0.0145
HALKBANK	0.1001	0.0199
FİNANSBANK	0.0931	0.0157
DENİZBANK	0.1809	0.0141
ING	0.1009	0.0081
TEB	0.1723	0.0109
HSBC	0.1454	0.0168
FORTİS	0.1028	0.0143
ŞEKERBANK	0.1110	0.0175
CITIBANK	0.1662	0.0149
ALTERNATİF BANK	0.0509	0.0123
EUROBANK TEKFEN	0.0767	0.0112
ANADOLUBANK	0.1659	0.0237
TEKSTİL BANKASI	0.0568	0.0018

2. AKTİF KARLILIĞIN (BAĞIMLI DEĞİŞKEN) NORMAL DAĞILMA VARSAYIMININ İNCELENMESİ

Regresyon analizinin anlamlı olabilmesi için bağımlı değişkenin normal dağılıma uygun dağılım göstermesi gerekmektedir. Normal dağılım varsayımını, bağımlı değişkene normallik testi uygulayarak sınavabiliriz. Yapılan analizde Kolmogrov-Smirnov testi ile verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı test edilmiştir.

H_0 : Aktif Karlılık değişkenine ait veriler normal dağılım gösterir.

H_1 : Aktif Karlılık değişkenine ait veriler normal dağılım göstermez.

Tek Örneklem Kolmogrov - Smirnov Testi

			Karlilik
Denek Sayisi			19
Parametreler	^a	Ortalama	.0151
		Standart Sapma	.00497
Z Degeri			.702
p			.707

a. Normal dagilima göre test yapilmistir.

Kolmogrov-Smirnov testi sonuçlarına göre $p=0,707$ çıkmıştır. Bu değer hata payı olan $\alpha=0,05$ değerinden büyük olduğu için H_0 hipotezi kabul edilir. H_1 hipotezi reddedilir. Buna göre verilerin normal dağılıma uygun dağılım gösterdiğini %95 güvenlilikle söyleyebiliriz.

Verilerin normallik varsayımı sağlandığına göre, ilgili veriler üzerinden regresyon analizi yapılabilir.

3. VERİLERİN BASİT DOĞRUSAL REGRESYON ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Yapılacak analiz ile öncelikle bu veriler için regresyon analizi yöntemi kullanılarak model oluşturmanın anlamlı olup olmadığı test edilecektir.

H_0 : Veriler için regresyon analizi anlamsızdır.

H_1 : Veriler için regresyon analizi anlamlıdır.

Regresyon analizinin anlamlılığını SPSS programında aşağıdaki çıktı yardımı ile inceleyebiliriz.

Varyans Analizi

Model	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
1 Regresyon	.000	1	.000	5.522	.031
Artık	.000	17	.000		
Toplam	.000	18			

Modelin anlamlılığı varyans analizi ile test edilmiştir. Testin sonucu p değerine bakılarak yorumlanır. P değeri 0,031 olarak bulunmuştur ve bu değer $\alpha=0,05$ 'ten küçük olduğundan H_0 hipotezi reddedilir. Buna göre bu veriler üzerine regresyon analizi ile model oluşturulmasının anlamlı olduğunu % 95 güvenlilikle söyleyebiliriz.²

Vadesiz mevduat oranı ile aktif karlılık oranı arasındaki ilişki regresyon analizi ile incelenebilecektir.

² İnal,C.,ve Günay,S., Olasılık ve Matematiksel İstatistik,Ankara,2002,s.460-480.

4. VADESİZ MEVDUAT ORANI İLE AKTİF KARLILIK ORANI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

Model

Model	R	Belirtme Katsayısı	Düzeltilmiş Belirtme Katsayısı	Tahminin Standart Hatası
1	.495	.245	.201	.00445

Modelde elde edilen değerlerden R korelasyon (ilişki) katsayısıdır. ± 1 aralığında değer alır ve iki değişken arasındaki ilişkinin yönü ve kuvveti hakkında bilgi verir.

R= % 49,5 olarak bulunmuştur. Buna göre vadesiz mevduat oranı ve aktif karlılık arasında % 49,5'lük bir ilişki olduğu söylenebilir.

Belirtme katsayısı R ilişki katsayısının karesidir. Bağımlı değişkendeki değişimin bağımsız değişken tarafından açıklanabilen miktarını verir.

Belirtme katsayısı % 24,5 olarak bulunmuştur. Buna göre, bir bankanın karlılığındaki değişimin %24,5'lik kısmının vadesiz mevduattaki değişmeye bağlı olduğu söylenebilir.

Regrasyon analizi ile iki değişken arasında ilişki bulunduğu durumda, iki değişken arasındaki ilişki denklemsel bir model üzerine oturtulur.

Katsayılar

Model	Katsayılar	Standartlaştırılmış Katsayılar		t	p
		Beta	Standart Hata		
1	-Sabit-	.007	.004	2.023	.059
	Vadesiz Mevduat Oranı	.063	.027	.495	.031

Elde edilen sonuca göre karlılığa ilişkin olarak aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Karlılık} = 0,007 + 0,063 \times \text{Vadesiz Mevduat Oranı}$$

Burada denklem katsayılarının yanında standart hata rakamları, tablonun en sağ kısmında ise denklem katsayılarının anlamlılık testi sonucu p değerleri yer almaktadır. Bu rakamların 0,05'ten büyük olması denklemde o katsayının anlamsız olması anlamına gelir.

Sabit sayı bir değişken olmadığından testi anlamsız olacaktır. Burada önemli olan bağımsız değişkenin anlamlı olmasıdır. Bağımsız değişkenin anlamsız olması modelin anlamsız olması anlamına gelir. Modelin anlamlı olduğunu test ettiğimize göre vadesiz mevduat oranı değişkeninin de anlamlı olmasını bekleriz.

Vadesiz mevduat oranı değişkenine ait p değeri 0,05'ten küçük çıktığından ilgili değişkenin modele katkısının anlamlı olduğu söylenebilir.

Vadesiz mevduat kaynak maliyetini düşürücü bir etkiye sahip olduğundan, düşük kaynak maliyeti, kredi fiyatlandırmasında kar marjını arttırdığından, karlılık üzerine etkili olabilmektedir. Bankaların kaynakları içinde en düşük maliyetli kaynak olarak görülen vadesiz mevduatın, aktif karlılığın değişimine etkili olduğu istatistiksel yöntemlerle ortaya konulmuştur.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Son yıllarda, bankacılık işlemlerinin çeşitlenmesi ve yeni ürünlerin devreye girmesi, kredileri değişen koşullara uyum sağlayabilecek şekilde yönetmek ve maksimum getiri sağlayabilmek için bankaların uygun faizle kredi kullandırması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bankalar tarafından uygun faizle kredi kullandırılması, aynı zamanda bankaların pazarlama faaliyetlerinin de bir parçasıdır.

Kredi fiyatlandırmasında özellikle, kaynak maliyeti etkili olmakla birlikte, rakip bankaların fiyatı, müşteri verimliliği, müşteriyle çalışma süresi, ve müşterinin risk derecesi gibi etkili başka faktörler de vardır. Maliyete belli bir kar marjı ve risk primi ilave edilerek yapılan bir kredi fiyatlandırması sonucu oluşan fiyatın yanı sıra, verimli bir müşteri için veya her bankadan rahatlıkla kredi temin edebilecek kurumsal bir firma için veya bankanın portföyüne katmak istediği bir firma için çok az bir kar marjıyla fiyatlandırma yapılabilir. Özellikle bankanın portföyüne katmak istediği bir firmaya veya bankanın portföyünde olan rakip bankaların kendi portföyüne katmak istediği bir firmaya diğer bankaların teklif ettiği kredi fiyatının altında hatta başabaş noktasında bir kredi fiyatlandırma yapılabilir.

Kaynak maliyeti, kredi fiyatlandırma üzerinde, etkili tek unsur olmamakla birlikte ana unsurdur. Kaynak maliyetinin düşük olması durumunda banka kredi fiyatlandırmasında rakip bankalarla rahatça rekabet edebilir, piyasa fiyatından kredi fiyatlandırmasına rağmen kar marjını yükselterek, karını ve pazardaki payını artırma şansına sahip olabilir. Bankalar topladıkları mevduatı, kredi olarak plase eden kurumlar olduğundan, kaynak maliyetini etkileyen en önemli unsur mevduattır. Mevduat toplarken karşılığında belli bir faiz ödediğinden, bankalar için vadesiz mevduat ayrı bir öneme sahiptir. Vadesiz mevduat vadeli mevduata göre, daha az maliyetli bir kaynak olduğundan kaynak maliyetini düşürücü bir etkiye sahiptir. Özellikle kriz dönemlerinde, mevduata verilen faizin yükselmesi kredi fiyatına doğrudan yansıdığından vadesiz mevduatın önemini daha da arttırmaktadır. Vadesiz mevduatı arttırmak için firmanın ana bankası olmak ve her türlü nakit akışının banka üzerinden geçmesi çok önemlidir. Ödeme ve tahsil çekleri, ihracat ve ithalat işlemleri, vergi, SGK ödemeleri, fatura ödemeleri, maaş ödemeleri, özellikle grup firmaların kasa bankası olmak vb. çalışmalar vadesiz mevduatı arttırıcı bir etki yaratmaktadır.

Sonuç olarak rekabetin fazla olduğu bankacılık sektöründe kredi faizleri banka gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Vadesiz mevduat kaynak maliyetini ve dolayısıyla kredi fiyatını etkileyen önemli bir kaynak durumundadır. Vadesiz mevduat kaynak maliyeti düşürücü etkisi ile bankalara rekabet ve kar avantajı sunmaktadır.

Kaynakça

- Akgüç, Ö., 100 soruda Türkiye’de Bankacılık, Gerçek Yayınevi,Üçüncü Baskı, İstanbul, 1992.
- Akgüç ,Ö., Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, 7. Basım, Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Altan, M., Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık, Beta Basım , İstanbul, 2001.
- Aras, G., Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 1996.
- Ayan, E., Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı, Beta Basım, İstanbul, 2007.
- Duranlar S., Bankacılık, Kazancı Matbaacılık, Birinci Baskı, Edirne, 2007.
- Babuşcu, Ş., Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama, TBB Yayınları, İzmir, 2002.
- Baybar, Ş.- Bayoğlu, A.,Bankacılıkta Kaynak Maliyeti, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları, No:8, Gri Matbaacılığı,Ankara,1997.
- Berk, N., Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi,Üçüncü Baskı, İstanbul, 2001.
- Çiçek, M., “Bankacılık İşlemlerinin Vergisel Boyutu ve Kredi Fiyatlandırmasına Etkisi”, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2006.
- Çolak, Ö. F., Kredi Verimliliğinin Hesaplanması, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Semineri Notları, Ankara, 2002.
- Çolak, Ö. F., Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Semineri Notları, Ankara, 1999.

Eroğlu, Z. A., Türk Bankacılık Sisteminde Kaynak Maliyeti, BDDK Mali Sektör Politikası Dairesi, Temmuz, 2001.

Güney, A., Banka İşlemleri, Beta Basım, 1.Baskı, İstanbul, 2007.

Hempel, G.- Coleman, H., Simonson, A. B., Donald, G., Bank Management, Text and Cases, Third Edition, John Wiley&Sons,Inc., Newyork, 1990.

İnal,C.,ve Günay,S., Olasılık ve Matematiksel İstatistik,Ankara,2002.

İyigün, T., Bankacılıkta Maliyet Karlılık ve Fiyatlandırma, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara, 2002.

İyigün, T., “Bankacılık’ta Fiyatlandırma”, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara, 2006.

Kandırallı, M., Y., Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları , No:9, Ankara, 1998.

Kaval, H., Bankalarda Risk Yönetimi, Ankara, 2000.

Kaval, H., “Banka İşletmelerinde Maliyet Bilgi Sistemleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1985.

Öker, A., “Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi-Bir Uygulama”, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

Özdamar,K., Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1, Eskişehir, 2004

Parasız, İ., Para Banka ve Finansal Piyasalar, Bursa, 1997.

Seval, B., Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi, İstanbul, 1990

Şakar, H., Bankalarda Kredilendirme Teknikleri, Mida Institute Bankacılık Eğitim Dizisi No:4, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul, 2002.

Walker, J. R., Bankaların Karar İşlemlerinde Maliyetler, (Çev. :Feryal ORHON), Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü Bankacılık Araştırmaları Dizisi, No:1, İstanbul, 1985.

www.tcmb.gov.tr/kurlar/200812/31122008.html (07.03.2009)

www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/dim/disponibilite.html (02.01.2009)

www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/dim/TLzorunlukarşilikfaizorani.html (26.04.2009)

www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/dim/YPzorunlukarşilikfaizorani.html (26.04.2009)

Tulgar, K., Ticari Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:177, 1993.

Uludağ, İ. ve Arıcan, E., Finansal Hizmetler Ekonomisi, Beta Basım, 2. Baskı, İstanbul, 2001.

Uzunoğlu, S., Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri ve Kredi Fiyatlama, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, İstanbul, 2007.

Ünay, V., Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri, Es Yayınları, İstanbul, 1989.

Yüksel, A., "Ticari Bankalarda Kredi Fiyatlandırma Politikası", T.C. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2000.

ÖZGEÇMİŞ

20 Nisan 1972 Rize doğumluyum. İlk, orta ve lise eğitimimi Trabzon'da tamamladım. 1989 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünde üniversite eğitimime başladım. Bu bölümden 1993 yılında mezun olduktan sonra 1997 yılında Türkiye Vakıflar Bankasında çalışma hayatına başladım. 2008 yılına kadar çeşitli şubelerde görev yaptım. 2008 yılından itibaren Ticari Bankacılık Başkanlığına bağlı Ticari Bankacılık Pazarlama Müdürlüğünde görev yapmaktayım.

Bankacılıkla ilgili olarak, gerek Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü bünyesinde, gerekse Türkiye Bankalar Birliği'nin değişik kurs ve seminerlerine katıldım. 2006 yılında Beykent Üniversitesi İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Yönetim Organizasyon Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Yabancı dilim İngilizce olup, evli ve bir kız çocuk annesiyim.

Emel GÜNDOĞDU